

Győr-Ménfőcsanak Megye Területfejlesztési Konceptió

Területi és környezeti hatásvizsgálat

2021.05.18.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési

Konceptiója

Területi és környezeti hatásvizsgálat

Megrendelő: Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat

Képviselője: Németh Zoltán, Megyei Közgyűlés Elnöke

Funtek Milán, mb. irodavezető

Encsyné dr. Nánási Ágnes

Szerző: **Enrawell Consulting Kft.**

Green Policy Center

Város-Teampannon Kft.

Vitaregnat Bt.

Projektvezető

Szebeni Dávid

szakközigazdász

Szerzők

Enyedi Fruzsina

terület- és településfejlesztő geográfus

Dr. Horváth Bálint

környezetgazdász

Koszorú Lajos

építésmérnök, területrendező tervező (TR 01-1346)

Labancz Viktória

környezetmérnök, talajtani szakmérnök

Rónavölgyi Márton

terület- és településfejlesztő geográfus, közigazdász

Siha Zoltán

terület- és településfejlesztő geográfus

dr. Szilvácsku Zsolt

táj- és kertépítésmérnök, jogász, élővilág és tájvédelem szakértő (Sz-004/2009)

Tóth Bettina

terület- és településfejlesztő geográfus

Green Policy Center

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	5
1. A területi hatásvizsgálat és a stratégiai környezeti vizsgálat kidolgozási folyamatának ismertetése.....	6
1.1. Az előzmények ismertetése.....	6
1.2. A tervezési folyamathoz való kapcsolódás.....	9
1.3. A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Konceptió alakulására	11
1.4. Az érintettek bevonása a környezeti értékelés kidolgozásába	11
1.5. A területi hatásvizsgálat és a stratégiai környezeti vizsgálat készítéséhez használt adatok forrása, alkalmazott módszertan	11
2. A Konceptió ismertetése	14
2.1. A Konceptió tartalmának ismertetése, környezeti összefüggései	14
2.2. A Konceptió céljainak összevetése más a megye területét érintő (környezeti, társadalmi és gazdasági) tervek, koncepciók, programok céljaival	16
2.2.1. Európai Uniók szakpolitikai ágazatokhoz való kapcsolódás	17
2.2.2. Hazai szakpolitikai ágazatokhoz való kapcsolódás	18
2.2.3. Megyei stratégiai kapcsolódások	19
2.2.4. Települési stratégiai kapcsolódások	20
2.3. A Konceptió céljainak környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú konzisztencia vizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása	20
2.4. A jelenlegi környezeti, társadalmi és gazdasági állapotnak a Konceptióval összefüggésben lévő elemeinek ismertetése	25
3. A Konceptió megvalósításának hatásai, következményei.....	31
3.1. Meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása	31
3.1.1. A Konceptió által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása	31

3.1.2. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és ezek alakulása, ha a Konceptióban meghatározott intézkedések nem valósulnak meg.....	38
3.2. A Konceptió céljainak megvalósulása esetén a várható közvetlen környezeti, társadalmi és gazdasági hatást kiváltó tényezők, okok feltárása, különös tekintettel azon tervi elemekre, amelyek a természeti erőforrások igénybevételét, a környezetterhelés módosulását vagy az emberi egészség közvetlen károsodását idézik elő.....	39
3.2.1. Természeti erőforrások közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése.....	39
3.2.2. Közvetve természeti erőforrás igénybevételéhez vagy környezetterheléshez vezető folyamatok.....	41
3.2.3. Társadalmi, gazdasági szempontból jelentős hatást kiváltó tényezők.....	43
3.3. A Konceptió megvalósulása esetén várható környezeti hatások.....	47
3.3.1. Hatás a környezeti elemekre.....	47
3.3.2. Közvetett módon hatást kiváltó tényezők.....	68
3.3.3. Az országhatáron áttérjedő környezeti hatások lehetősége.....	71
3.3.4. A Konceptió összefoglaló értékelése a környezeti következmények alapján, a környezeti szempontból elfogadható változatok meghatározására.....	73
3.4. A Konceptió megvalósulása esetén várható társadalmi, gazdasági hatások.....	74
3.4.1. A Konceptió megvalósulása esetén várható társadalmi hatások	74
3.4.2. A Konceptió megvalósulása esetén várható gazdasági hatások.....	76
3.4.3. Társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a Konceptió nem valósulna meg.....	78
4. A környezetre és az emberi egészségre, valamint a társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok, monitorozást illető megállapítások és egyéb intézkedések meghatározása.....	81
5. A társadalmi felzárkózás elősegítésére irányuló javaslatok és intézkedések meghatározása, továbbá a társadalmi felzárkózási szempontok érvényesítése a tervekben.....	86

6. Javaslat olyan környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, amelyeket a Konceptió által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni	88
7. A hatásvizsgálat összegzése közérthető összefoglaló formájában	90
Mellékletek	93

1. Bevezetés

A Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat a 2021-27 fejlesztési időszakra vonatkozó Területfejlesztési Konceptiójának területi és környezeti hatásvizsgálatát egy dokumentum keretében kívánta elkészíttetni a vonatkozó 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet és a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet figyelembevételével. Jelen dokumentum a területi, társadalmi, gazdasági és környezeti hatásvizsgálatot egyesíti a társadalmasítás során közzétett tematikának és az arra érkezett észrevételeknek megfelelő felépítésben.

1. A területi hatásvizsgálat és a stratégiai környezeti vizsgálat kidolgozási folyamatának ismertetése

1.1. Az előzmények ismertetése

A létrehozás szükségessége

Az Európai Unió Tanácsa 2020 év végén fogadta el az EU 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretét (MFF) megállapító rendeletet. A rendelet 2018-as árakon számítva 1 074,3 milliárd EUR összegű hosszú távú költségvetést irányoz elő az EU27-ek számára, mely összeg az Európai Fejlesztési Alap integrálásával együtt értendő. Ez a keret – a 750 milliárd EUR keretösszegű Next Generation EU helyreállítási eszközzel együttesen – minden eddigit meghaladó mértékű, 1,8 billió EUR támogatás nyújtását teszi lehetővé az EU számára az elkövetkező évek folyamán. A támogatások egyrészt a Covid19-világjárványból való kilábalást, másrészt a különböző szakpolitikai területek kiemelt hosszú távú uniós célkitűzéseinek megvalósítását célozzák.¹

A területi fejlődést, az európai szintű területi kiegyenlítést szolgáló Strukturális Alapok, a Kohéziós Alap és a Vidékfejlesztés, illetve az Európai Területi Együttműködés (ETE) program-dokumentumok jelenleg is kialakítás és egyeztetés alatt állnak.

Győr-Moson-Sopron megye Területfejlesztési Konceptiójának (továbbiakban Konceptió) létrehozását a 2021-2027-es Európai Unió programozási időszak forrásallokációs tervezése teszi szükségessé. A megye által kijelölt fejlesztési célok, programok és intézkedések nyújtanak alapot a tagállami szintű operatív programok, Partnerségi Szerződés megalkotásához.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat az elkészült Területfejlesztési Konceptió Területi és környezeti hatásvizsgálatának elkészítésével nyílt közbeszerzési eljárás lefolytatását követően az Enrowell Consulting Kft. és a Város-Teampannon Kft. közös ajánlattevőket bízta meg. Az erről szóló szerződést a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat és a közös ajánlattevők 2021.01.29-én kötötték meg egymással. A Hatásvizsgálat alapját képező Konceptiót az Önkormányzat 2021. 05. 03-án bocsátotta a vizsgálatot végző szakértők rendelkezésére.

¹ Forrás: www.consilium.europa.eu/hu/policies/the-eu-budget/long-term-eu-budget-2021-2027/

A Konceptió tervhierarchiába való illeszkedése

A megyei szintű Konceptió esetén elsődleges szempont, hogy annak irányai, céljai koherensek legyenek a két országos szintű terület- és településfejlesztési dokumentumokkal, az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióval (OFTK) és az Országos Területrendezési Tervvel (OTrT). Emellett a településfejlesztés és a településrendezés közötti szoros kapcsolat biztosítása okán a Győr-Moson-Sopron megyei Településszerkezeti és Településrendezési tervvel való összhang megteremtése is kiemelkedően fontos.

A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján a Konceptió egy tervhierarchia része, melynek további elemei még a megyei területfejlesztési programok, területrendezési tervek. Az „1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és területrendezésről” alapján ezen dokumentumok az alábbiak szerint definiálhatóak:

- *területfejlesztési koncepció*: az ország, illetve egy térség átfogó távlati fejlesztését megalapozó és befolyásoló tervdokumentum, ami meghatározza a térség hosszú távú, átfogó fejlesztési céljait, továbbá a fejlesztési programok kidolgozásához szükséges irányelveket, információkat biztosít az ágazati és a kapcsolódó területi tervezés és a területfejlesztés szereplői számára. A koncepció megalapozásához önálló dokumentumként kerül megalkotásra egy helyzetelemzés;
- *területfejlesztési program*: a területfejlesztési koncepció alapján kidolgozott középtávú cselekvési terv;
- *területrendezési terv*: az ország, illetve egyes térségek műszaki-fizikai szerkezetét meghatározó és befolyásoló tervdokumentum, amely biztosítja a területi adottságok és erőforrások hosszú távú, illetve nagy távú hasznosítását és védelmét, az ökológiai elvek érvényesítését, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt elhelyezését és a területfelhasználás rendszerét, optimális hosszú távú területi szerkezetét;
- *Integrált Területi Programok*: A forrásfelhasználás hatékonnyá tétele érdekében szükségessé válik egy olyan – szintén integrált, stratégiai gondolkodásra alapozott – dokumentum elkészítése, amely a helyi igényekkel összhangban a rendelkezésre álló TOP+ forráskeretek felhasználásának szerkezetét, elvárt eredményeit és ütemezését támasztja alá a 2021-2027-as költségvetési időszakra vonatkozóan. Az Integrált Területi Programok a területfejlesztési koncepció irányvonalaira és a területfejlesztési program beavatkozásaira épít.

A területfejlesztési koncepciót és programot, a területrendezési tervet együttesen *területi terveknek* nevezik. A területi tervek egymásra épülve határozzák meg a megye területfejlesztési jövőképét, céljait, az azok megvalósításához szükséges cselekvési irányokat, beavatkozásokat. A megfogalmazott beavatkozások a kialakuló operatív programokból kerülnek finanszírozásra, ezáltal rendkívül fontos, hogy azok véglegesítéséhez a megye fejlesztési igényei is megfogalmazásra kerüljenek.

A területi tervek kialakításának folyamata

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 13. § szerint a megyei önkormányzat a megye területén összehangolja a kormányzat, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit, ennek keretében:

- a) az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban - a megyei jogú városok önkormányzatainak bevonásával - kidolgozza és határozattal elfogadja a megyei területfejlesztési koncepciót, illetve - a megyei területfejlesztési koncepció és a megyei területrendezési terv figyelembevételével - a megyei területfejlesztési programot;
- b) előzetesen véleményezi a térségi területfejlesztési koncepciókat, területfejlesztési programokat, részt vesz az országos területfejlesztési koncepció és a nemzeti fejlesztési stratégia kidolgozásában;
- c) a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről.

A megyei önkormányzatoknak fontos feladata továbbá, hogy dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról.

Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Konceptiójának elkészítése az alábbiak szerint történt:

2. **Helyzetfeltáró** tanulmány készült a megye társadalmi, gazdasági és környezeti állapotáról. A dokumentum célja, hogy alapját és kiindulási pontját képezze a megyei területfejlesztési koncepciónak, majd pedig a megyei területfejlesztési program kidolgozásának. A helyzetfeltárás során két szempontot kell figyelembe venni, egyrészt, hogy a tematikus célkitűzések figyelembevételével az kellő alapot adjon a programok kidolgozására, másrészt beazonosíthatók legyenek olyan területek, helyszínek, ahol komplex, több alaptól finanszírozható programok valósíthatók meg. A tanulmány 2021. 03. 08-án készült el, majd került fel a megye honlapjára²;

² www.gymsmo.hu/cikk/teruletfejlesztes.html

3. A **Koncepció első verziójának elkészítése**, majd megjelenítése a megyei önkormányzat honlapján (2021. 03. 12-i megjelenés), illetve annak átadása a Területi és környezeti hatásvizsgálat (továbbiakban Hatásvizsgálat) készítőinek;
4. **Területi és (stratégiai) környezeti hatásvizsgálat készítése** a Koncepció kapcsán. A Hatásvizsgálat tematikája szintén megjelenítésre került a megyei önkormányzat honlapján 2021. 03. 12-én, ezáltal lehetőség nyílt a vizsgálat fejezetinek, szerkezetének észrevételezésére, javaslatok megfogalmazására. A tematikához kapcsolódó észrevételeket a Hatásvizsgálat készítői figyelembe vették jelen dokumentum készítése során;
5. A **Hatásvizsgálat észrevételeinek beépítése a Koncepcióba, majd a Koncepció és Hatásvizsgálat közös részvétele a közigazgatási és társadalmi egyeztetésen**. Az egyeztetések során felmerült vélemények, észrevételek beépítését követően a Megyei Közgyűlés dönt a Koncepció (illetve annak részeként megjelenített Hatásvizsgálat) elfogadásáról.

1.2. A tervezési folyamathoz való kapcsolódás

A Koncepció megalkotásának és elfogadásának lépéseit két kormányhatározat szabályozza:

- A 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- A 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról.

A két kormányrendeletben foglalt kötelezettség teljesítése érdekében jelen területi és környezeti hatásvizsgálat (továbbiakban Hatásvizsgálat) kettős módszertant kell, hogy kövessen az alábbiak szerint.

A 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet által meghatározott területi hatásvizsgálat

A hivatkozott kormányrendelet „A területi tervek tartalmi követelményei” fejezete és a mellékletek tartalmazzák a Koncepció szükséges elemeit, melynek része egy környezeti, társadalmi és gazdasági hatásvizsgálat készítése. A Koncepció hatásvizsgálatához kapcsolódó tematika a 218/2009. (X.6.) kormányrendelet 9. és 9/A mellékletekben foglaltak szerint került kialakításra, jellemzően azok társadalmi és gazdasági területeire fókuszál.

A 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról.

A Konceptió a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet hatálya alá tartozó dokumentum, így a rendelet szerinti stratégiai környezeti vizsgálat lefolytatása is szükségessé válik, a Hatásvizsgálat annak a követelményeinek is meg kell, hogy feleljen. Ennek megfelelően a hatásvizsgálat tematikája a hivatkozott rendelet, különösképpen annak 4. melléklete alapján került kialakításra, mely kapcsán jellemzően a környezeti aspektusokra fókuszál.

A területi és környezeti hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata

A Hatásvizsgálat legelső lépéseként a két jelzett kormányrendelet alapján a vizsgálatot végző elkészítette a Hatásvizsgálat tematikáját, melyet a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat véleményezett, majd a tervezetet a honlapján megosztotta. A tematikát illető észrevételek beépítésre kerültek a Hatásvizsgálat a véglegesített szerkezet szerint valósult meg.

A Hatásvizsgálat során az elfogadott tematika fejezetek témaköreinek megfelelően kerültek elemzésre a Konceptió átfogó, stratégiai és tematikus célja aszerint, hogy az milyen közvetlen vagy közvetett hatást fejt ki az egyes (környezeti, társadalmi vagy gazdasági) hatásviselőkre.

A Hatásvizsgálat alapját egy hatásviselő-tematikusan cél mátrix adja, melyben egyedileg kerül elemzésre a Konceptió 21 tematikus céljának hatása (annak iránya és erőssége) az egyes hatásviselőkre – mint a földtani közeg, levegő, felszíni és felszín alatti vizek, foglalkoztatás, helyi kultúra, vagy éppen a térszerkezet, gazdasági ágazatok.

A Hatásvizsgálat nem csupán rámutat a Konceptió megvalósulása vagy nem-megvalósulása következtében előidézett környezet, társadalmi vagy gazdasági hatásokra, hanem javaslatokat is megfogalmaz annak hatékonyságának növelése, előidézett környezeti terhelés mérséklésére. Az egyes észrevételek és javaslatok nem csupán a Konceptió, de az arra épülő Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Program (továbbiakban Program) és Területrendezési Terv létrehozásához is hasznos szempontokat szolgálnak.

Ahogy maga a Konceptió, a Hatásvizsgálat is egyeztetésre kerül a közigazgatási szervek bevonásával, illetve a társadalmi nyilvánosság segítségével, melynek észrevételei, javaslatai beépítésre kerülnek. A Hatásvizsgálat végleges változata mellékletét képezi a Konceptiónak, ezáltal a Konceptió megyei közgyűlés általi elfogadása a Hatásvizsgálat elfogadását, egyben zárását is jelenti.

1.3. A környezeti értékelés készítése során tett javaslatok hatása a Konceptió alakulására

A Hatásvizsgálat elkészültét követően a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat képviselői és a Hatásvizsgálat készítői 2021. 05. 18-án egyeztetést tartottak. Az egyeztetés során ismertetésre került a hatásvizsgálat, mely a Megrendelő oldaláról elfogadásra került. A Hatásvizsgálat megállapításai, közelebbről a 4. fejezetben jelzett infrastrukturális, turisztikai, megújuló energiákra, energiahatékonyságra, körforgásos gazdaság megvalósítására, fenntartható mezőgazdaságra, emberi egészségre, társadalomra vonatkozó fejlesztési javaslatok ezt követően mérlegelésre kerültek, majd beépítésük két irányban történ meg. A javaslatokra részben a Konceptió vonatkozó kiegészített részei rezonálnak, másfelől pedig a jelen dokumentum zárásának idején még készülő Területfejlesztési Program tervezése során hasznosítják őket a Program tervezői.

1.4. Az érintettek bevonása a környezeti értékelés kidolgozásába

A Hatásvizsgálat szerkezetét adó tematika véleményezésének legfontosabb eleme a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat honlapján való megosztása, mellyel a széles nyilvánosság és szakmai, civil és más társadalmi szervezetek, vállalkozások számára egyaránt megnyílt a lehetőség a vizsgálat szempontjainak véleményezésére, szempontjaik beépítésére.

A Hatásvizsgálat és az azzal párhuzamosan véglegesedő Konceptió első verziója közösen közigazgatási és társadalmi egyeztetésen kerül megvitatásra, annak észrevételei beépítésre kerülnek. A véglegessé váló anyag jóváhagyása a megyei közgyűlés által történik meg.

1.5. A területi hatásvizsgálat és a stratégiai környezeti vizsgálat készítéséhez használt adatok forrása, alkalmazott módszertan

A Hatásvizsgálat a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat által rendelkezésre bocsátott dokumentumok; Konceptió és részletes Helyzetfeltárás, valamint az azokhoz kapcsolódó munkaközi anyagok elemzése és értékelése alapján készült. A Hatásvizsgálat során megvalósult ezen dokumentumok környezetvédelmi és fenntarthatósági szempontból végzett átfogó vizsgálata is.

A Hatásvizsgálat elkészítése során az alábbi jogszabályokat vettük figyelembe;

- A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. Törvény;
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. Törvény;
- A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. Törvény;

- A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. Törvény;
- A 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- Egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet;

A Hatásvizsgálat során szekunder adatok vizsgálata is történt, mely az alábbi adatbázisokra támaszkodott:

- Területi Információs Rendszer;
- Központi Statisztikai Hivatal;
- Nemzeti Alkalmazkodási és Térinformatikai Rendszer;
- Magyarország Nemzeti Atlasza;
- Talajvédelmi Információs és Monitoring rendszer;
- Víz Keretirányelv (VKI) monitoring rendszerek.

A társadalmi, gazdasági és környezeti hatások, a koncepció koherenciájának vizsgálatához elengedhetetlenné válik az alábbi főbb dokumentumok elemzése:

- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK);
- Országos Területrendezési Terv;
- Győr-Moson-Sopron Megyei Területrendezési Terv;
- Településfejlesztési Koncepciók és Integrált Településfejlesztési Stratégiák (ITS) a következő városoknál: Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár, Kapuvár, Fertőd, Csorna, Pannonhalma;
- Európai Zöld Megállapodás és annak nyomán létrejövő stratégiák, tervek;
- EU Partnerségi Megállapodás.

További Európai Uniós és hazai stratégiákhoz, tervekhez való koherencia vizsgálatának elemeit az 1. melléklet tartalmazza.

A környezeti Hatásvizsgálat (2/2005. (I.11.) Korm. rendelet alapján) célja volt a potenciális környezeti konfliktusok létének és mértékének azonosítása, a lehetőségekhez mérten ezek feloldása. Emellett továbbá az, hogy a vizsgálat során tett javaslatok segítségével a fejlesztések célzott vagy járulékos jótékony környezeti hatásait növelni tudja. Ezzel összhangban a Koncepció környezet vizsgálatához elemzési-értékelési módszertant alkalmaztunk annak megállapítása érdekében, hogy az egyes

Célokban megfogalmazott fejlesztési elképzeléseknek milyen közvetlen, vagy közvetett hatása lehet a környezetre, milyen környezeti változások várhatók, mekkorák a bekövetkező hatások, van-e lehetőség csökkenteni vagy elkerülni a várható károkat. Célunk volt azonosítani azon elemeket, amelyek esetleg jelentős környezeti hatással járnak, s felhívni a figyelmet az ezek kapcsán felmerülő kockázatokra. Mindezek alapján a Hatásvizsgálat javaslatokat fogalmazott meg a fellépő kockázatok elhárítására, csökkentésére, esetlegesen a Konceptió dokumentum módosítására, kiegészítésére.

2. A Konceptió ismertetése

2.1. A Konceptió tartalmának ismertetése, környezeti összefüggései

A Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Konceptió elsődleges célja a megye területfejlesztési jövőképének kialakítása, a jövőkép megvalósításához szükséges beavatkozási irányok meghatározása, melyek illeszkednek az egyes európai uniós hazai ágazati politikákhoz, illetve a jövőben rendelkezésre álló fejlesztési források prioritásaihoz. A Konceptió egyik fontos eleme, hogy támaszkodik a megye („Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Helyzetfeltárás 2021-2027” dokumentumban feltárt) sajátosságaira, erőforrásaira, mely kapcsán az erősségek érvényre juttatása, lehetőségek hatékony kihasználása, gyengesége hatásának csökkentése, veszélyek elkerülése a célja.

A megye társadalmi, gazdasági és környezeti állapota kapcsán szükséges beavatkozások tervezése során kiemelkedően fontos, hogy azok finanszírozási háttere biztosított legyen, aminek az elérése céljából a leghatékonyabb eszköz az elérhető forrásokkal, alapokkal (pl. Operatív Programok 2021-2027, Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz) való kapcsolódás minél szorosabb megteremtése.

A megye helyzetének feltárásától, jövőképek kialakításától a konkrét beavatkozások nevesítéséig a teljes tervezési folyamat az alábbi dokumentumok elkészítését, egyeztetését és a megyei közgyűlés általi elfogadtatását foglalja magában:

- Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Helyzetfeltárás 2021-2027;
- Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Konceptió 2021-2027;
- Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Program 2021-2027.

A Konceptió tartalmazza a **helyzetfeltárás legfontosabb eredményeit**, azon erősségeket, lehetőségeket, gyengeségeket vagy veszélyeket, amelyeket figyelembe kell venni a megye jövőképének, célrendszerének kialakítása során. Elmondható, hogy **a Konceptió megfelelően ülteti át a helyzetfeltárás eredményeit, azzal konzisztens.**

A helyzetfeltárás alapjaira építve a Konceptió a következő jövőképet fogalmazza meg: *„Győr-Moson-Sopron megye víziója, hogy megtartja és erősíti Magyarországon betöltött kiemelkedő gazdasági szerepét, valamint 2030-ra az erős közép-európai régió sikeres, meghatározó gazdasági-szolgáltató és szellemi központjává válik. A szomszédos országok közelsége révén a velük való együttműködése tovább bővül.”*

A jövőkép ambiciózus, azonban megvalósulását veszélyeztetheti az, hogy jelen vírushelyzet kapcsán egyelőre nem látható, hogy a pandémia és az azt követő helyreállítási folyamat milyen átrendeződést eredményez egyes régiók, országok versenyképességi pozícióiban. Ezen jövőkép elsősorban a gazdasági szempontok megvalósulására fókuszál, így a Konceptió átfogó céljaihoz való még szorosabb illeszkedés megteremtése érdekében javasoljuk annak bővítését társadalmi és környezeti szempontokkal is.

A Konceptió 1. ábrája bemutatja annak célhierarchiáját, melyek a következő szintekből állnak:

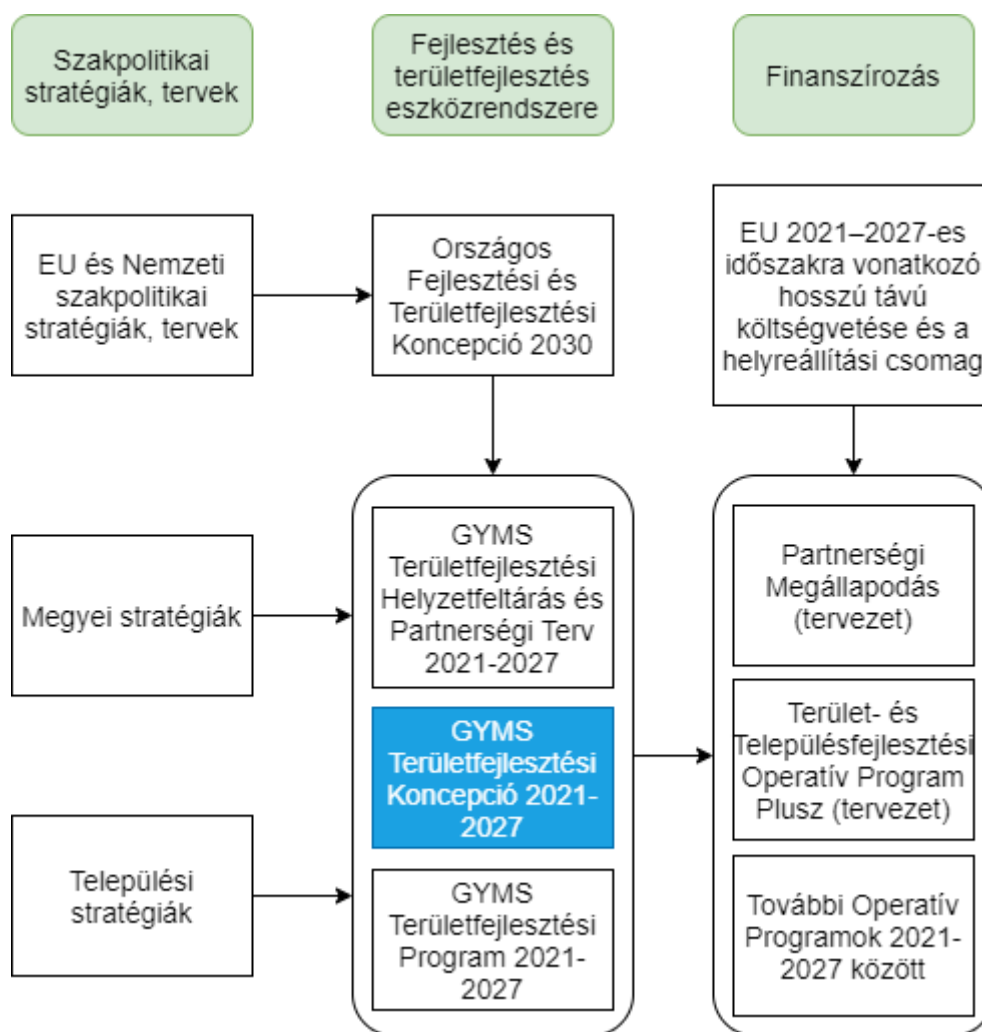
- **Átfogó célok** 2021-2030: A1 Innovatív és versenyképes megye; A2 Fenntartható és klímabarát megye; A3 „Egészséges” megyei társadalom;
- **Stratégiai és fejlesztési célok:** S1 Rugalmas gazdaság; S2 Intelligens gazdaság; S3 Klíma- és környezetbarát megye; S4 Élhető települések; S5 Megfelelően képzett humán erőforrás; S6 Egészséges és támogató társadalom;
- **Területi célok:** azon térségeket jelöli ki, amelyek jól elkülöníthető területi sajátosságokkal, illetve egyedi fejlesztési igényekkel jellemezhetők – ilyenek Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár városai, illetve a fejlesztési célterület, melyek együttesen lefedik a megye teljes területét. A területi célok gyakorlatilag az általános célok területi kibontását jelentik;
- **Tematikus célok:** A stratégiai fejlesztési célok négy fő területen valósulnak meg, ezek a gazdaság, környezet, területi és települési infrastruktúra, társadalom. Ezen kategóriákon belül összesen 21 tematikus célt találhatunk, melyek tartalmazzák a megye terület- és településfejlesztési prioritásait;
- **Horizontális célok:** A tematikus célok esetén találhatunk néhány tényezőt, amelyek több cél esetében jelentkeznek, hatva azok megvalósítási hatékonyságára, ilyen a digitalizáció (H1), reziliencia (H2), fenntarthatóság (H3), szemléletformálás (H4), társadalmi és területi kohézió erősítése (H5), közösségi erőforrások bevonása (H6), esélyegyenlőség (H7), térségi és települési együttműködések erősítése (H8).

A Konceptió 2030-ig fogalmaz meg fejlesztési irányokat, célokat, melyek eléréséhez szükséges konkrét feladatok - azok költségei, forrásai és eszközei a - Területfejlesztési Programban és az Integrált Területfejlesztési Programban (ITP 2021-2027) kerülnek bemutatásra.

2.2. A Konceptió céljainak összevetése más a megye területét érintő (környezeti, társadalmi és gazdasági) tervek, koncepciók, programok céljaival

A megye területfejlesztési koncepciójának vizsgálata során kiemelten fontos feltárni annak szak- és fejlesztéspolitikai beágyazottságát, a finanszírozási keret megteremtésében való pozícióját, melyet az 1. ábra szemléltet.

1.ábra A megyei területfejlesztési koncepció és a szakpolitikai dokumentumok viszonyrendszere

Forrás: Győr-Ménfőcsanak Megyei Területfejlesztési Konceptió 2021-2027

A Konceptió más, a megye területét érintő tervekkel, koncepciókkal, programokkal való külső koherenciájának vizsgálata során a következő fejezetek tartalmazzák a leginkább releváns

dokumentumok elemzését. A Konceptió szempontjából kevésbé lényeges dokumentumok vizsgálatát az 1. melléklet tartalmazza.

2.2.1. Európai Unió szakpolitikai ágazatokhoz való kapcsolódás

A Konceptió elemzése során elengedhetetlen az Európai Unió stratégiai dokumentumaihoz, terveikhez való kapcsolódás vizsgálata, melyhez fontos szempontot ad a 2019. december 1-jével hivatalba lépett Európai Bizottság 2020 és 2050 közötti programja. Az Ursula von der Leyen által vezetett Európai Bizottság a hivatalba lépését követően 10 nappal közzétette az Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal; továbbiakban Zöld Megállapodás) előterjesztését, mely egy ütemtervként értelmezhető. A Zöld Megállapodás az alábbi célkitűzéseket helyezi középpontba:

- az üvegházhatású gázok kibocsátásának mértéke 2050-re nettó nullára csökken;
- a gazdaság növekedése legyen független az erőforrás-felhasználástól;
- mindenkinek esélye legyen az érvényesülésre, ne legyenek elmaradott térségek.

Az ütemtervnek megfelelően az alábbi főbb dokumentumok jelentek meg:

- 2020. január 14. Az európai zöld megállapodáshoz kapcsolódó beruházási terv és a méltányos átállást támogató mechanizmus előterjesztése;
- 2020. március 10. A jövő gazdaságát felvázoló európai **iparstratégia** elfogadása;
- 2020. március 11. Javaslat **körforgásos gazdaságra** vonatkozó cselekvési tervre, amely az erőforrások fenntartható felhasználását szorgalmazza;
- 2020. május 20. A „**termelőtől a fogyasztóig**” **stratégia** előterjesztése élelmiszerrendszereink fenntarthatóságának fokozásáért;
- 2020. május 20. A 2030-ig tartó időszakra szóló uniós **biodiverzitási stratégia** előterjesztése, bolygónk sérülékeny természeti erőforrásainak védelme érdekében;
- 2020. július 8. Az **energiarendszer integrációjára**, illetve a **hidrogénre vonatkozó uniós stratégia** elfogadása, amely utat nyit az energiaágazat teljes dekarbonizációja, hatékonyabbá tétele és összekapcsoltságának megteremtése felé;
- 2020. október 8. Az Európai Parlament elfogadja az Európai klímarendelethez kapcsolódó álláspontját, a jogszabály kapcsán 2021. április 21-én ideiglenes politikai megállapodás született, a klímarendelet jóváhagyásra vár;

- 2020. október 14. Az Európai Parlament közzéteszi az Épületkorszerűsítési programra, metánkibocsátás csökkentésére és a vegyi anyagokra vonatkozó fenntarthatósági stratégiát³
- 2021. február 24. Az Európai Bizottság elfogadja az Európai Adaptációs Stratégiát, mely az éghajlatváltozás káros hatásaihoz való alkalmazkodást helyezi középpontba.

Az Európai Zöld Megállapodás és annak nyomán megjelenő stratégiák, tervek közös célkitűzése a klímasemlegesség elérése, fenntartható és versenyképes gazdaság, inkluzív társadalom megteremtése. A Konceptióban foglalt tematikus célkitűzések koherensen illeszkednek az Európai Zöld Megállapodás és a kapcsolódó stratégiák céljaihoz, mindamellett, hogy azok megvalósításához való hozzájárulását (mint például a 2050-ig tartó klímasemlegesség elérése) a tervezés jelenlegi fázisában még nem számszerűsíti.

2.2.2. Hazai szakpolitikai ágazatokhoz való kapcsolódás

A megyei területi terveket alapvetően a mindenkori Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiókban (továbbiakban OFTK) foglalt irányok, beavatkozások határozzák meg, az ahhoz történő illeszkedés megteremtése elsődleges feladat. A jelenleg hatályos **Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiót 2014-ben fogadta el az Országgyűlés⁴, mely kijelöli a 2014–2020-as fejlesztési időszak nemzeti, szakpolitikai súlypontjait.** Az OFTK azt a célt szolgálja, hogy az ország fejlesztéspolitikája, a területi tervezés, és az ebből eredő szabályozás összefüggő, egységes rendszert alkosson, egységes fellépéssel, hathatós és következetes intézkedésekkel járuljon hozzá az ország dinamikus fejlődéséhez, növekedési pályára állításához, a területi egyenlőtlenségek csökkentése, és egy területileg is kiegyensúlyozottabb fejlődés elérése érdekében. A megyei területi tervek ezen célok megyei szintű megvalósítását segítik elő.

Az OFTK kiemelt célja az ágazati és a területi tervek közötti összhang megteremtése. Az eddig egymástól elkülönítetten működő, önálló ágazati stratégiákkal és programokkal szemben a Kormány feladatának tekinti, hogy egységes keretbe foglalva együtt kezelje a nemzeti fejlesztési és a területfejlesztési koncepciókat, hogy létrejöjjön hosszú és középtávra is az ágazati és a területi fejlesztéspolitikák közötti, valamint a szakpolitikai célok területi dimenziói közötti összhang, és ezen

³ Forrás: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu

⁴ 1/2014. (I. 3.) OGY határozat által

keresztül kerüljenek kijelölésre az átfogó célok és fejlesztési prioritások. Ezzel egy olyan egységes rendszer került kialakításra, mely képes hozzájárulni az ország dinamikus fejlődéséhez.

Az OFTK 2014-2016 közötti időszakára vonatkozó megvalósulását a Pénzügyminisztérium által összeállított beszámoló értékeli⁵. A 2014-2020-as fejlesztési időszak operatív programjainak értékelés mellett annak fontos eleme szak- és területfejlesztési célok megvalósulásának vizsgálata, illetve a feladatok megyékre vonatkozó érvényesülése. Győr-Moson-Sopron megye esetében a jelzett időszak vonatkozásában a területfejlesztési koncepció és program összhangban volt az OFTK-val, illeszkedik annak prioritásaihoz.

A 2021-2027-es időszakra szóló Koncepció által felvázolt prioritások építenek a korábbi időszakban felvázolt irányokra, ugyanakkor az elmúlt hét év során megváltozott társadalmi, gazdasági és környezeti állapotokat (különösen az elmúlt másfél év pandémiás helyzetet) is figyelembe veszi.

Elmondható, hogy a Koncepció koherens az OFTK-val, annak területi szintű megvalósítását biztosítja.

Országos Területrendezési Terv

Az Országgyűlés 2018. december 12-én elfogadta Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvényt, amelynek területrendezési terveket érintő fejezetei 2019. március 15-től hatályosak.

A területrendezés tervek kialakításának feladata a területi fejlődés lehetőségeinek és korlátainak meghatározása a környezeti adottságok feltárása és értékelése mellett. Az ország, illetve egyes térségek nagytávlatú műszaki-fizikai szerkezetét meghatározó és befolyásoló tervdokumentum, amely biztosítja a területi adottságok és erőforrások hosszú távú hasznosítását és védelmét, az ökológiai elvek érvényesítését, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt elhelyezését és a területfelhasználás rendszerét, optimális hosszú távú területi szerkezetét.

2.2.3. Megyei stratégiai kapcsolódások

Győr-Moson-Sopron Megyei Területrendezési Terv

⁵ B/4071. számú Beszámoló a Nemzeti Fejlesztés - 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció megvalósulásáról, 2014-2016

Győr-Moson-Sopron megye területrendezési terve a megye térségi szerkezeti tervét, a megye térségi övezeteit és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában. A Konceptió ezen szabályok és övezetek figyelembevételével került kialakításra.

Győr-Moson-Sopron megye klímastratégiája

A megyei önkormányzat 2017-ben kezdte meg a klímastratégiájának tervezését, létrehozta a Megyei Éghajlatváltozási Platformot, mely a régió az éghajlatváltozáshoz köthető szakembereit, kulcsszereplőit tömörítette. A tervezés eredményeképp létrejött a megye üvegházhatású gázleltára, melyre alapozva készülhetett el a megyei klímastratégia, melyet 2017. december 15-én fogadott el a megyei közgyűlés.

A Konceptióról elmondható, hogy koherens a klímastratégiában megfogalmazott célokkal, az A2 (Fenntartható és klímabarát megye) átfogó cél, az S3 (Klímabarát megye) stratégiai fejlesztési cél és az ehhez kapcsolódó tematikus célkitűzések tükrözik annak beavatkozási irányait.

2.2.4. Települési stratégiai kapcsolódások

A Konceptiónak nem csupán az országos és megyei szinten megtalálható stratégiákat szükséges figyelembe vennie, de fontos építenie a megye területén található települések terveire is. Ezek közül a terület- és településfejlesztési szempontból leginkább relevánsak a Településfejlesztési Konceptiók és Integrált Településfejlesztési Stratégiák (ITS) a következő városoknál: Győr, Sopron, Mosonmagyaróvár, Kapuvár, Fertőd, Csorna, Pannonhalma. A Konceptió, különösen annak területi céljai koherensek a települési szintű stratégiai dokumentumokkal, az abban foglalt fejlesztési irányok támogatják a települési beavatkozások megvalósítását.

2.3. A Konceptió céljainak környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú konzisztencia vizsgálata, az esetleges ellentmondások feltárása

A konzisztencia vizsgálat során a Konceptió célrendszerének a Helyzetfeltárás dokumentumhoz illeszkedése kerül elemzésre. A Helyzetfeltárás dokumentum célja, hogy megalapozza a Konceptiót és Programot, azok a megye valós és jól azonosított problémáira, adottságaira reagáljanak. Az elemzés "11. Összegzés" fejezete tartalmazza a feltárt tényezők szintézisét, melyet egy problématérképben, SWOT analízisben jelenít meg. A konzisztencia vizsgálat alapját a Helyzetfeltárás "11.3. A Megye

Fejlesztési Irányai” fejezete, illetve a Konceptió 4. fejezetének célrendszere adja, melynek eredményét az 1. táblázat tartalmazza.

**1. táblázat Győr-Moson-Sopron Megyei Területfejlesztési Konceptió és Helyzetfeltárása
konzisztencia vizsgálata**

Helyzetfeltárásban azonosított fejlesztési irányok (11.3.2 fejezet)	Fejlesztés megnevezése	Konceptió célrendszere
Humán erőforrás fejlesztése	a munkaerőpiaci és képzési háttér folyamatos erősítése, szakképzési háttér továbbfejlesztése,	T1.5 Innovációs ökoszisztéma és T4.2 Oktatás, nevelés – kapcsolódó célok: S1, S2, S5, H5, H7
	egyetemi központ, felsőoktatási háttér erősítése	T1.5 Innovációs ökoszisztéma – kapcsolódó célok: S2, H1
	jól működő egészségügyi és szociális ellátórendszer kiépítése és fenntartása; a győri nagytérsgégi ellátó kórház minőségi térségi szerepének erősítése.	T4.1 Egészségügy – kapcsolódó célok: S4, S5, S6, H4, H5, H6, H8
A gazdaság szerkezetének és feltételeinek javítása	munkahelyteremtés, munkahelymegőrzés, KKV-k fejlesztése, helyi gazdaságfejlesztés,	T1.1 Üzleti infrastruktúra technológia és szolgáltatások fejlesztése és T1.2 KKV-k fejlesztése – kapcsolódó célok: S1, S2, H1, H7
	helyi innovációk támogatása	T1.2 KKV-k fejlesztése és T1.5 Innovációs ökoszisztéma – kapcsolódó célok: S2, H1
	a járműipar és beszállítói, a kutatás fejlesztéssel összekapcsolva a megye gazdaságának kiemelt területe	T1.1 Üzleti infrastruktúra technológia és szolgáltatások fejlesztése és T1.5 Innovációs ökoszisztéma – kapcsolódó célok: S2, H1
	szoros együttműködés kialakítása a Dunától északra fekvő szomszédos megyékkel	H8 térségi és települési együttműködések erősítése
	turizmusfejlesztés	T1.3 Komplex turisztikai fejlesztések – kapcsolódó célok: S1, S2, H1, H2
	mezőgazdasági termelés feltételeinek javítása	T1.4 Élelmiszergazdaság fejlesztés és T2.5 Fenntartható

Helyzetfeltárásban azonosított fejlesztési irányok (11.3.2 fejezet)	Fejlesztés megnevezése	Koncepció célrendszere
		mezőgazdaság – kapcsolódó célok: S2, S3, S4, H1, H2, H4, H5,
	élelmiszerfeldolgozó-ipar újraélesztése	T1.4 Élelmiszergazdaság fejlesztés és T2.5 Fenntartható mezőgazdaság – kapcsolódó célok: S2, S3, S4, H1, H2, H4, H5,
A megye periférikus térségeinek felzárkóztatása		T3.6 Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése – kapcsolódó célok: S4, H4, H5
A megyén áthaladó TEN-T közlekedési korridorok (közutak, vasutak, Duna), valamint ezek csomópontjai (logisztikai központok, kikötők) és a kapcsolódó hálózat fejlesztése		T3.3. Közúti és kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése, T3.4. Köttötpályás közlekedés és intermodális csomópontok fejlesztése és T3.5. Vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése – kapcsolódó célok: S3, S4, H2, H3, H4, H5, H8
A környezet minőségének javítása	környezet- és hulladékgazdálkodási program	T2.4. Körforgásos gazdaság - kapcsolódó célok: S1, S2, S3, S4, H2, H4
	természetvédelmi program	T3.2. Területi vízgazdálkodás fejlesztése - kapcsolódó célok: S2, S3, S4, H2, H4
	alternatív energiaforrások hasznosítási programja	T.2.1. Megújuló energiaforrások - kapcsolódó célok: S2, S3, S4, H2, H4, H5,
A települések és térségek adottságainak hasznosítása, infrastruktúrájuk fejlesztése		T3.6 Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése – kapcsolódó célok: S4, H4, H5
A multi- és interregionális kapcsolatok erősítése	szorosabb együttműködés a nagyvárosi terekben (Bécs-Pozsony-Győr)	H8 térségi és települési együttműködések erősítése
	a megye- és országhatáron átnyúló együttműködések	H8 térségi és települési együttműködések erősítése

Helyzetfeltárásban azonosított fejlesztési irányok (11.3.2 fejezet)	Fejlesztés megnevezése	Koncepció célrendszere
	fokozása	
	az európai területi együttműködési csoportosulások (EGTC-k) kiterjesztése	H8 térségi és települési együttműködések erősítése
Győr és Sopron (határon átnyúló agglomerációjú centrumok), valamint Mosonmagyaróvár gazdasági, kulturális, oktatási, egészségügyi, szolgáltató és innovációs központi szerepének erősítése		T3.6 Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése – kapcsolódó célok: S4, H4, H5
A többi város térség- és gazdaság szervező erejének növelése, vidékfejlesztési szerepkörének fejlesztése		T3.6 Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése – kapcsolódó célok: S4, H4, H5

Forrás: saját szerkesztés

A Koncepció célrendszere konzisztens a helyzetfeltárásban foglalt környezeti fejlesztési irányokkal, melynek alternatív energiaforrások használatára, hulladékkezelésre, környezet- és természetvédelemre vonatkozó területei a dokumentumban megtalálhatóak.

Társadalmi vizsgálat

Győr-Moson-Sopron megye területfejlesztési célrendszerének alapjait a Területfejlesztési Koncepció fektette le, amely ötszintű célrendszert határozott meg a 2021-2030-as időszakra vetítve. A három fő átfogó cél alapján került leírásra a 2030-as jövőkép, amely az „innovatív, fenntartható és egészséges” megyét tűzte ki célul. E három átfogó célból az A3-as, „Egészséges megyei társadalom” cél tartalmazza a megye társadalmi kapcsolatait, amelyek a további célokban konkretizálódnak.

A társadalmi célok olyan fejlesztéseket kívánnak előirányozni, amely a társadalom egészére pozitív fizikai és mentális egészséget és jóllétet eredményeznek, ahol az esélyek és lehetőségek adottak a megye lakossága számára. Az A3-as „egészséges megyei társadalom” átfogó célt helyesen támasztják alá a koncepcióban az S5, valamint az S6 stratégiai célok.

A társadalom egészséges állapotát is fenntartó cél, hogy mindenki számára elérhetővé váljanak a 21. század oktatási-képzési terei, amely az S5 célhoz tartozik. Az aktuális globális járványhelyzet rámutatott arra, hogy az oktató- és nevelőintézetek alapfunkciói mellett igény alakult ki a már nem csak jelenléti

oktatásra, hanem a digitális, online térben való képzésre is, ami kihívás elé állította mind a képzési intézményeket, mind pedig az egész ország oktatási rendszerét. Mindez nem várt társadalmi kockázatokkal is járt, mivel erőteljesebben jelent meg a társadalmi kirekesztődés, azon belül az oktatáshoz való hozzá nem férés, a digitális szakadék problémái, mint például a felhasználói ismeretek vagy a digitális eszközök hiánya.

Az A3-as cél alá tartozó másik stratégiai cél az S6 „egészséges és támogató társadalom” cél, amelynek célkitűzése a jóléti különbségek mérséklése, a társadalmi felzárkóztatás mérséklése, a közösségi, kulturális és sport jellegű tevékenységek élénkítése és az ezekhez kapcsolódó szolgáltatások és programok fejlesztése, elérhetőségének növelése. A koncepcióban leírtak alapján a koronavírus járvány kitörése óta jelentős gazdasági visszaesés jelentkezett, amely társadalmi sérülékenységet is eredményezett. A koncepció megalapozottan utal arra a feladatra, amelyet a globális világjárvány állított a szakpolitika elé, miszerint fokozott figyelemmel kell lenni a leginkább kiszolgáltatott és veszélyeztetett társadalmi csoportok (szegények, betegséggel küzdők, fogyatékossgal élők, gyermekek és kisebbségek) támogatására.

A tematikus fejlesztési terület (T4), mint társadalmi tematikus célok tartalmazzák az egymással szorosan összekapcsolódó, egymásra hatást gyakorló szociális faktorokat, így a:

- T4.1. egészségügyet,
- T4.2. oktatás és nevelést,
- T4.3. szociális fejlesztéseket,
- T4.4. a társadalmi felzárkóztatást, valamint
- T4.5. a közösség, kultúra, szabadidő és sport fejlesztéseket.

A T4.1. egészségügyi tematikus cél jól illeszkedik az S4, S5 és S6 stratégiai célokhoz, valamint a H1 „digitalizáció”, a H2 „reziliencia”, a H4 „szemléletformálás”, valamint a H7 „esélyegyenlőség” horizontális célokhoz.

A T4.2. oktatási és nevelési fejlesztési tematikus cél megfelelően illeszkedik az S2, S4 és S5 stratégiai célokhoz, valamint a H1 „digitalizáció”, H2 „reziliencia”, H4 „szemléletformálás”, valamint a H7 „esélyegyenlőség” horizontális célokhoz.

A T4.3. szociális tematikus cél illeszkedik az S4 és S6 stratégiai célokhoz, és a H2 „reziliencia”, H4 „szemléletformálás”, H5 „társadalmi és területi kohézió erősítése”, valamint a H7 „esélyegyenlőség” horizontális célokhoz.

A T4.4. társadalmi felzárkóztatás tematikus cél illeszkedik az S1, S4, S5 és S6 stratégiai célokhoz, illetve a H2 „reziliencia”, H4 „szemléletformálás”, H5 „társadalmi és területi kohézió erősítése”, H6 „közösségi erőforrások bevonása”, H7 „esélyegyenlőség” és a H8 „térsgégi és települési együttműködések erősítése” horizontális célokhoz.

A T4.5. közösség, kultúra, szabadidő és sport tematikus célok illeszkednek az S4, S5, S6 stratégiai célokkal, illetve a H2 „reziliencia”, H4 „szemléletformálás”, H6 „közösségi erőforrások bevonása”, H7 „esélyegyenlőség” és a H8 „térsgégi és települési együttműködések erősítése” horizontális célokhoz.

Összességében a megye területfejlesztési célrendszere logikusan épül fel, illetve a társadalmi célok egymást teljes szinten lefedik, ellentmondásokat nem tapasztaltunk.

2.4. A jelenlegi környezeti, társadalmi és gazdasági állapotnak a Konceptióval összefüggésben lévő elemeinek ismertetése

Társadalmi vizsgálat és a megye térszerkezete

Győr-Moson-Sopron megye Területfejlesztési Konceptiójának Helyzetfeltárás fejezeteiben részletesen, a teljességre törekedve került áttekintésre a megye térszerkezeti és társadalmi helyzete, továbbá az elmúlt két évtized térszerkezeti és társadalmi folyamatai, amelyek kiegészültek az aktuális trendekkel. A környezeti, térszerkezeti, társadalmi és gazdasági helyzetfeltárás összegzése tartalmaz mindegyik alrészre egy-egy SWOT-analízist, amely a térszerkezeti, valamint társadalmi jellemzőket is magában foglalja.

A megye térszerkezetét vizsgálva megállapítható, hogy a térszerkezetet alakító közlekedési hálózatfejlesztési hatások az elmúlt időszakban fokozottan éreztették hatásukat, melyek elősegítője az agglomerációs térségekben található települések dinamikus népességnövekedése is. Ennek ellenére ez nem okozott számottevő változást a megye északi és déli része közötti polarizációs trendjeiben. A települési belterületek továbbra is a fejlődési tengelyek mentén növekedtek, viszont Győr, Mosonmagyaróvár és Sopron kivételével a megye városai funkcióhiányos központoknak tekinthetőek. A funkciógazdag falvak a Bécs-Budapest tengelyen, illetve az agglomerációban helyezkednek el, a déli periférikus térségek falvai általában funkció nélküliek.

Összességében elmondható, hogy a megye földrajzi és forgalmi fekvése kedvező, ahol teljes funkcióellátottsággal rendelkező megyeközpontok is találhatóak. Ennek ellenére a megye

településhálózata polarizált, funkció nélküli déli területű településekkel. Külső tényezőként pozitív helyzet a megye fővárosi vonzáskörzetének metszéspontjában való elhelyezkedés és annak esetleges előnyeinek, kooperációs hálózatainak kihasználása. Végül pedig külső negatív tényezőként fennállhat a polarizáció további erősödése, területi egyenlőtlenségek újratermelődése. Mindemellett a szuburbán zónákban veszélyt jelenthetnek a területfelhasználás átalakulásából fakadó konfliktusok mind környezeti, mind társadalmi szempontból (erdőterületek csökkenése, a közlekedés hatásából fakadó zaj- és légszennyezettség növelése, vagy a szuburbanizáció társadalmi konfliktusainak kiéleződése).

A megye társadalmi állapotát vizsgálva megállapítható, hogy a szomszédos megyékkel összevetve Győr-Moson-Sopron lakónépessége az elmúlt évtizedben növekedett, amely a belföldi és a nemzetközi vándorlási különbözet pozitív változásának, valamint a megye tényleges szaporodási mutatójának pozitív mérlegének köszönhető. Ennek ellenére szembetűnő területi differenciáltság figyelhető meg kistérségi szinten a népességszám alakulásának szempontjából, amely kapcsolódik a térszerkezetben megfigyelhető különbségekhez. Várhatóan ez a területi differenciáltság a jövőben erősödni fog.

Habár a lakónépesség bővülése figyelhető meg a megyében, a népesség folyamatos elöregedése jellemző. Valamint a térszerkezetbeli különbségekhez kapcsolódva a társadalmi folyamatok is hasonlóan alakulnak, amely az egyenlőtlen egészségügyi, szociális és oktatási szolgáltatásokhoz való hozzájutást eredményezi, így a belső társadalmi kohézió gyengülésének veszélye fennáll a megyében.

Külső, pozitív lehetőségként jelenik meg a megyében a vándorlás pozitív mérlege, amely etnikai sokszínűséget eredményezhet. Emellett a megyében megfelelő a munkaerőpiaci helyzet, a munkanélküliségi ráta tekintetében a megye Budapest után a második legkedvezőbb az országban.

Környezeti vizsgálat

A megye környezeti állapota kapcsán a Konceptiót megalapozó helyzetfeltárás tartalmaz részletes elemzést. Az elemzés eredményeit egy SWOT értékelés jeleníti meg, mely az alábbiak szerint foglalható össze.

Erősségek, melyre a Konceptiónak építenie szükséges:

- Csökkenő ipari zaj- és egyéb szennyezés kibocsátás;
- A különböző védettségi fokozatú természetvédelmi területek bővülése, új fenntartási-működési formák elindulása (natúrparkok);

- Közép-Európa legjelentősebb felszín alatti ivóvízbázisa;
- Szelektív lakossági gyűjtőrendszerek, vállalati hulladékgazdálkodási rendszerek kiépülése;
- Növekvő számú és erősödő környezet- és természetvédelmi civil szervezet;

A Konceptió környezeti elemekre vonatkozó T2 tematikus céljában található elemek alkalmasak a felsorolt tényezők megőrzésére, azok erősítésére. Ugyanakkor fontos látni, hogy az egyes területi és települési infrastruktúra (pl. T3.3.), vagy turizmus, KKV-k fejlesztése nyomán (T1.2 és T1.3) fokozódhat a környezetterhelés, azok csökkenthetik a meglévő erősségek hatásait.

Gyengeségek, melyek mérséklése, ellentételezése szükséges:

- Transzit jellegű és erősödő helyi mobilitás okozta lég- és zajszennyezés;
- Természetvédelem és közlekedésfejlesztés összehangolásának nehézségei;
- Térhasználati anomáliák. Az agglomerációs települések összenövésével eltűnnek a települések közötti zöldfolyosók;
- Nagyszámú, de többségében gyenge vízhozamú felszíni vizek;
- Érzékeny vízgyűjtő területek magas aránya;
- Jelentős számú, újratermelődő illegális hulladéklerakó;
- Még túl sok településen megoldatlan a szennyvíz elvezetése és kezelése.

A Konceptió környezeti és infrastrukturális fejlesztést célzó elemei alkalmasak a gyengeségekből fakadó hátrányok enyhítésére, mely kapcsán a T.2.4 Körforgásos gazdaság és T.3.2. Területi vízgazdálkodás fejlesztése jelent előrelépést.

Lehetőségek, melyek kiaknázása a Konceptió fontos feladata:

- A Duna kiemelt komplex program beindulása, abban való részvétel;
- Európai Unió források bevonása környezettechnológia fejlesztésébe (komplex hulladékgazdálkodás);
- Lakosság és vállalkozások környezettudatosságának erősödése;
- Környezetvédelmi intézményrendszer hatékonyságának növelése dereguláció és létszámbővítés miatt.

A Konceptió H4 szemléletformálás erősítését, T1.5. Innovációs Ökoszisztéma, T2.4 Körforgásos gazdaság fejlesztését célzó elemei képesek a meglévő lehetőségek hatékony kiaknázására.

Veszélyek, amiket el szükséges kerülni:

- Szigetköz helyzetének (vízellátás, szelíd hasznosítás) tartós rendezetlensége a hágai döntés végrehajtásának elhúzódása miatt;
- Erősödő észak-déli tranzitforgalom miatt romló levegőminőség és növekvő környezetbiztonsági kockázat;
- Enyhülő természetvédelmi jogszabályok és gyengülő intézményrendszer.

A vízgazdálkodást érintő veszélyek kezelésére megfelelő alapot nyújt a T3.1. és T.3.2. két tematikus cél, melyek hatékony megvalósítása jelentősen javíthatja a térségben élők életminőségét. A tranzitforgalom további erősödésének, környezetterhelésének csökkentésében a hatékony és átgondolt közúti közlekedéstervezés megvalósítása nyújthat segítséget, mely a T3.3. és T3.4. tematikus célok mentén jöhet létre.

Gazdasági vizsgálat

Győr-Moson-Sopron megye az ország egyik legfejlettebb térsége, GDP alapján Budapest után a második legmagasabb egy főre jutó megyei GDP mutatókkal rendelkezik, azonban más megyékhez mérten csökkent a relatív fejlettségi előnye. A megye az országos GDP-előállítás 5%-át adja, amelynek több mint feléért az ipar felel, így az ország leginkább iparosodottabb megyéjének számít. A megye húzóágazata a járműipar, amely 77%-os részesedéssel dominál a többi ágazat között. A terciér szektor a megyei GDP-előállítás 42%-át adja, ami elmarad az országos átlagtól. A mezőgazdaság részesedése csekély, azonban hatékonysági mutatói országos viszonylatban is kedvezőnek számítanak. A GDP termelői oldalának hozzáadott értéknövekedése viszont a szolgáltatások körében volt a legmagasabb a vizsgált 2010 és 2017 közötti időszakban.

A vállalkozások száma nem számít kiemelkedőnek, a megye az országos középmezőnyben helyezkedik el. A helyi gazdaság a megye három legnagyobb városában területileg koncentrálnak számít, ráadásul a nagyvállalatok is ezekben a járásokban tömörülnek. A vállalkozások közül a legtöbb a kereskedelem, szakmai tudományos és műszaki tevékenység, valamint építőipar ágazatokban tevékenykedik, azonban az infokommunikációs vállalatok száma alacsonynak számít, az országos bontás értékeihez képest. A vállalkozások 87,5%-a mikrovállalkozás, azonban a foglalkoztatottak közel 40%-a nagyvállalatoknál dolgozik.

A megye legnagyobb árbevételű nagyvállalata az AUDI Hungária Zrt. szinte minden magyarországi vállalati rangsorban az élmezőnyben szerepel, az ország 500 legnagyobb nyereségű vállalata közül pedig 13 működik a megyében. A rangsorokban szereplő vállalatok szintén igazolják a megye

járműipari profilját. A megyében magasnak számít a külföldi érdekeltségű vállalkozások száma, azonban ahogy az ország más területein, úgy itt is évről-évre csökken a számuk, ahogy a külföldi tőkebefektetések mértéke is. Ugyanakkor Győr-Moson-Sopron megye export forgalma a teljes üzleti forgalom 62%-át tette ki, ami az országos átlag közel kétszerese. A külföldi értékesítés aránya a vállalatméret növekedésével párhuzamosan növekszik a megyében.

A beruházások értéke a megyében évről évre növekedett, 2018-tól a megyék rangsorában a 4. helyen áll. A megyei bővüléshez a 2014-2020-as uniós ciklus forrásai is nagymértékben hozzájárultak. A legtöbb beruházást az 50 főnél több dolgozót foglalkoztató cégek hajtották végre, a legtöbb beruházás pedig a feldolgozóiparba érkezett a megyében. A koronavírus-járvány a beruházások volumenét is visszavetette. Az elmúlt 10 évben nem hoztak létre új ipari parkot a megyében, azonban jelenleg 6 működik, amelyek területén folyamatos fejlesztések valósulnak meg. Az ipari parkokon felül számos iparterület van a megyében, amelyek zöme logisztikai funkciókat lát el, ugyanakkor a TOP keretében 17 iparterület fejlesztése történt meg a 2014-2020-as időszakban.

A megye foglalkoztatási mutatói kimondottan kedvezőek, országos szinten itt a legmagasabb a foglalkoztatási-, és a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta, kevés az álláskereső, azonban a diplomás álláskeresők részaránya magas (13%), így megállapítást nyert, hogy a megyében a magasabb végzettség nem jelent előnyt az elhelyezkedésben. A megyei bruttó és nettó átlagbérek a második legmagasabbak a főváros mögött. A fő foglalkoztató feldolgozóiparban és az infokommunikációs ágazatban a legmagasabbak a megyei átlagbérek. A 2020-as járványhelyzet miatt a foglalkoztatottak létszámának csökkenése a feldolgozóiparban erőteljesebb volt, ami jól mutatja a feldolgozóipar nagy súlyából fakadó erős kitettséget. A fizikai foglalkoztatottak az egész országot vizsgálva itt rendelkeznek a legmagasabb keresettel. A legalacsonyabb bérekkel a szálláshely-szolgáltatás ágazatban dolgozók rendelkeznek. A Győri agglomerációba tartozó települések országos összevetésben is az élvonalba tartoznak az átlagos jövedelem tekintetében. Sopron környékén megtévesztően alacsonyak ezek a mutatók, amit a külföldön dolgozók magas aránya okoz. A megye egy hátrányos helyzetű térséggel rendelkezik: ez a téti járás.

A helyi adóbevételek növekedése megyei szinten elmaradt az országos átlagtól, viszont bizonyos járásokban (ennek ellenére) kiemelkedő növekedés tapasztalható. . Az önkormányzatok összes bevételeiben ugyanakkor a helyi bevételek aránya jobb az országos átlagnál, a szomszédos megyék közül pedig egyedül Komárom-Esztergom előzi meg ebben a mutatóban a megyét. A lakossági

jövedelmek tekintetében Győr-Moson-Sopron megye az egyetlen a főváros mellett, ahol a lakók átlagkeresete meghaladta nemzetgazdasági átlagot.

A megye GDP-hez mért K+F tevékenysége 2018-ban 0,9% volt, amellyel a megyék rangsorában a 8. helyen áll. Az ország kutató-fejlesztő helyeinek közel 6%-a található Győr-Moson-Sopron megyében, azonban a foglalkoztatott kutatók csupán 4%-a tevékenykedik a megyében. A K+F ráfordítások mindössze 3,3%-a köthető a megyéhez, ráadásul az ezer lakosra jutó ráfordítás is jelentősen elmarad az országos értéktől. A megyei felsőoktatási intézmények innovációs ökoszisztémája a helyzetfeltárás alapján megfelelő alapot képez a hazai és nemzetközi innovációs folyamatokba való bekapcsolódáshoz, ugyanakkor ehhez elengedhetetlen a térségi együttműködés, a vállalkozások innovációs potenciáljának növelése és a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése.

A megyei turizmust erősen meghatározza Győr-Moson-Sopron megye fekvése, természeti kincsei, valamint kulturális és építészeti öröksége. Népszerű a gyógy-, wellness- és egészségturizmus, valamint a szépségipari szolgáltatások színvonala magas. Jelentős az átutazó- és bevásárló turizmus is a megyében. A megye négy meghatározó turisztikai térséggel rendelkezik. Nőtt a szálláshelyek kínálata és kapacitása és ezzel párhuzamosan folyamatosan emelkedett a megyében eltöltött vendégéjszakák száma, egészen a koronavírus-járvány által sújtott 2020-as évig, amikor is a felére esett vissza a vendégéjszakák száma és harmadára a külföldiek által itt töltött vendégéjszakáké.

A megye úthálózata centrális, sugaras kialakítású, maga a főhálózat sűrűbb, mint az ország kevésbé fejlett térségeiben, a települések magas arányáról érhető el a legközelebbi járasszékhely település kevesebb mint 10 perc alatt. A megyében kiemelt jelentőségű az M1-es autópálya, továbbá jelentős az M19 és M15 autótűt, illetve az M85 és M86-os gyorsforgalmi utak. A gyorsforgalmi úthálózatot a bővűlű M1-es autópálya, illetve az M85, M86 és M9 tervezett szakaszai teszik teljessé. A főutak problémái a telepűléseken átvezetű szakaszokon koncentrálódnak. A mellékutak döntű többsége rossz állapotű, ezek fejlesztése tervezett. A vasűti közlekedést két szolgáltató biztosítja a megyében, a MÁV Zrt. mellett a GYSEV Zrt. is üzemeltet vonalakat. A megyei vasűtvonalak fejlesztése az áruszállítási kapacitás növelésére és az agglomerációs közlekedés fejlesztésére irányul. Fontos kérdés a Bécs-Budapest nagysebességű vasűt megvalósíthatóságának kérdése is. A megye két nemzetközi repűlűtérrel rendelkezik, ugyanakkor sokkal jelentűsebb a vízi közlekedés, amely kiemelkedű mértékben a Dunán zajlik, amely nemzetközi jelentűségű vízi út. A megye egy kikűtűvel (Gyűr-Gűnyű) rendelkezik. A kerékpáros infrastruktűra az országos tűrűzhálózat elemeit kapcsolja össze, emellett térségi összekűttetést is biztosít.

3. A Konceptió megvalósításának hatásai, következményei

3.1. Meglévő környezeti konfliktusok és problémák bemutatása

3.1.1. A Konceptió által befolyásolt környezeti jellemzők azonosítása

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat alapját a Konceptió tematikus céljainak elemzése képezte, mivel ezek tartalmazzák azon konkrét beavatkozásokat, célterületeket, melyek közvetlen, vagy közvetett hatása egyértelműen azonosítható. Az egyes tematikus célok vizsgálatánál jelölt összefüggések bemutatása az átfogó- és stratégiai fejlesztési, valamint horizontális célok környezeti hatásait is jellemzi, mivel azok egymással átfedésben állnak. Az azonosított környezeti hatások irányát táblázatokban foglaltuk össze.

++: erős pozitív hatás
+: pozitív hatás
0: nincs hatás
-: negatív hatás
--: erős negatív hatás
vegyes hatás: /

Általánosan elmondható, hogy a T1. Gazdasági tematikus fejlesztési célok közül a T1.2 (KKV-k fejlesztése) és T1.5 (Innovációs ökoszisztéma) kivételével mindnek van valamilyen irányú hatása a környezeti elemekre (**2. táblázat**). A hatások jelentős része az üzleti infrastruktúra, valamint a turisztikai és mezőgazdasági fejlesztésekhez kapcsolódik. Megállapítható, hogy egy-egy célcsoporton belül akár kettős hatások is realizálódhatnak a környezeti elemekre nézve. Illetve akadnak olyan célok, melyek hatása egyértelműen a megvalósítás függvénye (pl. turisztikai fejlesztések). A negatív hatások többsége a fokozódó területhasználathoz és erőforrás-felhasználáshoz köthető: ilyen az infrastruktúra-hálózat fejlesztés, valamint a komplex turisztikai fejlesztések (gyógyfürdők kapacitásbővítése, turisztikai vonzóerő növelése, természeti örökség turisztikai hasznosítása). A pozitív hatások a barnamezős területek hasznosításából származnak.

2. táblázat: T1. Gazdasági tematikus fejlesztési célok hatása a környezetre

Hatás a környezeti elemekre	Tematikus célok				
	T1. Gazdaság				
	T1.1. Üzleti infrastruktúra, technológia és szolgáltatások fejlesztése	T1.2. KKV-k fejlesztése	T1.3. Komplex turisztikai fejlesztések	T1.4. Élelmiszergazdaság fejlesztése	T1.5. Innovációs ökoszisztéma
Hatás a termőföld mennyiségére és a talaj minőségére	+	0	-	++	0
	-				
Hatás a földtani és ásványvagyonra	-/?	0	-/?	0	0
Hatás a levegő minőségére	+	0	-	++	0
	-				
Hatás zajterhelésre és fényszennyezésre	-	0	--	0	0
Hatás a vízre (felszíni és felszín alatti vizek mennyisége és minősége), az ár- és belvízvédelemre	-/?	0	-	++	0
Hatás a hulladékgazdálkodás helyzetére	?	0	0	?	?
Hatás a tájra (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép)	?	0	?	0	0
Hatás a klímára	0	0	0	+/?	?
Hatás az épített és települési környezetre	+	+	+	0	0
Hatás a kulturális örökségre (műemlékvédelem, régészet), a	0	0	+	0	0

világörökségi és a világörökségi várományos területekre					
Hatás az élővilágra, védett és Natura 2000 területekre	+	0	-/?	0	0
	-				

Forrás: saját szerkesztés

Általánosan elmondható, hogy a T1. Gazdasági tematikus fejlesztési célok közül a T1.2 (KKV-k fejlesztése) és T1.5 (Innovációs ökoszisztéma) kivételével mindnek van valamilyen irányú hatása a környezeti elemekre (**2. táblázat**). A hatások jelentős része az üzleti infrastruktúra, valamint a turisztikai és mezőgazdasági fejlesztésekhez kapcsolódik. Megállapítható, hogy egy-egy célcsoporton belül akár kettős hatások is realizálódhatnak a környezeti elemekre nézve. Illetve akadnak olyan célok, melyek hatása egyértelműen a megvalósítás függvénye (pl. turisztikai fejlesztések). A negatív hatások többsége a fokozódó területhasználathoz és erőforrás-felhasználáshoz köthető: ilyen az infrastruktúra-hálózat fejlesztés, valamint a komplex turisztikai fejlesztések (gyógyfürdők kapacitásbővítése, turisztikai vonzóerő növelése, természeti örökség turisztikai hasznosítása). A pozitív hatások a barnamezős területek hasznosításából származnak.

3. táblázat: T2. Környezeti tematikus fejlesztési célok hatása a környezetre

Hatás a környezeti elemekre	Tematikus célok				
	T2. Környezet				
	T2.1. Megújuló energiaforrások	T2.2. Energiahatékonyság	T2.3. Klímaadaptáció	T2.4. Körforgásos gazdaság	T2.5. Fenntartható mezőgazdaság
Hatás a termőföld mennyiségére és a talaj minőségére	+/?	+/?	+	+	-
					++
Hatás a földtani és ásványvagyonra	0	0	0	0	0
Hatás a levegő minőségére	++	++	0	?/-	+

Hatás zajterhelésre és fényszennyezésre	+	+	0	-	0
Hatás a vízre (felszíni és felszín alatti vizek mennyisége és minősége), az ár- és belvízvédelemre	++	0	+	+	-
					++
Hatás a hulladékgazdálkodás helyzetére	+/?	+/?	0	+	?
Hatás a tájra (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép)	?	0	0	0	+/?
Hatás a klímára	+/?	+/?	+/?	+	+/?
Hatás az épített és települési környezetre	++	++	++	++	0
Hatás a kulturális örökségre (műemlékvédelem, régészet), a világörökségi és a világörökségi várományos területekre	0	0	0	0	0
Hatás az élővilágra, védett és Natura 2000 területekre	+	+/?	+	+/?	+/?

Forrás: saját szerkesztés

A T.2. Környezeti tematikus fejlesztési célok megvalósításuk esetén számos ponton hatást gyakorolnak majd a környezetre. A hatások egy része itt is függ a megvalósítás mikéntjétől. Általánosan megállapítható, hogy a megújuló energiaforrások nagyobb arányú használata az energiatermelésen belül T2.1. cél és az energiahatékonyság növelése T2.2 cél számos környezeti elemre pozitív hatással lesz, azonban ez függ a választott megújuló energiaforrás típusától (pl. energia- előállítási céllal termesztett biomassa nem jelent pozitív hatást). A T2.3 Klímadaptációs fejlesztési célok igen komplexek és pozitívak a környezetre nézve (klímakockázat negatív hatásainak megelőzése, hatások mérséklése és ennek eszközei). A T2.4 Körforgásos gazdaság célkitűzés megítélése a környezeti elemekre gyakorolt hatások szempontjából nagyban függ annak módjától, értelmezésétől. Ezek alapján a hatás pozitív-és negatív is lehet egy-egy környezeti elemre nézve, alapvetően azonban pozitív hatásokat realizál. Ugyancsak kettős megítélése van a T2.5 Fenntartható mezőgazdaság tematikus fejlesztési célcsoportnak, ugyanis míg a precíziós mezőgazdaság egyértelműen pozitív hozadékú, addig az erdősítés már más megítélés alá esik; kimenetele számos tényező függvénye, számos esetben

inkább negatív, semmint pozitív végkimenetelű lehet (pl. kedvezőtlen vízgazdálkodású területeken az erdősítés vízhiányt okozhat).

4. táblázat: T3. Területi és települési infrastruktúra fejlesztési célok hatása a környezetre

Hatás a környezeti elemekre	Tematikus célok					
	T3. Területi és települési infrastruktúra					
	T3.1. Környezeti infrastruktúra és települési vízgazdálkodás fejlesztése	T3.2. Területi vízgazdálkodás fejlesztése	T3.3. Közúti és kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése	T3.4. Kötőtpályás közlekedés és intermodális csomópontok fejlesztése	T3.5. Vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése	T3.6 Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése
Hatás a termőföld mennyiségére és a talaj minőségére	++	++	-	0	0	0
Hatás a földtani és ásványvagyokra	?/-	?/-	?/-	0	0	0
Hatás a levegő minőségére	+/-	0	-	++	+	+
			+			
Hatás zajterhelésre és fényszennyezésre	-	0	+/-	--	0	-
Hatás a vízre (felszíni és felszín alatti vizek mennyisége és minősége), az ár- és belvízvédelemre	++	++	-/0	0	0	0
Hatás a hulladékgazdálkodás helyzetére	+	?	-	0	0	?

Hatás a tájra (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép)	0	0	?	-	-	+
Hatás a klímára	+/?	0	+	+	?	0
Hatás az épített és települési környezetre	++	+	++	++	+	++
Hatás a kulturális örökségre (műemlékvédele m, régészet), a világörökségi és a világörökségi várományos területekre	+	0	0	0	0	+
Hatás az élővilágra, védett és Natura 2000 területekre	+	++/-	+	+	?	0
			-			

Forrás: saját szerkesztés

A T.3. Területi és települési infrastruktúra fejlesztési tematikus célok főként a növekvő területhasználat révén fejthetnek ki hatást a környezeti elemekre. Ezek egyes környezeti elemek szempontjából pozitívak, míg mások szempontjából negatívak is lehetnek, továbbá számos olyan is akad, ahol vegyes, vagy kettős hatás is adódhat. A vonalas infrastruktúrák létesítése jellegéből fakadóan alapvetően negatív hatást fejt ki a talajra, levegőre, élővilágra, továbbá zajterheléssel is járó folyamat. Ugyanakkor a közösségi közlekedés fejlesztése csökkentheti a környezetre nehezedő negatív hatásokat (pl. légszennyező anyagok kibocsátásának csökkentése). A tényleges hatás természetesen jelen esetben is függ a megvalósítás és üzemeltetés módjától (pl. szárazföldi-vízi közlekedés és szállítás fosszilis, vagy megújuló energiákkal történő működtetése). Ezen célok közül egyöntetűen pozitívnak tekinthetők a T3.2 Területi vízgazdálkodás fejlesztési célok, összhangban az EU Víz Keretirányelvben foglaltakkal, azonban az élővilág és Natura 2000 területek védelmének megvalósulását veszélyeztetheti a hálózat szolgáltatásainak hasznosítása bármilyen módon (beleértve a fenntarthatóságot is).

5. táblázat: T4. Társadalmi fejlesztési célok hatása a környezetre

Hatás a környezeti elemekre	Tematikus célok				
	T4. Társadalom				
	T4.1. Egészségügyi fejlesztések	T4.2. Oktatás, nevelés	T4.3. Szociális fejlesztések	T4.4. Társadalmi felzárkóztatás	T4.5. Közösség, kultúra, szabadidő és sport
Hatás a termőföld mennyiségére és a talaj minőségére	0	0	0	0	0
Hatás a földtani és ásványvagyokra	0	0	0	0	0
Hatás a levegő minőségére	0	0	0	0	0
Hatás zajterhelésre és fényszennyezésre	0	0	0	0	-
Hatás a vízre (felszíni és felszín alatti vizek mennyisége és minősége), az ár- és belvízvédelemre	0	0	0	0	0
Hatás a hulladékgazdálkodás helyzetére	0	0	0	0	0
Hatás a tájra (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép)	0	0	0	0	0
Hatás a klímára	0	0	0	0	0
Hatás az épített és települési környezetre	+	0	+	0	++
Hatás a kulturális örökségre (műemlékvédelem, régészet), a világörökségi és a világörökségi várományos területekre	0	0	0	0	+
Hatás az élővilágra, védett és Natura 2000 területekre	0	+	+	0	-/?

Forrás: saját szerkesztés

A T4. Társadalmi tematikus célok alapvetően nincsenek, vagy csak kevés hatással vannak a környezeti elemekre. Főként az épített és települési környezet érintett a fejlesztésekkel, ugyanakkor számos intézkedés az élővilágra is hatást gyakorol.

3.1.2. A fennálló környezeti konfliktusok, problémák és ezek alakulása, ha a Konceptióban meghatározott intézkedések nem valósulnak meg

A Konceptió a környezeti központú fejlesztéseket kiemelt tematikus részként kezeli, és az itt megfogalmazott célokról általánosan elmondható, hogy hozzájárulnak a fennálló környezeti konfliktusok enyhítéséhez. Ettől függetlenül még a környezeti célú intézkedéseknél is megfigyelhetők átváltási jelenségek, melyek bár javítanak egyes környezeti feltételeken, más területeken a természeti erőforrások megnövekedett igénybevételét eredményezhetik. Az ilyen ellentmondásos folyamatokkal az elemzés későbbi, közvetett környezetterhelést vizsgáló fejezetei foglalkoznak majd. Az alábbi fejezet célja szemügyre venni azt, hogy miként alakulnának a meglévő környezeti konfliktusok a Konceptióban megfogalmazott intézkedések nélkül.

Korunk legjelentősebb környezeti konfliktusai a klímaváltozásból és a biodiverzitás csökkenéséből, továbbá a földhasználat-váltásból, a nitrogén és a foszfor globális biogeokémiai ciklusának jelentős átalakulásából, az elérhető édesvíz-készletek megfogyatkozásából, és a részecske-szennyezésből erednek⁶. E jelenségek egymással is szoros összefüggést mutatnak, komplex ok-okozati kapcsolatrendszert alkotva.

A Konceptióban központi szerepet kapnak olyan infrastrukturális fejlesztések, amelyek a klímaváltozásra gyakorolt hatások mértékét hivatottak csökkenteni. Céljuk, hogy a városi és elővárosi közlekedést az autós forgalomról más, fenntarthatóbb közlekedési formák felé tereljék. Ezen intézkedések várhatóan hozzájárulnak majd a közlekedésből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentéséhez. Szintén a károsanyagok emissziójának csökkentését hivatottak elérni az energetika területén tervezett fejlesztések, a megújuló energiák fokozott alkalmazása és az energiahatékonyság növelése. Közülük főként az előbbi intézkedéstől várhatók pozitív hatások, az energiatermelés hatékonysága nem feltétlenül csökkenti a kibocsátások mértékét.

A körforgásos gazdaságra való áttérés komplex környezeti kérdések megválaszolását fogja segíteni. A hulladékok termelésbe való visszaforgatása csökkenti az anyagvesztésegekből eredő

⁶ Rockström et al. 2009, Nature 461:472-475. alapján

környezetterhelést, valamint a másodlagos nyersanyagokon alapuló ipari folyamatok kevesebb ÜHG kibocsátásával is járnak. Emellett redukálni fogja a gazdaság anyagintenzitását is.

Hasonlóan sokrétű megoldást kínál a fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok bevezetése. Az ésszerű keretek között alkalmazott precíziós gazdálkodási módszerek alkalmazásával csökkenni fog a természetbe kerülő vegyszerek és a biológiai sokféleségben okozott károk mértéke, valamint az ágazat klímaváltozásra gyakorolt hatása. Utóbbi jelenséghez szintén hozzájárul az erdősítésre vonatkozó intézkedés, ami növeli a természetes szénnyelő kapacitások mennyiségét.

Az eddigi elemzés főként azon fennálló környezeti konfliktusokat emelte ki, melyek negatív tendenciákat mutatnának a Konceptióban meghatározott intézkedések megvalósulása nélkül. A későbbi fejezetekben pedig felmerülnek majd azok a területek, ahol ellentmondásos hatások is várhatók, felhívva egyben a figyelmet azok elkerülésére is. Viszont még a jelen fejezetben meg kell említeni egy olyan intézkedést, melynek a kivitelezése kifejezetten negatív hatásokat válthat ki. A dokumentum vízgazdálkodással kapcsolatos részében felmerül a „*biológiai sokféleség, a Natura 2000 hálózat szolgáltatásainak fenntartható hasznosítása*”. Az ilyen megjelöléssel rendelkező természetes élőhelyek fenntartható kezelése elsősorban a megőrzésükben rejlik, a hasznosításnak csak bizonyos formája és mértéke mellett. A tervezés későbbi szakaszában mindenképpen tisztázni kell a hasznosítást szolgáló tevékenységeket. Ugyanis a Konceptió fenntartható törekvései ellenére felmerülhet annak a veszélye, hogy a célok megvalósítása ezen a területen mélyítheti a meglévő környezeti konfliktusokat.

3.2. A Konceptió céljainak megvalósulása esetén a várható közvetlen környezeti, társadalmi és gazdasági hatást kiváltó tényezők, okok feltárása, különös tekintettel azon tervi elemekre, amelyek a természeti erőforrások igénybevételét, a környezetterhelés módosulását vagy az emberi egészség közvetlen károsodását idézik elő.

3.2.1. Természeti erőforrások közvetlen igénybevételének vagy környezetterhelésnek a közvetlen előidézése

Általánosságban elmondható, hogy a Konceptió számos, a környezet állapotára pozitívan ható intézkedést tartalmaz (megújuló energiák részarányának növelés, barnamezős területek hasznosítása, precíziós mezőgazdasági gyakorlat szorgalmazása, zöld-kék infrastruktúrák fejlesztése, élővilág védelme). A pozitív hatások mellett ugyanakkor szükséges felhívni a figyelmet a természeti erőforrásokra, környezetre nézve közvetlen igénybevétellel járó tényezőkre. A Konceptióban

megfogalmazott célkitűzések közvetlen környezetterhelési hatásai az alábbi csoportokra/részterületekre bontva foglalhatók össze:

6. táblázat: A közvetlen környezetterheléshez kapcsolódó célkitűzések

Közvetlen környezetterhelés	Célkitűzések
Területhasználat növekedése	T1.1., T1.3, T3.3., T.3.4
Közlekedés (forgalom-növekedés)	T1.1., T1.3., T3.4., T3.5
Fokozódó erőforrás használat	T1.3, T4.5.
Mezőgazdaság (erdősítés)	T2.5.

Forrás: saját szerkesztés

Területhasználat növekedése: A növekvő területhasználat a Konceptió célkitűzései esetében elsősorban az infrastrukturális beruházásokhoz köthetők; épületek kialakítása, vonalas infrastruktúra hálózat bővítése, turisztikai fejlesztések. Ezen beruházások közvetlen területfoglalással és bolygatással, valamint légszennyező-anyag kibocsátás növekedéssel, zajhatással járnak; melyeknek hatása van a talajra, földtani közegre, a levegőre, felszíni-és felszín alatti vizekre, továbbá az élővilágra. Az élővilág esetében közvetlen következményként a zavarás mellett, további élőhely fragmentációval is számolni kell, emiatt a vonalas létesítmények nyomvonal kijelölése mindenképp nagy körütekintést igényel. Ugyancsak növekvő területhasználattal kell számolni a turisztikai fejlesztések esetében is; gyógyfürdő-kapacitások bővítése, turisztikai desztinációk fejlesztése (új szolgáltatások színterének kialakítása stb.) ez esetben kiemelten fontos a természeti szempontból védett, védelemre szoruló, továbbá Natura 2000, Ramsari területek megóvása; fontos a további területfoglalás elkerülése, szükség esetén minimalizálása.

Közlekedés: A vonalas infrastruktúra bővítéséhez, közúthálózat fejlesztéshez, a közösségi vasúti és autóbuszos közlekedés fejlesztéséhez, továbbá a vízi közlekedés fejlesztéséhez kapcsolódóan minden esetben számolni kell a forgalom növekedéssel. Ez magával vonja egyfelől a talaj-, lég-, és vízszennyező anyagok növekvő kibocsátását, valamint a fokozódó zaj-és fényterhelést, továbbá zavarást az élővilág szempontjából (vízi és szárazföldi ökoszisztémák esetében egyaránt). A növekvő károsanyag emisszióval járó célkitűzések kapcsán ügyelni kell az úthálózat kapacitás-fejlesztésére oly módon, hogy az a forgalmat egyenletesen vezesse le, ne rójon fokozott terhelést egyetlen frekvenciált útszakaszra

sem. Valamint támogatni kell az áruszállítás és a közösségi közlekedés járműparkjának elektromos üzeművé alakítását is (összhangban a második Éghajlatváltozási Cselekvési Tervben (ÉCST II.) foglaltakkal).

Fokozódó erőforrás használat: A komplex turisztikai fejlesztések, kapacitás-bővítések a desztinációk növekvő látogatottsága miatt minden esetben fokozódó környezethasználatot fog eredményezni (növekvő gépjármű-, - gyalogos forgalom, látogatottság). Amennyiben ennek keretei nem megfelelően kerülnek kialakításra, komoly környezeti, természeti károkat eredményezhet. Minden esetben mérlegelni szükséges egy-egy fejlesztés lehetséges következményeit és el kell kerülni a túlzott környezethasználatot különösen az érzékeny, védett területeken (természetvédelmi területek, Natura 2000 területek, Ramsari-területek stb.). Fokozottan ügyelni kell arra, hogy a tervezett fejlesztésekhez elkészüljenek a jogszabály szerinti környezeti hatásvizsgálatok, Natura 2000 hatástanulmányok. A gyógyfürdők kapacitás-bővítése alapvetően fokozottabb víz felhasználást jelent majd, mely hatással lesz a felszíni és felszín alatti vizekre, földtani közegre.

Mezőgazdaság; A mezőgazdasági célkitűzések között szereplő erdősítésre irányuló törekvések megvalósítása csak fokozott körülményekkel végezhető; kellő ismeretek hiányában könnyen negatív környezeti hatást fejthet ki. Figyelembe kell venni az adott terület vízgazdálkodási és ökológiai paramétereit. Fontos, hogy a már jelenleg is az erdős-sztyeppe erdészeti éghajlati osztályba tartozó erdőgazdasági tájakon csak a termőhely (főként annak vízgazdálkodási viszonyai ismeretében) az éghajlatváltozás leendő hatásait is figyelembe vevő elemzését követően javasolt az erdősítés. Az erdősítés negatívan hathat az élővilágra olyan termőhelyeken, ahol jelenleg is jellemző a vízhiány; kedvezőtlenül befolyásolja az eleve kedvezőtlen vízviszonyokat, tovább szárítva a termőhelyet, negatív hatást kifejtve a környező szántókra és gyepekre is, csökkentve azok produkcióját és ezzel szénmegkötő-képességét, és ezzel együtt az élővilág lehetőségeit. Natura 2000 területek szomszédságában csak őshonos fajok telepítése támogatandó, gyepek művelési ágú területeken az sem. Ültetvényerdők létesítése Natura 2000 területeken kerülendő. Kialakításuk előtt Natura 2000 hatásbecslést szükséges végezni.

3.2.2. Közvetve természeti erőforrás igénybevételéhez vagy környezetterheléshez vezető folyamatok

A Konceptió összességében több olyan intézkedést tartalmaz, amelyek pozitív környezeti folyamatokat fognak elindítani a régióban. A jelenlegi fejezet célja, hogy bemutassa az alapvetően kedvezőnek ítélt

tevékenységek azon hosszú távú – bizonyos esetekben nem szándékolt – hatásait, melyek közvetett módon a természeti erőforrások igénybevételével vagy környezetterheléssel járnak. A Környezeti tematikus fejlesztési célok az irányultságukból adódóan mind a környezeti viszonyok javítását szolgálják, ám helyenként van lehetőség nem várt hatások megjelenésére.

Az energiahatékonyság fokozása (T2.1.) kiemelt szerepet kap a dokumentumban, amely nemcsak környezeti, hanem gazdasági és társadalmi szempontból is kedvező folyamatokat eredményez. A hatékony energiatermelés egyben olcsóbb erőforrást is jelent, ami kedvez az iparnak és lakossági energiaellátás biztosításának. Éppen ebből ered azon ellentmondásos tulajdonsága, hogy bár csökkenti az egységnyi energiára jutó erőforrás-igényt, az összesített energiafelhasználás szintjén növekvő tendenciához vezet. A visszapattanó hatásként⁷ ismert jelenség régóta képezi szakmai viták alapját, és a Konceptió helyesen számol is vele. Említésre kerül, hogy bár az energiahatékonyság javult az elmúlt évtizedben, ez nem járt az energiafelhasználás csökkenésével – sőt, növekedés volt megfigyelhető. Összességében tehát az energiahatékonyság növelése támogatandó folyamat, hiszen tényleg kedvez a gazdasági szereplők és a társadalom tagjai számára. Rövid távon környezeti szempontból is pozitívnak tekinthető az egységnyi energiaigény csökkenése, ugyanakkor hosszú távon önmagában nem gátolja meg a természeti erőforrások növekvő használatát.

A körforgásos gazdaságra való áttérés (T2.4.) kifejezetten a természeti erőforrások csökkenő igénybevételét szolgálja, ám a körületek kivitelezés hiányában könnyen jelentkezhetnek nem várt hatások. A körforgásos szemléletről alkotott általános tévhit, hogy mindössze egy hatékony hulladékgazdálkodási rendszert jelent, mely növeli a hulladékok nyersanyagként történő hasznosításának a mértékét. A termelési és fogyasztási rendszereinkben keletkező anyagveszteségek elkerülése kétségtelenül fontos sarokpontja a körforgásos átállásnak, ám az ezen a szinten való értelmezése nem elégséges. A körforgásos gazdaság elsődleges célja, hogy csökkentse a gazdaság anyagigényét és elkerülje a hulladékok keletkezését. A gyakorlatban ugyanis az újrahasznosítás nem váltja ki egy az egyben az elsődleges nyersanyagok használatát. Még a legjobb minőségű technológiai megoldások esetében is szükség van frissen kitermelt nyersanyagokra. Tehát a fokozott újrahasznosítás könnyen járhat az elsődleges nyersanyagok használatának növekedésével⁸. A körforgás egy másik népszerű értelmezése a hulladékok energetikai hasznosítása, ami hiába járul hozzá

⁷ Egyes technológiai fejlesztések, amelyek egy erőforrás kihasználásának hatékonyságát javítják ahelyett, hogy csökkentenék az erőforrás használatát, valójában növelik azt.

⁸ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jiec.12545>

a hulladékmennyiség csökkentéséhez, megnöveli az üvegházhatású gázok kibocsátását. Általánosan elmondható, hogy napjaink körforgásos gazdaság értelmezése a szemlélet azon pontjaira fókuszálnak, amelyek a leginkább hozzájárulnak a környezet közvetett terheléséhez. A későbbi, hulladékgazdálkodással foglalkozó fejezet részletes leírást ad a körforgásos gazdaság átfogó eszközrendszeréről, és javaslatokat fogalmaz meg azok helyes alkalmazásáról.

A fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok adaptálása (T2.5.) egy szintén üdvözlendő része a Koncepciónak. E szegmens fókuszpontját képezi a precíziós gazdálkodási megoldások alkalmazása, amely várhatóan csökkenteni fogja az ágazat által használt természeti erőforrások mértékét. Azonban a precíziós szemlélet hátulütője, hogy nem minden esetben változtat maguknak a folyamatoknak az irányán, csupán azok hatékony kivitelezését segíti. Erre példa a vegyszerek alkalmazása, melynek a mértéke ténylegesen csökkenthető precíziós módszerekkel, viszont nem merül fel annak a kérdése, hogy van-e alternatívája a használatuknak. Korunk más újszerű gazdálkodási felfogásai (pl. agroökológia, regeneratív mezőgazdaság) nem feltétlenül az ismert eljárások hatékonyságára összpontosítanak, sokkal inkább a természet alapú működés kialakítására. Az ilyen formájú fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok célja nem a környezetterhelés minimalizálása vagy az erőforrás-felhasználás optimalizálása, hanem a tápanyagkörforgás megteremtése – beépítve ezzel a gazdálkodást a helyi ökoszisztéma működésébe.

3.2.3. Társadalmi, gazdasági szempontból jelentős hatást kiváltó tényezők

Társadalmi dimenzió

A megye területfejlesztési koncepciójában megjelennek társadalmi célok, mind az átfogó, mind a horizontális, mind pedig a tematikus célokban. Az „egészséges megyei társadalom” átfogó célkitűzés összetettségéből következik, hogy annak javítására szolgáló intézkedések nagyban függenek a megye környezeti, társadalmi és gazdasági folyamataitól egyaránt. Kiemelendő, hogy a megye tervezett intézkedéseit megalapozza a helyzetfeltárásban is ismertetett térszerkezeti kettősség, a városi és vidéki térségek eltérő igényei. A koncepció vizsgálatakor elmondható, hogy azok széleskörű társadalmi fejlesztéseket céloznak meg.

A társadalmi szempontból jelentős hatást kiváltó tényezők köré sorolhatók a testi-fizikai és lelki-mentális egészség megőrzésére és fejlesztésére fókuszáló célok, amelyek közvetve kapcsolódnak az A3-as „egészséges megyei társadalom” átfogó célkitűzéshez, az S6 „egészséges és támogató társadalom” stratégiai célokhoz, valamint a hozzá tartozó T4, „Társadalom” elnevezés- tematikus

célhoz. Fontos tényezőként jelennek meg a szociális és társas jóllét fejlesztésére törekvő célok, amelyek befolyással bírnak a T4.3. „szociális fejlesztések” és a T4.5. „közösség, kultúra, szabadidő és sport” tematikus célokra.

A társadalom kiegyensúlyozott működése és fejlődése érdekében a közösségi és civil támogató közeg megteremtése és annak fenntartása, javítása is célkitűzés, amely hatással lehet az A3-as átfogó célon belül elhelyezkedő T4.2. „oktatás, nevelés”, a T4.3. „szociális fejlesztések”, valamint a T4.4 „társadalmi felzárkóztatás” tematikus célokra.

7.ábra: Társadalmi szempontból jelentős hatást kiváltó tényezők kapcsolata a megye koncepciójának társadalmi tematikus célkitűzéseivel

	T4. „Társadalom” tematikus cél				
Hatást kiváltó tényezők	T4.1. Egészségügy	T4.2. Oktatás, nevelés	T4.3. Szociális fejlesztések	T4.4. Társadalmi felzárkóztatás	T4.5. Közösség, kultúra, szabadidő, sport
Testi-fizikai és lelki-mentális egészség fejlesztése	++	0	+	0	++
Szociális és társas jóllét fejlesztése	0	+	++	++	++
Közösségi és civil támogató közeg fejlesztése	0	+	++	++	+
Felzárkóztatási folyamatok fejlesztése	0	++	++	++	0

Forrás: saját szerkesztés

A társadalmi felzárkóztatási folyamatok folytatására fókuszáló célok is hatást gyakorolnak a koncepció célkitűzéseire. Például az S6 „egészséges és támogató társadalom” stratégiai célkitűzés esetében a leginkább kiszolgáltatott és veszélyeztetett társadalmi csoportok (szegények, betegséggel küzdők, fogyatékkal élők, gyermekek és kisebbségek) integrációjában várható javuló tendencia.

Gazdasági dimenzió

A koncepció összes szintjén megjelennek gazdasági szempontból különböző mértékű hatást kiváltó tényezők, ugyanakkor a leginkább gazdasági szemléletű fókusszal az A1 – Innovatív versenyképes megye átfogó cél rendelkezik. A Koncepció helyzetfeltáró munkarésze ismertette a megye gazdasági állapotát, az ebben feltárt hiányosságok fejlesztését célozza meg a koncepció. A gazdasági szempontból hatást kiváltó tényezők leginkább az S1 és S2 stratégiai fejlesztési célok, illetve a kapcsolódó T1 tematikus célra vannak hatással, ugyanakkor a T2, T3 és T4 tematikus célokra is, bizonyos mértékben.

A meglévő gazdasági tevékenységek teljesítményének fokozása az egyik olyan gazdasági hatótényező, amely a T1 tematikus cél összes alcéljára pozitív hatással van. A másik ilyen az ágazati diverzifikáció elősegítése hatótényező, amely kiemelten pozitív hatással bír a T1.2. KKV-k fejlesztése, valamint a T1.3. Komplex turisztikai fejlesztések alcélokra, illetve pozitív hatása a másik három alcélra is kiterjed.

A szolgáltató szektor erősítése egy olyan hatótényező, amely az öt tematikus alcélból kettő esetében (T1.2. és T1.3.) vált ki kiemelten pozitív hatásokat és további kettő esetében pedig pozitív hatásokat, a vállalati infrastruktúra fejlesztése pedig három tematikus alcélra is kiemelten pozitív hatással bír. A tudás alapú gazdaság kiépítése kiemelten pozitív hatással bír a T1.2 KKV-k fejlesztése, valamint a T1.5. Innovációs ökoszisztéma alcélra is.

8.ábra: Gazdasági szempontból jelentős hatást kiváltó tényezők kapcsolata a megye koncepciójának „T1 – Gazdaság” tematikus céljának kitűzéseivel

	T1. „Gazdaság” tematikus cél				
Hatást kiváltó tényezők	T1.1. Üzleti infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése	T1.2. KKV-k fejlesztése	T1.3. Komplex turisztikai fejlesztések	T1.4. Élelmiszer-gazdaság fejlesztése	T1.5. Innovációs ökoszisztéma
Meglévő gazdasági tevékenységek teljesítményének fokozása	++	++	+	++	+
Ágazati diverzifikáció elősegítése	+	++	++	+	+
Szolgáltató szektor erősítése	+	++	++	0	+
Vállalkozási infrastruktúra fejlesztése	++	++	0	++	+
Tudás alapú gazdaság kiépítése	+	++	0	+	++

Forrás: saját szerkesztés

3.3. A koncepció megvalósulása esetén várható környezeti hatások

3.3.1. Hatás a környezeti elemekre

A termőföld mennyisége és a talaj minősége

A talajok védelme, fenntartható és ésszerű hasznosítása, multifunkcionalitásának megőrzése kulcsfontosságú feladat. Általánosságban elmondható, hogy a megfogalmazott célok egy része közvetlen hatással lesz a talajra.

T.1. Gazdaság

T1.1. (Üzleti infrastruktúra, technológia és szolgáltatások fejlesztése) tematikus cél esetében a talajra nézve üdvözlendő a barnamezős területek ipari, gazdasági funkcióval történő hasznosítása, mivel ez esetben elkerülhető a további szükségtelen talajlefedés. Mindazonáltal fel kell hívni a figyelmet ugyanezen tematikus célcsoport másik elemére, mely gazdasági övezetek, iparterületek elérhetőségét és feltárását segítő vonalas infrastruktúrák, közlekedési útvonalak fejlesztésére irányul; ez esetben elkerülhetetlen a beruházásokkal járó talajbolygatás, talajfedés. Minden esetben törekedni kell a lehetséges károk mérséklésére, a humuszos termőréteg megóvására és felhasználására a tereprendezési munkálatok során. Valamint az üzemeltetési fázisban számolni kell a talajszennyezés mértékének növekedésével, ennek elkerülése érdekében védelmi intézkedések megtétele szükséges (pl. védő növényzónák telepítése, szilárd burkolatú utakról lefolyó csapadékvíz összegyűjtése, elvezetése). T1.3 tematikus célkitűzés (Komplex turisztikai fejlesztések) egyes elemei negatív hatással lehetnek a talajra, mint környezeti elemre. Bizonyos értékes természetvédelmi területek turisztikai fejlesztése, mint például a Fertő-tó közvetlen-környéke és Fertő-Hanság Nemzeti Park területe csak környezetkímélő módon, nagy körültekintéssel, valósítható meg, ugyanis az ország láptajainak jelentős része ezen területeken található. Ezen talajok, amellet, hogy páratlan természeti értéket képviselnek, szervesanyagban tárolt szénmennyiségük igen jelentős, oxidációjukkal (területek lecsapolásával) jelentős szénvesztességgel kellene számolni (CO₂ kibocsátás növekedése). Valamint fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a turisztikai forgalom növekedése szükségszerűen lokálisan növekvő talajdegradációval járhat (utak mentén megjelenő talajszennyezés, taposó erózió stb.). A T1.4. (Élelmiszergazdaság fejlesztési) célok között szereplő precíziós és adatalapú mezőgazdálkodásra történő áttérést szolgáló rendszerek fejlesztése pozitív hatással lesz a talajokra, ugyanis a hagyományos gazdálkodási gyakorlattal szemben, figyelembe veszi a termőhely heterogenitását, aminek köszönhetően a jövőben csökkenni fognak a feleslegben adagolt talajjavító anyagok és öntözővizek, ez

várhatóan a fennálló talajdegradációs folyamatokat mérsékelni fogja (pl. erózió, szervesanyag-csökkenés, savanyodás, másodlagos szikesedés).

T.2. Környezet

A T2.1. megújuló energiaforrások; energiahatékonyság, energiahatékonysági és megújuló energia-felhasználást elősegítő fejlesztések, csak abban az esetben pozitívak, amennyiben a megújuló energia nem termőföldön energetikai célra előállított biomasszát jelent (energiaültetvények), hanem mezőgazdasági hulladékból adódik. A T2.2. (Energiahatékonyság) cél esetében a távhő-rendszer korszerűsítése, fejlesztése, megújuló energia alapra történő részleges, vagy teljes körű helyezése szintén csak abban az esetben lesz pozitív a talajokra nézve, amennyiben a fentebb leírt előállításra vonatkozó javaslatok teljesülnek. A T2.3 (Klímaadaptáció) célok összességében pozitívak a talajokra nézve, mivel a zöld-és kék infrastruktúra fejlesztése csökkenti a felszíni elfolyást, így növeli a talajban raktározott víz mennyiséget is. A T2.4. (Körforgásos gazdaság) célkitűzés hosszútávon pozitív hatással lesz a talajra, mivel a hulladékkeletkezés csökkentése, a hulladékok körforgásba való visszavezetés csökkenti a lineáris lánc végén lerakóra kerülő hulladék mennyiségét, ez pedig mérsékli a potenciális talajszennyezések lehetőségét. A T2.5. (Fenntartható mezőgazdaság) célkitűzés alapvetően pozitív hatással lesz a talajokra nézve, mivel a talajtulajdonságok (termőhelyi adottság, vízgazdálkodási tulajdonságok, táblaheterogenitás) figyelembevétele mellett kialakított termelési módok (precíziós gazdálkodás) törekednek a talajok védelmére, azok jó állapotban tartására. Azonban fel kell hívni a figyelmet ugyanezen célkitűzés alatt megfogalmazott az erdőborítottság növelésének negatív hatásaira. Fontos ugyanis annak a talaj szempontjából körültekintő megvalósítása. Az erdőtelepítés során elengedhetetlen az adott terület, termőhely nemcsak tápanyagoldali, hanem talajfizikai, talajvízgazdálkodási ismerete (vízgazdálkodási kategóriák figyelembevétele). A talajérzékenység figyelmen kívül hagyása komoly természeti károkat okozhat, pl. erózió, fizikai-kémiai degradáció, talajélővilág rombolása (biodiverzitás csökkenése).

T.3. Területi és települési infrastruktúra

A T3.1 (Környezeti infrastruktúra és települési vízgazdálkodás fejlesztése) alapvetően pozitív hatással lesz a talajra; a szennyvíz okozta talajszennyezések visszaszorítása (szennyvízhálózat fejlesztése, közműolló zárása) révén. A talajok termékenységének megőrzése kapcsán pozitívnak tekinthető a tisztított szennyvíz, szennyvíziszap hasznosítási lehetősége is, azonban ezt minden esetben alapos körültekintéssel kell végezni, figyelembe véve a 50/2001. (IV. 3.) Korm. rendeletet (A szennyvizek és

szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól) elkerülve az esetleges talajszennyezést. A T3.2. (Területi vízgazdálkodás fejlesztése) célok megvalósítása a nedvesség tekintetében pozitív hatással lesz a talajokra, fel kell hívni a figyelmet azonban arra, hogy a zöld- és kék infrastruktúra fejlesztések során kellő hangsúlyt kell fektetni a víz talajban történő tárolására, hiszen ez a közeg a felszíni vízkészletünk jelentős rezervoárja, melynek megóvása hosszú távon biztosítja a klímaváltozás elleni alkalmazkodás lehetőségét. A T3.3. (Közüti és kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése) célok megítélése a talaj szempontjából negatívnak tekintendő, mivel az úthálózat bővítése, alapvetően talajfedéssel, talajbolygatással járó folyamat, ez pedig szervesanyag csökkenést, funkcióvesztést okoz. Javasolt ez esetben a károk minimalizálása, az építési munkálatok körütekintő lefolytatása, valamint jelentős hangsúlyt szükséges helyezni a rekultivációs folyamatokra. Fontos továbbá figyelmet fordítani az újonnan létrejövő úthálózatok megfelelő csapadékvíz-elvezetésének megoldására, valamint pufferzónaként védő növényzónák telepítésére az újonnan létrejövő utak mentén.

T.4. Társadalom

A H3 (Szemléletformálás) célok; a fenntarthatósági szempontok és kérdések érvényesítése az oktatásban, az egészségügyben, a kulturális és szabadidős aktivitásokban, az ezekhez kapcsolódó infrastruktúrális és szolgáltatási jellegű fejlesztésekben, valamint a H4 (A társadalom és a gazdasági élet szereplőinek érzékenyítése (szenzibilizálása), a környezettudatosság növelése) célok beépülve a jövőbeli társadalmi-és gazdasági szereplők magatartásába közvetetten és hosszú távon pozitív hatással lesznek a talajokra.

Földtani és ásványvagyon

Általánosságban elmondható, hogy a megye területfejlesztési Konceptiója kevés, a földtani és ásványvagyonra érintő célkitűzést fogalmaz meg. A lényegesebb hatások az alábbiakban összegezhetők:

Összességében elmondható, hogy az építkezéssel járó munkálatokat tartalmazó célok: T1.1., T3.3., T3.4, mind hatással lehetnek a földtani közegre. Ezen esetekben kiemelten fontos az építkezéssel érintett épületek, vonalas létesítmények kialakítási területeinek földtani ismerete, elkerülve az esetleges visszafordíthatatlan károkozást (lejtős tömegmozgás felszínsüllyedés, szénhidrogének átfertőzéséből származó CO₂, CH₄ kiáramlás).

A T1.3. (Turisztikai térségekben és azokon kívül található gyógyfürdők és gyógyhelyek komplex fejlesztése) célok kapcsán a fürdőkapacitás bővítése fokozott terhelést róhat a felszín alatti vízkészletekre, a kapacitás-bővítés abban az esetben javasolható, amennyiben a vízfelhasználás nem veszélyezteti a nem megújítható felszín alatti vízkészleteket (termálvíz, hévíz). Továbbá fel kell hívni a figyelmet arra, hogy amennyiben a turisztikai fejlesztések, beruházások a tőzégvagyon letermelésével járnak, úgy komoly természeti és éghajlati károkozással kell számolni. Így ezen területek bolygatása, lecsapolása, turisztikai fejlesztése nem javallott.

Fel kell hívni a figyelmet a vízrendezéssel érintett területek megfelelő kialakítására is: T3.1 (Környezeti infrastruktúra és települési vízgazdálkodás fejlesztése), T3.2. (Területi vízgazdálkodás fejlesztése), különös tekintettel a megfelelő vízelvezető kapacitásokkal történő tervezésre és az adott terület földtani tulajdonságainak figyelembevételére.

Levegőminőség

A Konceptióban megfogalmazott célkitűzések egy része negatív, míg más része várhatóan pozitív hatással lesz a levegő minőségére.

T.1. Gazdaság

Negatív hatásokat, levegőminőség romlást válthat ki a T1.1. (Üzleti infrastruktúra, technológia és szolgáltatások fejlesztése) tematikus cél esetében a gazdasági övezetek, iparterületek elérhetőségét és feltárását segítő vonalas infrastruktúrák, közlekedési útvonalak fejlesztése, amennyiben az új útvonalak nyomvonal-kijelölése, valamint a meglévők fejlesztése nem körültekintően történik. Levegőterhelés léphet fel (porszennyezés, közlekedésből fakadó károsanyag kibocsátás-növekedés) mind az építkezés, mind az üzemeltetés fázisában, utóbbihoz minden esetben lényeges védő növényzások telepítése a vonalas létesítmény nyomvonala mentén. Ellenben pozitív végkifejlet lehet a levegő szempontjából, ha az úthálózat-fejlesztés hozadékaként megvalósul a megteendő távolságok csökkenése, valamint a korszerűbb úthálózat révén az egyes célpontok gyorsabb elérése. T1.3 célkitűzésben megfogalmazott komplex turisztikai fejlesztések a növekvő turisztikai forgalom miatt várhatóan negatív hatást gyakorolnak majd a levegő minőségére, különösen a személygépjárműforgalom fokozódásából származó szennyezőanyagok mennyiségének (CO és SO₂, NO_x) növekedésével kell számolni az úthálózatok mentén (savasodás, szmog-képződés) természeti, vagy lakott területek közelében. A T1.4. (Élelmiszergazdaság fejlesztési) precíziós és adatalapú

mezőgazdálkodásra történő átállást szolgáló rendszerek fejlesztési célok pozitív hatással lesznek a levegő minőségre is. A precíziós gazdálkodásra való áttérés támogatása jelentősen hozzájárul a mezőgazdaságból származó légszennyező anyagok (pl. szállópor, N₂O, ammónia) kibocsátásának csökkentéséhez. A műtrágya használatának csökkentése, valamint a táblaheterogenitást és a növényi igényeket jobban figyelembe vevő pontosabb dózis megállapítások (tápanyag és talajjavító anyagok) jelentősen csökkenthetik a helytelen gazdálkodásból származó többlet ammónia és CO₂ kibocsátást is.

T.2. Környezet

A T2.1. Megújuló energiaforrások részarányának növelése az energiatermelésen belül, valamint a helyi alkalmazkodás megtervezésének és végrehajtásának támogatási célja ugyan pozitív fejlesztési célnak tekinthető a levegő esetében, ellenben nem elhanyagolható az alkalmazni kívánt megújuló energia típusa. Ha a közösségi és egyéni fűtés megújuló energia alapra helyezése a szilárd biomassza vagy a települési szilárd hulladék nagyobb mértékű bevonását jelenti, úgy fel kell hívni a figyelmet, arra, hogy ezen anyagok használata üvegházhatást fokozó gázok kibocsátása mellett, egyéb környezet- és egészségkárosító emissziókat is jelent (pl. CO, SO₂, CxHx), így sokkal inkább javasolt kevésbé környezetszennyező, megújuló energiaforrások alkalmazása. A T2.2. (Energiahatékonyság) célok esetében a távhő-rendszer korszerűsítése, fejlesztése, megújuló energia alapra történő részleges, vagy teljes körű helyezése, ugyancsak a fentebb leírtak elkerülése esetében tekinthető pozitív hatásúnak a levegőminőségre nézve. A távhő-rendszer megújuló energia alapra helyezése esetében, ahol lehetséges, célszerű számításba venni a megye geotermikus adottságainak kiaknázását. A T2.4. (Körforgásos gazdaságra való átállási) célok keretein belül a hulladékgazdálkodás átalakítása csak abban az esetben lesz pozitív hatással a levegőminőségre, amennyiben a lerakásra kerülő hulladék mennyiségének csökkentése érdekében a fő kiváltó folyamat nem az égetés lesz. A T2.5 (Fenntartható mezőgazdaság) a precíziós mezőgazdaság eszközeinek alkalmazása révén alapvetően pozitív hatással lesz a levegő minőségére is, mivel a talajok kedvező nedvesség-állapotának elérése esetén csökkenthető a defláció okozta légszennyezés is (szállópor).

T.3. Területi és települési infrastruktúra

A T3.1. (Környezeti infrastruktúra és települési vízgazdálkodás fejlesztése) célok, melyek tartalmazzák a hulladékgazdálkodási tevékenység korszerűsítését, a meglévő hulladékgazdálkodási rendszerek felkészítését és a gazdaság ösztönzését a körforgásos gazdaságra, valamint a távhő-és melegvíz-szolgáltatási rendszerek korszerűsítését, abban a megújuló energiaforrások részarányának növelését;

fel kell hívni a figyelmet arra, hogy csak abban az esetben tekinthető pozitívnak ezen célcsoport terveinek megvalósulása a levegő szempontjából, amennyiben a hulladékkezelés nem az égetés arányának növekedését jelenti (sem a hulladékkezelés, sem a távhő-előállítás oldaláról). A T3.3. (Közúti és kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése) célok komplex megítélésűek a levegő minőség kapcsán; egyfelől a kerékpáros közlekedési infrastruktúra bővítése, annak igénybevétele mellett pozitívan (csökkenő emissziók), míg a közútfejlesztés a növekvő forgalom miatt alapvetően negatívan hat a levegőre (növekvő emissziók). Javaslat: Az építési munkálatok során fokozott emisszióval kell számolni (elsősorban szállópor). Az üzemeltetés során pedig törekedni kell a közlekedésből származó emissziók terjedésének csökkentésére (többek között CO, NO_x, szállópor PM10), elsősorban fenntartható eszközökkel, védő növényzások telepítésével.

A T3.4 (A közforgalmú közlekedés, és azon belül is a kötöttpályás közlekedés részarányának növelése a közlekedési munkamegosztásban) célok alapvetően pozitívak a levegő minőségére nézve, azonban javasolt az autóbuzsós közlekedés esetében csökkenteni a fosszilis üzemű járművek arányát. A T3.5. (Vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése) célok pozitívan befolyásolhatják a levegő minőségét, ez esetben viszont fontos, hogy a vízi közlekedési eszközök kibocsátása ténylegesen csökkenjen. A T3.6. (Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése) fejlesztési cél; barnamezős területek és rozsdáövezetek rehabilitációja (új funkciókkal történő ellátás; közösségi, kulturális, zöldterületi stb.) alapvetően kismértékben, de hozzájárulhat a levegő minőség javuláshoz, amennyiben a funkcióváltás esetén növekszik a zöldterületek aránya.

Horizontális célok

A H3 (Szemléletformálás) célok; a fenntarthatósági szempontok és kérdések érvényesítése az oktatásban, az egészségügyben, a kulturális és szabadidős aktivitásokban, az ezekhez kapcsolódó infrastrukturális és szolgáltatási jellegű fejlesztésekben, valamint a H4 (A társadalom és a gazdasági élet szereplőinek érzékenyítése (szenzibilizálása), a környezettudatosság növelése) célok közvetetten és hosszú távon pozitív hatással lesznek a levegőre, mint környezeti elemre.

Zajterhelés és fényszennyezés

T.1. Gazdaság

A zajterhelés és fényszennyezés kapcsolatát a megye koncepciójának gazdaságot érintő tematikus céljaival általánosságban véve semleges kapcsolat jellemzi, kivéve a T1.1. és a T1.3. tematikus célokat.

A T1.1. (Üzleti infrastruktúra, technológia és szolgáltatások fejlesztése) tematikus célban megjelenő termelési kapacitások, és a hozzájuk kötődő üzleti szolgáltatások bővítése során várhatóan megnő a kialakított területen a környezeti zajhatás, amely esetlegesen zajkonfliktust eredményezhet a helyi lakossággal. Ez a célkitűzés abban az esetben okoz jelentősebb fényszennyezést, amennyiben a közvetlen lakókörnyezet mellett alakítják ki az említett infrastruktúrákat. Fontos szempont az üzleti infrastruktúra fejlesztésénél a megfelelő helyszín kialakítása (barnamezős területek felújítása, gazdasági övezetek, iparterületek), ahol nincs közvetlen kapcsolat a helyi lakossággal. A T1.3. célkitűzésben megfogalmazott „komplex turisztikai fejlesztések” várhatóan negatív hatást gyakorolnak majd a környezet zajállapotára a növekvő turisztikai forgalom miatt. Különösen a személygépjárműforgalom gyarapodásából származó zajhatások mennyiségének növekedésével kell számolni az úthálózatok mentén, és a magas látogatószámú turisztikai helyszínek közvetlen környezetében.

T.2. Környezet

A környezeti tematikus célokról általánosságban elmondható, hogy a zajterhelés csökkenésére pozitív hatással bírnak, kivéve a T2.4. (Körforgásos gazdaság), a T2.3. (Klímaadaptáció) és a T2.5. (Fenntartható mezőgazdaság) célok. Utóbbi kettő esetében semleges a kapcsolódás, viszont a T2.4. cél tekintetében a hulladékkezelés során fellépő zajhatások jelentősek. A hulladék kezelése és elhelyezése jellemzően zajjal jár, amely, ha megfelelő helyszínen történik, nem okoz nagymértékű zajterhelést a környezete számára. Fényszennyezést abban az esetben okoz, amennyiben a hulladék kezelése az éjjeli órákban történik. A T2.1 (Megújuló energiaforrások) részarányának növelése célt illetően nem elhanyagolható tényező az alkalmazni kívánt megújuló energia típusa. A megújuló energiaforrásokra való áttérés összességében pozitív hatást gyakorol majd a környezeti zajterhelésre. A T2.2. (Energiahatékonyság) tematikus cél esetében is pozitív hatás várható a zajterhelés tükrében. Az épített környezet energiahatékonyságának javítása érdemben nem csökkenti a fényszennyezést. Viszont a koncepcióban feltüntetett fejlesztési fókuszpontok alapján megállapítható, hogy az energiahatékonyság növelése csökkenti a negatív környezeti zajhatásokat (beleértve a gépzajt is, amely leginkább az elavult, korszerűtlen műszaki infrastruktúrához kötődik).

T.3. Területi és települési infrastruktúra

A területi és települési infrastruktúra fejlesztés tematikus célok változatos hatást gyakorolhatnak a környezeti zajterhelésre, viszont kevésbé lesznek hatásai a fényszennyezés változására. A T3.1.

(Környezeti infrastruktúra és települési vízgazdálkodás fejlesztése) esetén az infrastruktúra kiépítése az érintett területeken, valamint a már meglévő rendszerek is okozhatnak magasabb zajt. A T3.2. (Területi vízgazdálkodás fejlesztése), valamint a T3.5. (Vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése) során nem keletkezik számottevő zaj és konfliktus. A T3.3. (Közúti és kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés) megvalósítása nagymértékben hozzájárulhat a városi zajterhelés csökkentéséhez, mivel a lakosság számára vonzóbbá válhat a kerékpáros közlekedés. Ellenben a közúti infrastruktúra fejlesztés esetében megnő a kockázata a felújított útszakasz forgalmi terheltségének, amely zajterheléssel járhat az érintett útszakaszok mentén. A T3.4. (Kötőpályás közlekedés és intermodális csomópontok fejlesztése) során nem csak az infrastruktúra kiépítése, de a működése miatt is jelentős zajhatás és fényszennyezés jelentkezik a fejlesztések közvetlen környezetében, így akár társadalmi konfliktust is generálhat egy-egy új fejlesztés, amennyiben a helyi lakosság nem értesül időben a fejlesztésekről. A T3.6. (Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése) a zajterhelésre negatívan hat, mivel maga a renoválási és felújítási folyamat építési zajjal jár, amely szintén konfliktusforrássá alakulhat a helyi lakossággal. A cél elérésével a fényszennyezés jelentősen nem változik.

T.4. Társadalom

A társadalmi fejlesztések nincsenek számottevő hatással a környezeti zajterhelésre és a fényszennyezésre. Kivételt képez ez alól a T4.5. (Közösség, kultúra, szabadidő és sport) tematikus célkitűzés, amely megvalósítása során a nem megfelelő kommunikáció a fejlesztésről, programokról társadalmi érdekütközést válthat ki a programok és események zajkibocsátása miatt, negatív hatást eredményezve.

Felszíni és felszín alatti vizek mennyisége és minősége, ár- és belvízvédelem

T.1. Gazdaság

A felszíni vizeket tekintve negatív hatásokat válthat ki a T1.1. (Üzleti infrastruktúra, technológia és szolgáltatások fejlesztése) tematikus cél esetében a gazdasági övezetek, iparterületek elérhetőségét és feltárását segítő vonalas infrastruktúrák, közlekedési útvonalak fejlesztése, amennyiben a beruházási folyamat nem fordít figyelmet a közeli víztestek védelmére, valamint ha az üzemeltetési fázisban a közlekedési gyorsforgalmi utak, főutak, mellékutak útburkolatáról lefolyó csapadékvíz nem kerül elvezetésre, hanem az a felszíni vízbázisokat (pl. talajvizet) szennyezi. A T1.3. Turisztikai

térségekben és azokon kívül található gyógyfürdők és gyógyhelyek komplex fejlesztése kapcsán a fürdőkapacitás bővítése, a fokozódó vízhasználat miatt jelentős terhelést róhat a vízkészletekre; ez esetben törekedni kell a korszerű és fenntartható vízkivételre, valamint preferálni kell azon vízforrások hasznosítását, melyek a vízkörforgásban nem okoznak jelentős károkat. A T1.4. (Élelmiszergazdaság fejlesztése) célkitűzései között szereplő vízgazdálkodást javító és precíziós mezőgazdasági célkitűzések pozitív hatással lesznek a vizekre, mivel a technológiai javításnak köszönhetően csökkenthető a feleslegben kiadott öntözővíz. Emellett a precíziós gazdálkodás keretein belül csökkenthető a diffúz vízszennyezés is; a táblaheterogenitást és a növényi szükségletet egyaránt figyelembe vevő műtrágyák és egyéb talajjavító anyagok fenntartható használata miatt.

T.2. Környezet

T2.1. (Megújuló energiaforrások) részarányának növelése az energiatermelésen belül, mint cél alapvetően pozitív a felszíni és felszín alatti vizeinkre nézve, ugyanis a fosszilis energiahordozók használatának visszaszorítása csökkenti a vizek szennyezését (pl. savas ülepedés mérséklődése). A T2.3 (Klímaadaptáció) célkitűzés a TOP Plusz 1. számú prioritási tengelyhez illeszkedve, a helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztését tűzi ki célul; ez települési szempontból pozitív a vízgazdálkodásra, felszíni vizek védelmére nézve; mivel azok fejlesztése csökkenti a felszíni lefolyást, a klímaváltozás hatására egyre gyakoribbá váló lokális áradások hatását mérsékli (víz romboló hatása, vízszennyeződés). A klímaadaptációs célok mellett a Víz Keretirányelvvel összhangban a megyei felszíni- és felszín alatti vízbázisainak és víztesteinek minőségi javítása és fenntartására is irányulnak, azonban ennek eszközeit a Konceptió nem részletezi, bővebb hatásvizsgálat a részleteket várhatóan tartalmazó Területfejlesztési Program alapján végezhető. A T2.4. körforgásos gazdaságra való átállást szorgalmazó célkitűzések tekintetében a hulladéktermelés csökkentésére irányuló törekvések hosszútávon csökkentik a vízszennyezés lehetőségét, így pozitív hatással lesznek a vizekre. A T2.5 (Fenntartható mezőgazdaság) célkitűzések a vizek védelme szempontjából is jelentős intézkedés (víztakarékosság, talajban őrzött vízkészlet mennyiségének növelése), azonban az erdészeti beavatkozási irányok esetében fel kell hívni a figyelmet vízgazdálkodási szempontból az erdőtelepítés veszélyeire; erdőtelepítésre kizárólag olyan területek alkalmasak, ahol a környezeti érzékenység víz oldalról sem áll fenn. Ez esetben ugyanis a megvalósuló erdőtelepítés hozadéka a vizekre nézve negatív is lehet.

T.3. Területi és települési infrastruktúra

A T3.1. (Környezeti infrastruktúra és települési vízgazdálkodás fejlesztése) alatt megfogalmazott célok egyértelműen pozitív hatással lesznek a felszíni és felszín alatti vizekre; különösen az ivóvízbázisok védelme, a szennyvízhálózat fejlesztése és a közműhálózat zárás, minél több település bevonása az elkülönített hulladékgyűjtési rendszerekbe, melyek a vízminőséget javítását célozzák meg. A vízkészlet mennyiségi védelmét támogatja az illegális rétegvízutak felszámolása, továbbá a települési kék infrastruktúra fejlesztések. Fel kell azonban hívni a figyelmet a tisztított szennyvíz és szennyvíziszap termőföldön történő hasznosításának veszélyeire; minden esetben szükséges betartani a 50/2001. (IV. 3.) Korm. rendeletet (A szennyvizek és szennyvíziszapok mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól) a vízkészletek szennyezésének elkerülése érdekében. A T3.2. (Területi vízgazdálkodás fejlesztése) célok pozitívak a felszíni- és felszín alatti vizek védelme szempontjából, összhangban az EU Víz Keretirányelvvel, Vízyűjtő Gazdálkodási Tervekkel (VGT), valamint az Árvízi Kockázatkezelési tervekkel (ÁKK). Ellenben a vízkár, aszálykár és vízvédelem törekvései kapcsán javasolható az érintett területek lehatárolása, és a beavatkozások egyéni szintű mérlegelése a természetes vízraktározási (műtárgyak alkalmazása helyett) módok előnyben részesítése mellett. A T3.3. (Közüti és kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése) főként a megvalósítási, építési fázisban okozhat negatív hatást a vizekre nézve. Azonban amennyiben az útburkolatokról lefolyó csapadékvíz elvezetése, valamint az erózió elleni védekezés nem megoldott, úgy a vizek szennyezésének veszélye az üzemeltetési időszakban is fennállhat. A T3.5. (Vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése) alatt megfogalmazott célok megvalósítása során javasolt a vizek védelmének elsődleges figyelembevétele, kiemelten az EU Víz Keretirányelvben foglaltakat.

Horizontális célok

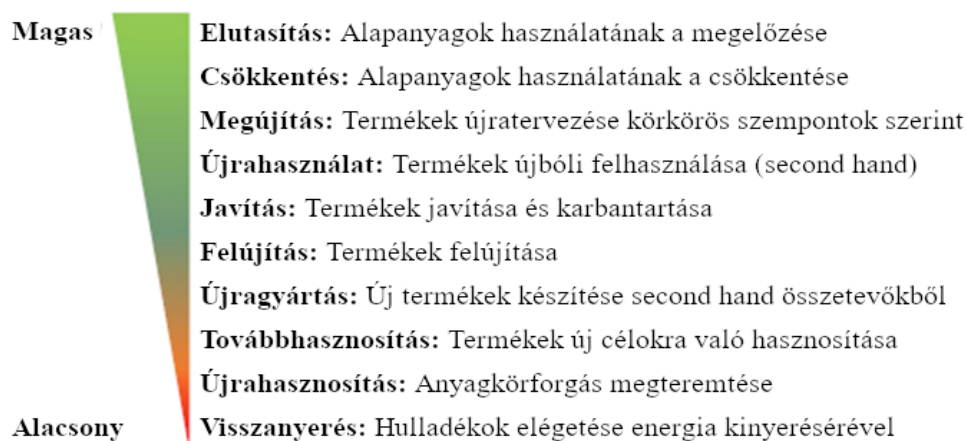
H3 (Szemléletformálás) célok; a fenntarthatósági szempontok és kérdések érvényesítése az oktatásban, az egészségügyben, a kulturális és szabadidős aktivitásokban, az ezekhez kapcsolódó infrastrukturális és szolgáltatási jellegű fejlesztésekben, valamint a H4 (A társadalom és a gazdasági élet szereplőinek érzékenyítése (szensibilizálása), a környezettudatosság növelése) célok közvetetten és hosszútávon pozitív hatással lesznek felszíni-és felszín alatti vizek minőségére.

Hulladékgazdálkodás helyzete

A Konceptió több helyen említ olyan intézkedéseket, amelyek befolyásolják a hulladékgazdálkodás helyzetét. A legmarkánsabban viszont a Környezeti tematikus fejlesztési célok Körforgásos gazdaság (T2.4.) szegmense tér ki a hulladékgazdálkodást közvetlenül célzó fejlesztési irányzatokra. Bár a

körforgásos gazdasági szemlélet értelmezése nagyrészt a hulladékkezelésre fókuszál– amit a nemzetközi szakirodalmi és gyakorlati megközelítés alapján érdemes kibővíteni –, ígéretes, hogy a célok között megjelenik a „*gazdaság és társadalom anyagszükségletének csökkentése*”. A körforgásos gazdaságnak kétségtelenül fontos része a hulladékok másodlagos nyersanyagként való hasznosítása és azok termelésbe való visszaforgatása. Ám ennél nagyobb prioritást élvez a termékek minél hosszabb ideig történő hasznosítása és a fogyasztás dematerializálása – azaz anyagintenzitásának csökkentése. Utóbbi úgy érhető el, ha a termékközpontú, tulajdonviszonyra épülő fogyasztást eltereljük a bérleten és megosztáson alapuló, szolgáltatásközpontú irányba. A körforgásos gazdaságban preferált tevékenységek és azok hierarchiája az 2. ábrán látható.

2. ábra: A Körforgás létrája – A körforgásos gazdaság prioritási szintjei

Forrás: Cramer (2017)⁹ alapján Horváth (2019)¹⁰

⁹ <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00139157.2017.1301167>

¹⁰ https://archive2020.szie.hu/sites/default/files/horvath_balint_ertekezes.pdf

A Konceptió kapcsolódó fejlesztési fókuszpontjai kevésbé foglalkoznak a magasabb prioritási szintekkel, de említést tesznek a „*körforgásos gazdaság lehetőségeinek*” feltárásáról a társadalom egészében. Az ilyen irányú intézkedések gyakorlati kivitelezése során javasolt a körforgásos szemlélet teljes körű értelmezését alkalmazni.

További fejlesztési fókuszpont a „*gazdaság ösztönzése a körforgásos gazdaság bevezetésére a lineáris rendszerek helyett, a fenntarthatóság ösztönzése, tisztább termelés*”. A megfelelő gazdasági ösztönzők alkalmazása valóban fontos kérdés a körforgásos gazdaság megvalósításában. A Konceptió gyakorlatba ültetéséhez három fő területet javasunk, amelyekben változást kell elérni a másodnyersanyagok hasznosításának fokozásához. Az első a lakossági szelektív hulladékgyűjtés ösztönzése. A Konceptió több helyen említi a szelektív hulladékgyűjtéshez szükséges infrastruktúra kiépítését. Ez önmagában nagyon fontos, viszont nem garantálja a rendszer tényleges kihasználását. Magyarországon a szelektív hulladékgyűjtés jelenleg egy önkéntes alapon működő tevékenység, teljes mértékben kitéve a lakosság környezeti tudatosságának. A fogyasztók kommunális költségeiben nem tükröződik, hogy milyen formában és mennyi hulladékot gyűjtenek. Hiányoznak a megfelelő gazdasági ösztönzők a fogyasztói szokások körforgásos irányba való tereléséhez. Ezt természetesen a központi szabályozásnak (rezsicsökkentés) köszönhetően nehéz megkerülni, viszont figyelembe kell venni a kapcsolódó körforgásos tervezés során. A másik két releváns terület a hulladékégetés és a hulladéklerakás kérdése. Ezek esetében hiányoznak a megfelelő negatív gazdasági ösztönzők (magasabb adóterhek), amelyek köszönhetően még mindig olcsóbb hulladékkezelési alternatívát nyújtanak. Összességében, a Konceptió által tervezett szelektív hulladékgyűjtési és újrahasznosítási kapacitások kibővítése pozitív iránynak tekinthető. Azonban számolni kell azzal, hogy a felsorolt három területen végrehajtott intézkedések nélkül nehéz lesz rendszerszintű változásokat elérni.

A dokumentum egy másik fejlesztési fókuszterülete a „*fenntarthatóbb terméktervezés, zöld fogyasztás (kedvező termékek alacsony környezetterheléssel, újrahasznosítás)*”. Ez szintén egy kedvező motívum, amely a hulladékkezelési intézkedések alkalmazásán túl bővíti a körforgásos gazdaság értelmezését. Viszont látható, hogy a fenntartható terméktervezés spektrumát a termékek előállításának alacsony környezetterhelésére szűkíti. A korábbi 2. ábránál említésre került, hogy a körforgásos szemléletben az anyaghasználat csökkentésén és az anyagkörforgás megteremtésén túl a termékek élettartamának meghosszabbítása játszik kiemelt szerepet. Ennek a sikeressége nagyban függ azok helyes használatától és karbantartásától, viszont elsődlegesen a tervezésük határozza meg az elérhető életciklusuk hosszát. Napjainkban egyre inkább terjed a „*körforgásos terméktervezés*” szemlélete,

melynek alapelvei szerint egy terméket minél hosszabb élettartamra, hatékony erőforrás-felhasználásra, könnyű karbantartásra és egyszerű újrahasznosíthatóságra kell tervezni¹¹. A hagyományos fenntartható terméktervezés ennek nem minden funkcióját fedi le. Javasoljuk, hogy a Konceptió megvalósítási szakaszában a körforgásos terméktervezés széles körű eszközrendszere kerüljön alkalmazásra, kitérve annak minden aspektusára.

A T2.4-es Körforgásos gazdaság szegmens a várható hatások között említi az „*alternatív nyersanyag-források*”-at. Itt nem derül ki pontosan, hogy az újrahasznosítható anyagok használatának fokozására utal-e egyedül, vagy emellett az új, eddig nem használt alapanyagok körének feltérképezését is célozza. Amennyiben a Konceptió csak az előbbi eset megvalósítására törekszik, akkor a gyakorlati megvalósítás során érdemes az utóbbi tevékenységet is figyelembe venni. A körforgásos gazdaság egyik sarokpontja az „*ipari ökológiai*” szemlélet alkalmazása, ami szerint az ipari termelési folyamatokat a természeti ökoszisztémák struktúrájának mintájára kell újrászervezni¹². A természetben elmaradó hulladékkeletkezés fő oka, hogy az egyes organizmusok egymás végtermékét hasznosítják. Az egyik élő szervezet outputja inputként szolgál egy másik számára. A nemzetközi körforgásos jó gyakorlatok¹³ azt mutatják, hogy a fejlesztési törekvések főként azon ipari kapcsolatok feltérképezésére irányulnak, melyek során az egyes iparágak hasznosítani tudják egymás mellék- vagy végtermékét. Javasoljuk, hogy a Területfejlesztési Konceptióra épülő dokumentumok ipari ökológiai alapelvek mentén mérjék fel az alternatív nyersanyag-hasznosítási lehetőségeket.

Ezen a ponton említést kell tenni a dokumentum két másik szegmenséről, amelyek szintén kapcsolódnak a hulladékgazdálkodási viszonyok alakításához. Az egyik a Területi és települési infrastruktúra tematikus fejlesztési célok Környezeti infrastruktúra és települési vízgazdálkodás fejlesztése (T3.1.) szegmense. Itt szintén megjelennek hulladékgazdálkodás fejlesztésével kapcsolatos fókuszpontok, és a szennyvíz energetikai hasznosítása. A szennyvízkezelés esetében már léteznek olyan technológiai megoldások, melyek a folyamat során keletkező melléktermékeket mezőgazdasági talajjavítási¹⁴ vagy bioműanyag-gyártási¹⁵ céllal hasznosítják. Ez két példa a sok közül, melyek jelzik,

¹¹ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21681015.2016.1172124>

¹² <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S095965269500045G>

¹³ <https://hollandcircularhotspot.nl/showcases/?v=biomassfood>

¹⁴ <https://www.waternet.nl/en/about-us/who-we-are/>

¹⁵ <https://www.efgf.nl/english>

hogy a szennyvízkezelésben elérhető hatékonyabb körforgásos teljesítmény az egyszerű energetikai hasznosításnál. A másik releváns rész a Gazdaság tematikus fejlesztési célterület Élelmiszergazdaság fejlesztése (T1.4.) szegmense. A Konceptió a helyi piacok támogatásától kezdve a vízgazdálkodáson át a precíziós mezőgazdasági gyakorlatokig megannyi fejlesztési aspektust megemlít. Javasoljuk, hogy a munka későbbi tervezési szakaszában térjenek ki ezen a tématerületen belül az élelmiszerhulladékok kérdésére is, melyek csökkentése és a belőlük nyerhető tápanyagok hasznosítása a körforgásos gazdaság központi kérdése.

Végül, általánosan elmondható, hogy a Konceptió által tervezett infrastruktúrafejlesztés nagymennyiségű építési hulladék keletkezését fogja eredményezni, amelynek a kezelését figyelembe kell venni a részletes tervezés során.

A táj szerkezete, tájhasználat, tájjelleg, tájkép

A Konceptió három olyan fejlesztési irányt fogalmaz meg, amelyek észrevehető tájformáló hatással bírnak majd. Az első ilyen terület az infrastruktúrafejlesztés. Ezt érdemes gyűjtőfogalomként kezelni, hiszen a közlekedési infrastruktúrától kezdve a digitális és energetikai hálózatok növelésén át egészen a mezőgazdasági öntözési kapacitások kiépítéséig több aspektus is ide sorolható.

Leginkább a Területi és települési infrastruktúra tematikus fejlesztési célok fejezet tartalmaz ezzel kapcsolatos intézkedéseket. Azonban csak olyan építési tevékenységeket fogunk kiemelni, amelyek ténylegesen az addigi jellegétől eltérő irányba formálják a helyi tájat. Ugyanis több olyan terv szerepel a Konceptióban, amelyek bár új tájelemek kiépítésével járnak, az alapvetően városi környezetben mégsem jelentenek számottevő változást. Komolyabb tájformáló hatás várható a Kötőtpályás közlekedés és intermodális csomópontok fejlesztése (T3.4.) szegmensben kijelölt, elővárosi vasúti közlekedés fejlesztését célzó fókuszpontoktól. Az új helyszínekre kihelyezett vasútállomások és vasúti megállóhelyek, valamint a Győr és Celldömölk közötti 10-es vasútvonal villamosítása új tájelemként funkcionáló épületek és villamos kapacitások megjelenését hozza magával. A Vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése (T3.5.) szegmens a helyi vízi tájképbe emel be új kikötői infrastruktúrát és közlekedési eszközöket. Ez az ottani közeget nemcsak új funkcióval, hanem új tájhasználati elemekkel is felruhazza.

A másik, jelentős tájformáló hatást kiváltó fejlesztési irányt a Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése (T3.6.) szegmens vetíti előre, melyben nagy szerepet kap a barnamezős területek és rozsdaovezetek rehabilitációja. Ezek az intézkedések nem új tájelemek

felépítését célozzák, viszont a már meglévő, ám leromlott állapotban lévő építmények felújítása javít a táj jellegén. Emellett, a felújítás új funkciók megjelenését is jelenti (közösségi, kulturális, zöldterület stb.), amivel elkerülhető az eddig érintetlen zöldterületi tájat igénylő terjeszkedés.

A Konceptió harmadik tájformáló erővel bíró aspektusa már nem az épített infrastruktúrával kapcsolatos, hanem a zöldfelületek átalakításával. A Környezeti tematikus fejlesztési célokban foglalt Fenntartható mezőgazdaság (T2.5.) szegmens egyik fókuszterülete a *„természetközeli erdőfelújítás ösztönzése, a folyamatos és állandó erdőborítási arány növelése”*. Az intézkedés a helyi tájjelleget nem érinti negatívan, mivel természetközeli helyekről van szó. A zöldfelületek erdősítése ökológiai szempontból okozhat konfliktusokat, függően attól, hogy milyen felhasználású területen hajtják azt végre. Erről a hatásvizsgálat egy korábbi fejezete ír bővebben.

Éghajlat

A tanulmány stratégiai szinten kezeli a klímabarát fejlesztési irányok követését, amely összességében pozitívnak tekinthető a várható éghajlati hatások tekintetében. Ám a munka későbbi, programozási szakaszában ez a terület a jelenleginél mélyebb kidolgozást igényel ahhoz, hogy meg lehessen ítélni a tervek hatását. Bár a megye klímaérzékenysége a dokumentumban említett mutatók alapján alacsonyabb az országos átlagnál, az elmúlt években nőtt a beépített területek aránya, az infrastruktúra terheltsége és a közlekedéshez köthető emissziók mértéke.

Az éghajlati viszonyokkal kapcsolatos beavatkozásokat egyértelműen a Konceptió Környezeti tematikus fejlesztési céljai érintik a leginkább. Ezekben belül a Megújuló energiaforrások (T2.1.) és az Energiahatékonyság (T2.2.) szegmenseket érdemes együtt kezelni. A hasonló fejlesztési koncepciókhoz megszokottan a helyi célok nagy hangsúlyt fektetnek a megújuló energiaforrások növekvő alkalmazására és az energiahatékonyság fokozására. A dokumentum egyes pontjain azt is kiemelik, hogy az utóbbi esetében rövid távon nem várható látványos hatás, mivel ez a mutató az elmúlt évtized során is javult, ám az energiafelhasználás növekvő tendenciákat mutatott. Ez a helyi gazdaság növekedéséből és az energiahálózathoz való hozzáférés folyamatos bővüléséből ered. E trendek tükrében viszont hasonló következtetéseket kell levonni a megújuló energiaforrások megnövelt alkalmazása terén is. Egészen addig, amíg az energiafelhasználás növekvő tendenciát mutat, a megújuló energiák nem töltik be a várt helyettesítő szerepet, csupán a növekmény részét képezik. Ez nem a Konceptió kritikája, hanem – az eddigi tapasztalatok alapján – a gazdasági növekedés velejárója. A leírtak tükrében hiába számít alapvetően pozitív lépésnek a megújuló energiatermelés és az

energihatékonyság fokozása, a növekvő energiahasználati tendenciák fennmaradása mellett rövid távon nem töltenek be meghatározó szerepet a klímabarát átalakulásban.

A Klímaadaptáció (T2.3) szegmens a tématerületéből adódóan nagy potenciált hordoz magában, ám a jelenlegi koncepcionális szinten nehéz megítélni, milyen szinten kerülnek majd ezek a lehetőségek hasznosításra. A jelenleg megfogalmazott célok, a fejlesztési fókuszpontok és a várt hatások stratégiai szinten megfelelőek, viszont nem adnak konkrét fejlesztési irányokat. Javasoljuk, hogy a programozási periódusban ezek kerüljenek kidolgozásra.

A Körforgásos gazdaság (T2.4.) szegmens a hulladékgazdálkodással foglalkozó fejezetben már részletes kifejtésre került, ám a klíma vonatkozásában is van relevanciája. Bár a körforgásos szemlélet főként az erőforrás-felhasználásra fókuszál, a hatékonyabb – másodlagos nyersanyagokon alapuló – termelési formák természetesen alacsonyabb üvegházhatású gázkibocsátással is járnak. Ezen okból a Koncepcióban kijelölt körforgásos fejlesztési irányok pozitív hatással lesznek a klímára is. E hatásokat viszont tovább lehet fokozni a körforgásos gazdaság olyan széles spektrumú értelmezésével, amelyet a korábbi, hulladékgazdálkodással foglalkozó fejezet is leír.

A Fenntartható mezőgazdaság (T2.5.) szegmens két olyan fókuszterületet tartalmaz, amelyek pozitív hatásokat indukálnak a klimatikus viszonyokra nézve. Ezek a precíziós gazdálkodás fokozott alkalmazása és a tervezett erdősítés. Előbbi a hatékonyabb mezőgazdasági termelésből fakadóan csökkenti a gazdálkodással járó kibocsátásokat, az utóbbi pedig növeli az üvegházhatású gázokat elnyelő természetes kapacitások körét. Ezek mellett a fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok köre további szempontokat is tartalmaz. Például a kortárs trendek nagy hangsúlyt helyeznek a természetalapú (pl. regeneratív, agroökológiai) gazdálkodási formák alkalmazására. Ezen gyakorlatok nemcsak a mezőgazdaság negatív környezeti – többek között klimatikus – hatásainak csökkentését célozzák, hanem hozzájárulnak az ágazat pozitív környezeti mérlegének a megteremtéséhez. Javasoljuk, hogy ez a szemlélet is kerüljön bele a fenntartható mezőgazdaság fókuszpontjai közé.

Az eddigiek mellett a Koncepció Területi és települési infrastruktúra tematikus fejlesztési céljai is hatással vannak az éghajlati viszonyok alakulására. A már korábban említett, túlterhelt helyi közlekedési infrastruktúra jelentős mennyiségű károsanyag-kibocsátást eredményez. Ennek a feloldását célozzák meg a Közúti és kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése (T3.3.), valamint a Kötőtpályás közlekedés és intermodális csomópontok fejlesztése (T3.4.) szegmensek, melyek fenntarthatóbb irányokba terelik az autós közlekedést. A megvalósításukkal várhatóan

ténylegesen csökkenni fog a közlekedésből származó kibocsátások mértéke. A Vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése (T3.5.) szegmensben kijelölt fejlesztési irányzatoknak már kétes a megítélése. A nemzetközi példák azt mutatják, hogy a vízi közlekedés számottevő forrása az érintett térségek károsanyag-kibocsátásának. A Konceptió viszont kitér erre a kérdéskörre, és a felhasznált járművek hajtásláncának földgáz- vagy hidrogénalapúvá alakításával csökkenő kibocsátási tendenciákkal számol.

A Gazdaság tematikus fejlesztési célokon belül ismertetett Élelmiszergazdaság fejlesztése (T1.4.) szegmensben belül célként jelenik meg a „*a klímaváltozás mezőgazdasági termelésre gyakorolt egyre erősödő hatásának csökkentése*”. Ez viszont konkrét fejlesztési irányokat nem jelöl meg a klimatikus hatások mérséklésére. A helyi piacok fejlesztése és a helyi termékek preferálása természetesen kapcsolódik a pozitív éghajlati hatásokhoz. A hulladékgazdálkodással foglalkozó fejezetben már javasoltuk, hogy az élelmiszerhulladékok kérdése jelenjen meg a Program kialakítása során, ezt a klíma viszonyában is megteesszük. Az élelmiszerhulladékok elkerülése a klímaváltozás tekintetében is központi kérdést jelent, hiszen ezzel megelőzhető lenne a globális üvegházhatású gázkibocsátások 6-8%-a¹⁶.

Épített és települési környezet

T.1. Gazdaság

A megye koncepciójának gazdasági tematikus célkitűzései kedvezően hatnak az épített és települési környezetre. A T1.1. „üzleti infrastruktúra, technológia és a szolgáltatások fejlesztése” során bővül a települési környezet és a hozzá kapcsolódó települési infrastruktúra is. Hasonlóan a T1.2. (KKV-k fejlesztése) esetében, ahol az épített környezet fejlődése várható. A T1.3. (Komplex turisztikai fejlesztések) során, amennyiben a turisztikai adottságokat megfelelően használják ki, úgy nem sérül és változik meg drasztikusan az épített és a települési környezet. A T1.4. és a T1.5. tematikus célok nem lesznek jelentős hatással az épített és települési környezetre.

T.2. Környezet

A T2. környezeti célok elérése esetében várhatóak az épített és települési környezet változásában a pozitív hatások. A T2.1 (Megújuló energiaforrások), a T2.2 (Energiahatékonyság), a T2.3. (Klímaadaptáció), és a T2.4. (Körforgásos gazdaság) célok környezeti és élhetőség szempontból is

¹⁶ <https://www.worldwildlife.org/stories/fight-climate-change-by-preventing-food-waste>

fejlődést idéznek elő az épített és települési környezetben. A T2.1. és T2.2. célok esetében, az épületek megújuló energiafelhasználásra válhatnak kevesebb szén-dioxid kibocsátással, valamint az épületállomány korszerűbbé válhat azáltal. A T2.5. (Fenntartható mezőgazdaság) célkitűzés érdekében nem gyakorol hatást az épített és települési környezetre.

T.3. Területi és települési infrastruktúra

A települési infrastruktúra fejlesztési célok elérése során várhatóak az épített és települési környezet változásában a legpozitívabb hatások. A T3.1. (Környezeti infrastruktúra és települési vízgazdálkodás-fejlesztés) vonatkozásában az épületállomány minőségi és mennyiségi fejlesztése várható. Az elérhető települési környezetet közvetetten befolyásolja a területi vízgazdálkodás fejlesztése, amely a T3.2. tematikus célkitűzés. A T3.3 (Közúti és kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás) az épített környezet pozitív változását eredményezi, ahol a településen belüli és települések közötti kapcsolatok, valamint elérhetőségek is javulhatnak. Ugyanez jellemző a T3.4 és a T3.5. célokra, ahol az infrastruktúra fejlesztése során az épített és települési környezet is felértékelődik. A T3.6. (Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése) teljes mértékben magában foglalja az épített környezet pozitív változását, melynek révén a megyében biztosítva lehet a kiegyensúlyozott térszerkezet és a többközpontúság.

T.4. Társadalom

A társadalmi célkitűzések esetében várható hatások az épített és települési környezetre pozitívak. A T4.1. (Egészségügyi fejlesztések) tematikus cél elérése az egészségügyi ellátó rendszer infrastrukturális és szolgáltatási elemeinek változását, az épített környezet javulását, korszerűsödését, átalakítását és bővülését vonja maga után. A T4.2. (Oktatási és nevelés) célkitűzés nem gyakorol jelentős hatást az épített és települési környezetre. A T4.3. (Szociális fejlesztések) hatásai kiterjednek az érintett szociális szolgáltatások és intézmények fejlesztésére és funkcióváltására. A megfelelő háttérű épített és települési környezetben ezáltal hatékonyabbak lehetnek a társadalmi és szociális feladatok ellátása. A T4.4. (Társadalmi felzárkóztatás) tematikus cél semleges hatással van az épített környezetre és a települési környezet változására. Végül a T4.5. (Közösség, kultúra, szabadidő és sport) cél a megvalósuló programok hatással lehetnek az épített környezetre. Az utóbbi évtizedben az intézmények szerepe és szolgáltatásainak köre sokkal komplexebbé vált, ahol a kötelezően ellátandó feladatok mellett sok esetben a helyi közösségi élet szervezőivé és centrumaivá is váltak. Ezek további fejlesztése és alakítása az épített környezetre pozitív hatással lehetnek a jövőben.

Kulturális örökség (múemlékvédelem, régészet), a világörökségi és a világörökségi várományos területek

T.1. Gazdaság

A kulturális örökségi területek és a megye gazdasági tematikus alcéljai között alapvetően semleges kapcsolat jellemző, leszámítva a T1.3 komplex turisztikai fejlesztéseket magában foglaló alcélt. Az alcél kimondott fejlesztési fókuszába tartoznak a kulturális örökségi területek, amelyek esetében így egyértelműen megnő a turizmus általi igénybevétel. Ennek következtében romolhat a kulturális örökségi területek általános állapota, így a fejlesztések során figyelemmel kell lenni arra, hogy a területek, építmények, műemlékek látogatókapacitásának bővítése, a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése olyan módon és mértékben történjen, hogy az ne okozzon károkat ezekben az elemekben.

T.2. Környezet

A környezeti tematikus célokról megállapítható, hogy általánosságban pozitív vagy semleges hatással bírnak kulturális örökségi területekre. A T2.1 és T2.2 alcél intézkedéseit érdemes összekapcsolni a kulturális örökségi területeken található műemlékekhez kapcsolódó fejlesztésekkel, ugyanakkor tekintettel kell lenni arra, hogy a korszerűsítések ne módosítsák a kulturális örökségi épületeket olyan mértékben, hogy azok műemlék jellege sérülést szenvedjen. A T2.3-as tematikus alcél intézkedései közvetetten hatással vannak a kulturális örökségi elemekre is, mivel az épített elemek állagmegőrzését megnehezítik a klímaváltozás kapcsán fellépő negatív környezeti hatások.

T.3. Területi és települési infrastruktúra

A területi és települési infrastruktúra tematikus fejlesztési céljai közül leginkább a T3.6 alcél esetében releváns a kulturális örökségi területekre való hatás vizsgálata, ugyanis a településfejlesztés egyik fontos fókuszpontja a kulturális terek fizikai rehabilitációja. Amennyiben ez kulturális örökségi, műemléki területen történik, akkor szem előtt kell tartani, hogy a területek rendeltetése számottevően ne változzon meg, a kulturális örökségek megóvásának pedig kiemelt jelentőséget szükséges tulajdonítani a fejlesztések között.

T.4. Társadalom

A társadalmi fejlesztések a helyi kulturális örökségi területekre pozitív hatással lehetnek, amennyiben például a T4.5-ös alcél helyi adottságokon alapuló turizmusfejlesztési és szemléletformálási tevékenysége során a helyzetfeltérési munkarészben ismertetett bőséges kulturális felhozatal

szélesebb körben megismertetésre kerül a helyi társadalommal, így ezen helyi értékek relatív elérhetősége is növekszik a megye lakói körében. A helyi identitás kialakításában is jelentős szerepe lehet a megye kulturális örökségének.

Élővilág, védett és Natura 2000 területek

T.1. Gazdaság

Az élővilág védelme szempontjából meg kell említeni, hogy a T1.1. (Üzleti infrastruktúra, technológia és szolgáltatások fejlesztése) tematikus célokban megfogalmazottak kettős hatással lehetnek az élővilágra. Pozitív hatású a barnamezős területek ipari, gazdasági funkcióval történő hasznosítása; mely értékes élőhely-területek bevonása helyett már meglévő területeket hasznosít, ez hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez és csökkenti az élőhelyfragmentációt. Negatív hatásokat válthat ki azonban a gazdasági övezetek, iparterületek elérhetőségét és feltárását segítő vonalas infrastruktúrák, közlekedési útvonalak fejlesztése; mivel az újabb beruházások szükségszerűen területfoglalással járnak. Ezeket a fejlesztési-beruházási folyamatokat úgy kell végezni, hogy az ne védett, védelemre érdemes, értékes természeti területeken, Natura 2000 területeken, továbbá zöld infrastruktúra területek elvonásával történjen, valamint a kijelölt védőövezetek megtartása is megvalósuljon. A T1.3. (Komplex turisztikai fejlesztések) célkitűzései növekvő forgalmat generálnak majd, mely az élővilág fokozottabb terhelését vonja maga után, így a fejlesztések területén fokozottan ügyelni kell az élővilág védelmére. Valamint körültekintően kell megválasztani az új beruházások helyszínét is, az semmiképp ne veszélyeztessen helyi, értékes ökoszisztémákat (pl. Ramsari területek, Natura 2000 területek). Amennyiben a célkitűzések megvalósítása Natura 2000 területet is érintenek valamilyen formában, akkor Natura 2000 hatásbecslést szükséges végezni a 275/2004. (X. 8.) Kormányrendeletben foglaltak alapján, megvizsgálva azt, hogy a beruházás hogyan érinti a terület kijelölésének alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok állapotát, illetve a hálózat koherenciáját.

T.2. Környezet

A T2.1. (Megújuló energiaforrások) célkitűzésében megfogalmazottak a fosszilis energiahordozók használatának visszaszorítása az emissziók csökkentésén keresztül a savas kiülepedés, valamint a PM_{2,5}, PM₁₀ stb. visszaszorulásával pozitív hatást gyakorol majd az élővilágra. Azonban a T2.2. (Energiahatékonyság) célok között szereplő távhő-rendszer korszerűsítése, fejlesztése, megújuló energia alapra helyezése esetén kerülni kell a természetközeli erdőterületekből származó fásszáru

biomassza energetikai felhasználását, mivel az alapvetően negatív hatást gyakorol az erdei életközösségekre. Míg a fásszárú energetikai ültetvények létesítése eleve egysíkú, alacsony természetességű és fajszegény élőhelyeknek, és zömmel degradációtűrő növény- és állatfajoknak kedvez (biodiverzitás csökkenése). A T2.3 (Klímaadaptáció) célkitűzés alapvetően pozitív az élővilágra nézve, mivel illeszkedve a TOP Plusz 1. számú prioritási tengelyhez, többek között a helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztését tűzi ki célul. A zöld és kék infrastruktúra fejlesztésével csökkenthető az élőhelyfragmentáció, elősegítheti a biodiverzitás megőrzését, továbbá az élővilágot pozitívan érinti a csapadék helyben tartása, talajban tározása. A T2.4. (Körforgásos gazdaság) célkitűzés általánosságban pozitív hatással lesz az élővilágra, melynek oka elsősorban a lerakóra kerülő hulladék mennyiségének csökkenése, azonban a pozitív eredmények elérése érdekében az égetőre szánt hulladék (vegyes települési hulladék) mennyiségét is csökkenteni szükséges, mivel az ezekből származó károsanyag kibocsátás negatív hatással van az élővilágra. T2.5 (Fenntartható mezőgazdaság) alapvetően pozitív az élővilágra nézve, különös tekintettel a talaj edafonra. Azonban az erdősítés kapcsán fel kell hívni a figyelmet, az élővilág megóvása érdekében nagyon körültekintő (és az éghajlatváltozás leendő hatásait is figyelembe vevő) elemzését követően javasolt az erdősítés, és akkor sem a rövid vágásfordulójú, intenzív ültetvényekkel, intenzív talajmunkákkal.

T.3. Területi és települési infrastruktúra

A T3.1. (Környezeti infrastruktúra és települési vízgazdálkodás fejlesztése) céljai pozitív hatással lesznek az élővilágra. Az ivóvízbázisok védelme kapcsán, továbbá a szennyvíz kezelés megvalósításával, a közműolló zárásával az élővilág védelme is fokozódik. A T3.2. (Területi vízgazdálkodás fejlesztése) célok alapvetően pozitívak az élővilágra nézve; többek között a vízi biodiverzitás és ökoszisztémák védelme, Natura 2000 területeket és védett természeti területeket magában foglaló külterületi zöldinfrastruktúra megőrzése, fejlesztése és kezelése által. A biológiai sokféleség, a Natura 2000 hálózat szolgáltatásainak fenntartható használata a környezeti megítélés szempontjából attól függ, milyen jellegű hasznosítás valósul meg, ugyanis ennek hatása akár negatív is lehet az élővilág számára. Valamint Duna és a Mosoni-Duna vízi-közlekedési célú fejlesztése kapcsán mindenképp fokozottan ügyelni kell arra, hogy az az élővilágot ne károsítsa. Ez esetben mindenképp javasolt a beruházáshoz kapcsolódó környezeti hatásvizsgálat lefolytatása. A T3.3. Közúti és kerékpáros infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése alapvetően összetett megítélésű. Amennyiben a kialakított kerékpárutak használata növekszik a gépjárművek használatával szemben, úgy a célkitűzés megvalósításának lehet pozitív hozadéka. Azonban hangsúlyosabban kell számolni a közúthálózat fejlesztéséből fakadó negatív

hatásokkal (élővilág bolygatása, élőhely- fragmentáció növekedés, területi csökkenése). Az új útszakaszok kijelölése pedig mindenképp nagy körültekintést igényel; védett, védelemre érdemes, értékes természeti területek elkerülésével történjen, valamint fontos az ökológiai folyosók sértetlenségének biztosítása, amennyiben szükséges újak kialakítása. A T3.4. (Kötőtpályás közlekedés és intermodális csomópontok fejlesztése) célok alapvetően pozitívak az élővilágra nézve, azonban javasolt a káros ökológiai hatások elkerülése végett körültekintő vonalvezetés, telepítés. A T3.5. Vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése az élővilágra nézve kétes kimenetelű; amennyiben a fejlesztések nem fordítanak kellő figyelmet a természetes vízi ökoszisztémák megóvására a beruházások hatása negatív is lehet -Javaslat). A T3.6. (Települési központok és alközpontok, leromlott állapotú településrészek fejlesztése) kapcsán a barnamezős területek rehabilitációja pozitívnak tekinthető az élővilág szempontjából, ezen területek hasznosításával elkerülhető az értékes élőhelyek bevonása a beruházási helyszínek kiválasztási folyamatába.

T.4. Társadalom

A T4.5. (Közösség, kultúra, szabadidő és sport) célok között szereplő aktív turizmus és szabadidő eltöltés (beleértve a vízparti, gyalogos és kerékpáros, természeti-öko, kulturális-örökség, egészségturizmus területeit) feltételeinek és adottságainak fejlesztése kapcsán fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a személyi forgalomnak is hatása van az élővilágra (negatív), emiatt javasolt ezen beruházások körültekintő megvalósítása az élővilág megóvása érdekében. Kizárólag olyan területeken javasolt a célforgalom növelése, ahol nem áll fenn a védett és Natura 2000 területek érintettsége.

Horizontális célok

A H3 (Szemléletformálás) célok; a fenntarthatósági szempontok és kérdések érvényesítése az oktatásban, az egészségügyben, a kulturális és szabadidős aktivitásokban, az ezekhez kapcsolódó infrastrukturális és szolgáltatási jellegű fejlesztésekben, valamint a H4 (A társadalom és a gazdasági élet szereplőinek érzékenyítése (szenzibilizálása), a környezettudatosság növelése) célok közvetetten és hosszútávon pozitív hatással lesznek az élővilágra a környezettudatos magatartásra ösztönzés eszközén keresztül.

3.3.2. Közvetett módon hatást kiváltó tényezők

Az alábbi fejezet azon új társadalmi, környezeti és gazdasági konfliktusokra és problémákra hívja fel a figyelmet, melyeket a Konceptió megvalósítása idézhet elő.

Közvetett módon hatást kiváltó környezeti tényezők

Napjainkra a fenntarthatóság kérdésköre komplex kritériumrendszerre vált, ami holisztikus szemléletet igényel a tervezési folyamatok során. Így megelőzhető olyan átváltási jelenségek kialakulása, amelynek során az egyik természeti erőforrás védelme domináns szerepet kap, előidézve ezzel egy másik túlhasználatát, esetleges kimerítését. Ennek klasszikus példája a klímavédelmi célok túlzott preferenciája, melynek okán nagy víz- vagy termőföldigényű intézkedéseket hozunk.

Ennek lehetősége fennáll a Konceptió gyakorlati kivitelezésénél is, mivel a Környezeti tematikus fejlesztési célok között nagy szerepet kap a megújuló energiaforrások (T2.1.) fokozott használata. A biomassza energetikai hasznosításakor el kell kerülni azt, hogy termőföldi kapacitásokat foglaljanak le az ilyen céllal hasznosított növények termesztésére. Nem ideális megoldás a természetközeli erdőterületekből származó, fásszáru biomassza energetikai hasznosítása sem, mivel az erre alkalmas ültetvények kialakítása csökkenti a terület biodiverzitását.

A körforgásos gazdaság (T2.4.) megvalósítása alapvetően kedvező pontja a dokumentumnak, mellyel nemcsak a hulladékszennyezés csökkenthető, hanem – a másodlagos nyersanyagokon alapuló termeléssel és az erőforrások hatékony használatával – az üvegházhatású gázok kibocsátása is. Viszont a hulladékok energetikai hasznosításának fokozása szembe megy az utóbbival, mivel megnöveli a károsanyag-emissziót. Sőt, e megoldás hosszú távon hulladékkezelési szempontból is megkérdőjelezhető. Egyes északi országokban a nagymértékű hulladékégető kapacitások nemcsak a klímavédelmi céljaikat veszélyeztetik, hanem a körforgásos teljesítményük javítását is. A meglévő létesítményeik fenntartásához – és a befektetésük megtérüléséhez – folyamatosan táplálni kell azokat hulladékkal, amelynek a napjainkban erősödő körforgásos szemlélet szerint sokkal inkább a termelés nyersanyagaként kellene hasznosulnia¹⁷.

A fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok (T2.5.) kialakítása szintén egy olyan pozitív aspektusa a Konceptiónak, amely körültekintő megvalósítást igényel az újonnan kialakuló környezeti konfliktusok elkerüléséhez. Az itt megfogalmazott erdősítési célkitűzés közkedvelt megoldás a természetes szénnyelő kapacitások fokozására. Azonban a megvalósítás során figyelembe kell venni a felhasznált terület talajérzékenységi paramétereit (talajfizikai, tápanyagoldali, vízellátottsági adottságok) a talajromboló hatások elkerülése végett.

¹⁷ <https://www.politico.eu/article/denmark-devilish-waste-trash-energy-incineration-recycling-dilemma/>

A területi vízgazdálkodás fejlesztése (T3.2.) a Konceptió egy érzékeny pontja a potenciális környezeti konfliktusok szemszögéből. A „*biológiai sokféleség, a Natura 2000 hálózat szolgáltatásainak fenntartható hasznosítása*” része gyakorlati szinten nehezen értelmezhető, hiszen az érintett területek fenntarthatósága elsősorban a megőrzésükön alapszik, csak bizonyos formájú és mértékű hasznosítás mellett. Javasoljuk, hogy a programozási szakaszban térjenek ki arra, mit értenek e területek szolgáltatásainak fenntartható hasznosítása alatt. Továbbá vizsgálják meg, hogy ez összeegyeztethető-e az Európai Unió természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről alkotott irányelvével (92/43/EGK).

Közvetett módon hatást kiváltó gazdasági tényezők

A fenntarthatóság azonban gazdasági szempontból is kiemelkedően fontossá vált, ugyanis a koronavírus-járvány hatásai rávilágítottak arra, hogy egy adott térség kiszolgáltatottságát növeli, ha egy ágazat kiemelkedően dominálja a terület gazdaságát. A tematikus célok egyszerre célozzák a már rendelkezésre álló termelési kapacitások, kapcsolódó üzleti szolgáltatások bővítését – adott esetben kiemelt stratégiai ágazatokban – illetve a térség gazdasági diverzifikációját. A megyei adottságok szempontjából mindkét irány helyes, azonban a fejlesztések prioritizálása során törekedni kell arra, hogy a két tevékenység ne oltsa ki egymást. Így a térség gazdasági diverzifikációjának hangsúlyos elemként szükséges megjelennie, csökkentve ezzel a lokális gazdasági sérülékenységet és a válsághelyzetekre való érzékenységet.

Közvetett módon hatást kiváltó társadalmi tényezők

A megye koncepciójának társadalmi célkitűzései akkor lehetnek sikeresek, ha az azokra közvetetten kiváltó tényezőkre is megfelelő hangsúlyt fektetnek. A társadalom jóllétének fejlesztése összetett és komplex feladat, és a koncepció céljai alapján egy átfogó fejlesztési szemléletre kell fektetni a hangsúlyt. A társadalmi fejlesztések során gyakran hiányos a lakosság megfelelő informálása, amely kiküszöbölésére szolgálhat a helyiek aktív bevonása a döntési folyamatokba. Mindez pozitív irányba mozdíthatja el közvetett módon az elérendő célok eredményeit. Amennyiben a lakosság informálása kielégítő, jóval nagyobb támogatottság alakulhat ki, ami megteremti a befogadó közeget, amely pedig megérteti a fejlesztések miértjeit, és így közös érdekek hajtják majd őket a célok felé. Ezeknek a tényezőknek a turisztikai fejlesztéseket is meg kell előzniük, mivel ahol a helyi lakosság nem támogatja

az egyre bővülő turizmust, ott jelentős társadalmi konfliktus alakulhat ki, amely hatással lehet a környezetre és a helyiek mentális jóllétére is.

Ahhoz, hogy a társadalmi felzárkóztatás, befogadás és a sérülékeny csoportok integrációja, a szociális fejlesztések hatékonyra váljanak, fontos megérteni a megye déli, funkciószegény, kevésbé fejlett területeinek mélyreható okait, valamint a vidéki szegénységet, és annak mértékét, különbségeit. Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a szegénységet mechanizmusok termelik újra, és amíg ezek a környezeti-társadalmi-gazdasági mechanizmusok működnek, addig csupán részleges sikerek érhetők el a társadalmi felzárkóztatás terén. Ennek megértése után fontos egyfajta preventív szemléletmódot átadni a hátrányos helyzetű, sérülékeny csoportoknak, hogy az integrációs célok valóban sikeresek lehessenek. Amennyiben ezek az integrációs célok teljesülnek, úgy növekedhet a sérülékeny csoportok számára a gazdasági biztonság és a társadalmi jóllét, amelyre a koncepció is kiemelt figyelmet fordít a társadalmi célok esetében.

A társadalmi felzárkózást továbbá kiválthatja az oktatás fejlesztése is, amely közvetett módon hatást gyakorol a képzettség javulására is. Minél elérhetőbb a jó minőségű oktatás, annál kevesebb arányban lesznek korai iskolaelhagyók, és alacsony képzettségű, hátrányos helyzetű csoportok. Mindez pedig elősegíti a sérülékeny csoportok integrációját, a társadalomba való beilleszkedését.

A jobb minőségű egészségügyi ellátás közvetett hatással bír a várható élettartamra, viszont megnöveli az igényt az idősebb korosztályt ellátó és kiszolgáló szolgáltatásokra, így, ha a szakpolitika nem követi megfelelően nyomon a társadalmi változásokat, funkcióhiányos helyzet léphet fel e téren. Fontossá válnak továbbá az idősebb korosztályt megszólító és általuk igénybe vett programok is, ezáltal növekedhet a társadalmi elégedettség és a jóllét.

3.3.3. Az országhatáron áttérjedő környezeti hatások lehetősége

Győr-Moson-Sopron megye határmenti elhelyezkedése alapvetően befolyásolja annak társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatait. A megye lakossága számára az osztrák és szlovák határ közelsége gazdasági előnyöket (munkavállalás, vásárlás, szolgáltatásokhoz való hozzáférés) jelent, míg a magyar vállalkozások a külföldi fizetőképes kereslet megjelenésével versenyképességi előnyhöz jutnak. Ahogy a lakosság és a működőtőke sem áll meg a határnál, úgy a természeti elemek sem követik a közigazgatási határokat. A megye felszíni vizeinek többsége, a nyugatról betörő – lokális klímát befolyásoló – frontok, széljárás országhatáron túlról érkezik. Fontos továbbá látni, hogy a megye területén végrehajtott beavatkozások jelentős változást tudnak előidézni más országok környezetében

– például a térség vízgazdálkodása meghatározó a folyók alsóbb szakaszainak vízminősége szempontjából, illetve az éghajlatvédelmi beavatkozások a globális éghajlatváltozás mérsékléséhez tudnak hozzájárulni.

A Konceptió, illetve a Helyzetfeltárás a megye határmenti földrajzi adottsága kapcsán a következő tényezőket emeli ki:

- Gazdasági klaszterek és beszállító hálózatok alakulnak ki, a KKV szektorban hálózatosodás megy végbe;
- Míg a Bécs-Budapest tengelyen, illetve az agglomerációkban elhelyezkedő falvak funkciógazdagok, addig a déli falvak funkcióhiányosak (perifériák);
- Bécs és Pozsony jelentős munkaerő-elszívó hatást fejtenek ki, a hazai vállalkozások munkaerő-ellátottságát nehezítve;
- A külföldiek letelepedése jelentős mértékű a megyében – mely helyi közösségek felbomlásához vezethet;
- Magas a külföldi közvetlen tőkebefektetések aránya, a megtermelt profit helyben maradása kérdéses. A külföldi ágazatok mobilitásából adódó sebezhetőség komoly veszélyt jelent a megyére nézve, mely leginkább a járműipar tekintetében jelentős;
- Lehetőségek a turizmus terén – kiemelve a wellness- és gyógyturizmust, bevásárló-, egészség- és szépségturizmust;
- Az országhatárokon átnyúló közlekedési úthálózatok (vasútpályák, autópályák, autóutak és kerékpárutak) további fejlesztéseket igényelnek.

A Konceptió stratégiai és fejlesztési célkitűzései a helyi gazdaság fejlesztésével, a társadalom számára jobb életkörülmények biztosításával, infrastrukturális fejlesztések megvalósításával olyan környezetet kívánnak teremteni a megyében, mely vonzóbbá teszi a helyben maradást, az országhatáron belüli munkavállalást. Ezen tényezők közvetetten befolyásolják az országhatáron keresztül haladó tőke és munkaerő mobilitását.

A gazdasági szereplők, vállalkozások közötti verseny mellett az együttműködés, hálózatosodás is jelentős szerepet tölt be a Konceptióban, mely a fenntartható városfejlesztés (mely kiemelten fontos Győr, Sopron és Mosonmagyaróvár esetében) kulcstényezője. A határon átnyúló együttműködések jelenleg is megfigyelhetők a turizmus, közös infrastruktúra-fejlesztés terén, ezek továbbfejlesztése jelentős pozitív hatást jelent határon innen és túl.

3.3.4. A Konceptió összefoglaló értékelése a környezeti következmények alapján, a környezeti szempontból elfogadható változatok meghatározására

A területfejlesztési Konceptió 10 évet meghaladó, hosszú időtávra tartalmazza a megyei önkormányzat területfejlesztési célkitűzéseit, javaslatot tesz a megyei gazdaság, környezet, infrastruktúra, társadalom átfogó fejlesztésére, összhangban az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióval (OFTK), az Országos Területrendezési Tervvel (OTrT), valamint a Győr-Moson-Sopron megyei Településszerkezeti és Településrendezési tervvel. A megye célrendszere átfogó-, stratégiai, területi, horizontális célokból (általános célok), valamint az általános célok eléréséhez kapcsolódó tematikus célokból áll.

A tervezett beavatkozások összességében elfogadható környezeti hatásokkal járnak, de esetenként jelentkeznek olyan környezeti konfliktusok, amelyekre figyelni kell a célok megvalósítása során:

- Területhasználat növekedése: infrastrukturális beruházások, turisztikai fejlesztések;
- Közlekedés (forgalom-növekedés): közúthálózat fejlesztéshez, a közösségi vasúti és autóbuszos közlekedés fejlesztéséhez, továbbá a vízi közlekedés fejlesztéséhez kapcsolódó forgalom növekedés;
- Fokozódó erőforrás használat: turisztikai fejlesztések (kapacitás-bővítések) következtében növekvő látogatottság, hulladékgazdálkodás gyakorlata (körforgásos gazdaság értelmezése);
- Mezőgazdaság; erdőtelepítéssel érintett területek lehetséges problémája, precíziós mezőgazdaság gyakorlata (közvetett hatások).

Minden esetben törekedni kell a területhasználat legszükségesebb mértékére (minimalizálásra), mellyel elkerülhetők az ebből fakadó jelentősebb környezeti károkozások. Az érzékeny, védett területeken (természetvédelmi, Natura 2000, Ramsari-területeken) semmiképp nem javasolt a területhasználat növelése, ugyanis ez kompromisszumokkal sem tekinthető fenntarthatónak.

A növekvő forgalom (szárazföldi, vízi) környezetterhelés jár, ennek mérséklése elengedhetetlen, eszközöként célszerű megfelelő közlekedés-tervezést alkalmazni (közúti forgalom egyenletesebb levezetése), valamint elősegíteni a közösségi közlekedés járműparkjainak fosszilis üzeműről elektromos meghajtásúvá alakítását.

Az energetikai felhasználásra termelő energiaültetvények jelentős mennyiségű öntözővizet igényelnek, amely - különösen az arra érzékeny területeken - káros hatást gyakorolhat a talaj-víz rendszerekre. Így ennek elkerülése javasolt.

A mezőgazdasági célkitűzések között szereplő erdősítésre irányuló törekvések megvalósítása csak fokozott körültekintéssel végezhető; kellő ismeretek hiányában (vízgazdálkodási tulajdonságok, élőhely típus) könnyen negatív környezeti hatást fejthet ki.

A hulladékok energetikai hasznosítása, illetve az égetőművi kapacitások bővítése ellentétes a körforgásos gazdaság törekvéseivel és a korszerű hulladékgazdálkodási gyakorlattal, és a hulladék anyagában történő felhasználásának ellehetetlenítésével hulladékgazdálkodási zsákutcájának tekintendő.

3.4. A Konceptió megvalósulása esetén várható társadalmi, gazdasági hatások

3.4.1. A Konceptió megvalósulása esetén várható társadalmi hatások

A megye Területfejlesztési Konceptiójában erőteljesen megjelennek társadalmi célok, kezdve az A3 „egészséges megyei társadalom” célkitűzéssel. A célok átfogó társadalmi fejlesztéseket irányoznak elő, az oktatás fejlesztésétől, a felzárkóztatáson át a társadalmi jóllét megteremtéséig. A jóllét, amely több tematikus célban megjelenik, összetett fogalom, amelyből következik, hogy annak javítására szolgáló intézkedések nagyban függenek a környezeti, társadalmi és gazdasági folyamatoktól egyaránt.

A népesség területi elhelyezkedése (életmód, társadalmi mobilitás)

A javaslatok megvalósulása esetén a koncepcióban megfogalmazott területi differenciák mérséklődése várható. A közlekedési hálózatfejlesztések nyomán pozitív elmozdulás történik, így a megye településhálózatának tekintetében az észak-déli területek között a különbség csökkenni fog. A periférikus területek elérhetősége is javulni fog, mivel a zömmel leszakadó területeken élő, hátrányos helyzetű csoportok szociális segítségnyújtására is számítani lehet. Így a társadalmi mobilitás egyszerűbbé válhat, és a lakosság életmódja is változhat. A megye alapvetően kistélepléses jellegű, de több megfogalmazott cél a települési hálózat és infrastruktúra fejlesztését irányozza elő, amik pozitívan hatnak a települések közötti mobilitásra. A munkahelyteremtő és oktatást elősegítő beruházások ösztönzésével a helybeli munkavállalók számának növelése egyrészt a szociális felemelkedést szolgálhatja, másrészt a munkahelyi ingázásra fordított idő csökkenésével életmódbeli javulás állhat elő.

Szabadidő eltöltése

A szabadidő eltöltésére, a rekreációs területek megteremtésére több célkitűzés is vonatkozik. A turisztikai célok esetében a megyében élő lakosság számára is opcionálissá válhat a sportolás és az idő aktív eltöltése. Mindez a megye turisztikai arculatát erősíti, ahol kiemelt figyelmet kap a testmozgás és az egészséges életmód. A térségfejlesztés során kialakított rekreációs területek hasznossága összekapcsolt hatásként jelentkezik az egyén egészségének javulásával. Az egészségügyi fejlesztések mentén is várható javulás, amely esetében a rendszeres egészségfejlesztő testmozgás és az egészséges életmód népszerűvé válhatnak.

A népesség életminősége és egészségi állapota

A megye koncepciójának céljai között több olyan szerepel, amelyekben a humán erőforrások minőségének fejlesztésére utalnak. Ezek a célok jellemzően egyéni szinttől kezdve kiemelt jelentőségűek. A koncepció az egészséges társadalomra helyezi a hangsúlyt, ezzel párhuzamosan az egészségügyi ellátórendszer térben kiegyensúlyozott, lakosság-közelbeni szolgáltatásainak a fejlesztésére is törekszik. A koncepció céljainak elérése során kettős hatás várható: egyrészt javulnak a megye egészségügyi szolgáltatásai, ahol a betegek megfelelő gyógyítását, másrészt preventív jelleggel a még ki nem alakult betegségek megelőzését irányozzák elő az egészséges életmód népszerűsítésével.

A társadalom biztonságérzete, veszélyeztetettsége

Magyarországon megfigyelhető a lakosság alacsony biztonságérzete az élet számos területén. Ez érinti az egymás iránti bizalmi kapcsolatokat a közösségeket, valamint az intézményeket, társadalmi szervezeteket illetően. Mindezek eredményeképpen a társadalom egy része nem bízik önmaga képességeiben, erejében sem. A koncepció társadalmi célkitűzései ennek irányában is megcélazzák a pozitív változást. Mindezt nem csak az egyén, de a közösségek szintjén is fontos figyelembe venni, ahol a sikeres közösségfejlesztések után erősödnek a társadalmi és társas kapcsolatok, kialakulhat a bizalom. A bizalmi szint emelkedése az egyéntől a közösségig hozzájárulhat a gazdasági növekedéshez.

Népességmegtartó képesség

Amennyiben a koncepció céljai megvalósulnak, a helyi társadalom elégedettsége okán erősödik a megye népességmegtartó képessége. Több célkitűzés közvetett hatást gyakorol arra, hogy a lakosság elégedettsége tovább növekedjen és ezzel egy egészséges korszerkezetű, dinamikus társadalommá válhasson Győr-Ménfőcsanak megye. A jobb egészségügyi ellátórendszer, az oktatásban és

nevelésben bekövetkező pozitív előmozdulás, vagy a közösségi-kulturális fejlesztések mind hozzájárulnak a társadalmi elégedettséghez, így jóval kisebb arányban vándorolnak majd el a megyéből.

Esélyegyenlőség, esélyteremtés, társadalmi felzárkózás

A leszakadó területeken élő, sérülékeny csoportok (főként hátrányos helyzetű családok, gyermekek, fogyatékkal élő személyek, idősek és/vagy tartós betegséggel küzdők) társadalmi felzárkóztatása, és az esélyteremtés is jelentős hatása lesz a koncepció megvalósulásának. Külön tematikus célkitűzés foglalkozik a szociális fejlesztésekkel, ahol egyrészt a szociális intézmények szolgáltatás-alapú fejlesztése is várható, másrészt a családok szerepének megerősödése is várható, mely során a családi értékek tovább növekedhetnek. A szociális fejlesztések nyomán a támogató mechanizmusok pozitív hatása jelentkezik, ahol az esélyegyenlőség, a felzárkózás és a társadalmi befogadás is növekszik.

Helyi kultúra fejlődése

A koncepció társadalmi célkitűzései között megjelennek a közösségre, kultúrára, szabadidőre vonatkozó pozitív elképzelések is. A mindenki számára nyitott, elérhető programok, helyszínek és lehetőségek létrejötte nyomán erősödhet a helyi kultúra és identitás. A helyi identitásból fakadó, ahhoz kötődő helyi kulturális kezdeményezések, programok támogatása hosszútávon növeli a társadalmi összetartást közösségi szinten is. Kialakulhat a közös identitás, amely erős kapcsolatot képezhet az egyének és közösségek között és összetartó, támogató társadalmat eredményez.

3.4.2. A Koncepció megvalósulása esetén várható gazdasági hatások

Természeti erőforrásokra (a kiaknázás lehetőségei és korlátai, beleértve a megújulókat is)

A koncepció tartalmának megvalósulása esetén energiahatékonysági és megújuló energia-felhasználást elősegítő fejlesztések fognak lezajlani, amelyek hozzájárulnak a gazdasági szervezetek és a települések természeti erőforrások igénybevételét csökkentő működéséhez. Összességében növekedni fog a megújuló erőforrások részaránya az energiatermelés és energiaszolgáltatás területén, továbbá folytatódik az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés folyamata.

Körkörös gazdaság megvalósítása

Csökken a hulladéktermelés a megvalósítandó környezetbarát fejlesztéseknek köszönhetően és javul a hulladékgazdálkodási infrastruktúra minősége is. A termelés tisztábbá válásával csökkennek a negatív

környezeti hatások, így az üvegházhatású gázok kibocsátása is. A fejlesztések gazdasági megtakarításokként térülnek meg, amely növeli a helyi gazdaság versenyképességét.

Ipar, kereskedelem térbeli szerkezete

Az infrastruktúra fejlesztések megágyaznak a térségbe betelepülni kívánó új vállalkozások számára. Az iparterületek, ipari parkok, technológiai parkok, inkubátorházak, innovációs központok, logisztikai központok és a kapcsolódó vonalas infrastruktúra tovább bővül, szervezettebbé téve ezek bekapcsolódást az országos és nemzetközi hálózatokba. A barnamezős területek hasznosítása révén kevesebb egyéb funkciójú terület kerül ipari hasznosításra, így elősegítve a többfunkciós területfelhasználást.

Mezőgazdaság

Az öntözési lehetőségek javítása következtében magasabb szintre léphet a termelésbiztonság. A helyi agrárvállalkozások működési környezetét javítják a hatékonyságnövelő és piacteremtő intézkedések. Gyarapodni fog a precíziós mezőgazdasági megoldásokat alkalmazó gazdaságok száma. A célok teljesülése esetén csökkenő környezetterhelés mellett is javulás következhet be a mezőgazdasági mutatókban és a szolgáltatások minőségében.

Erdőgazdálkodás

A természetközeli erdőfelújítások ösztönzése hatására növekedni fog az erdőborítottság mértéke.

Idegenforgalom

A megye történelmileg jelentős műemlékeinek felújításával, a fürdőturizmus fejlesztésével, a kiemelt turisztikai térségek lehetőségeinek komplex kibővítésével és a turisztikai szolgáltatások továbbfejlesztésével erősödik Győr-Ménfőcsanak megye turisztikai láthatósága országos viszonylatban is.

Vízgazdálkodás

A koncepció megvalósulása esetén a megye felszíni- és felszín alatti vízbázisának és víztestjeinek minőségi javulása várható. A javuló ivóvízminőség mellett a környezeti infrastruktúrába bekapcsolt települések arányának növekedése, továbbá a közműháló közel teljes záródása is. A területi vízgazdálkodás kapcsán a megelőzés, felkészülés, reagálás és helyreállítás következtében csökken a katasztrófakockázat mértéke. Javul a vizek, talajvizek állapota a kék és zöld infrastruktúrák fejlesztése révén, szennyezéscsökkentő technológiák alkalmazása, illetve kármentesítések következtében.

A térség versenyképessége

A helyi adottságokra és tapasztalatokra alapozó fejlesztéseknek köszönhetően a megye gazdasági versenyképessége fokozódik. Nő a működő vállalkozások hozzáadott értéke, termelékenysége és exportképessége. A megyében létrejövő új termelési kapacitások lehetővé teszik új vállalkozások letelepítését a térségbe. A kkv-k digitális kompetenciái fejlesztésének hatására növekszik a szektor versenyképessége. Az egyetemekkel való együttműködések eredményeként nő a helyi vállalkozások innovációs képessége, ami minőségi termékkínálatbővítést és piacszerzést hozhat részükre, ráadásul válságállóképességüket is növelhetik, egyedi, nélkülözhetetlen termékek fejlesztésével. A körforgásos gazdaság és a tisztább termelés elősegítésével nő a vállalkozások, ezáltal pedig a megye versenyképessége is.

Foglalkoztatás

A növekvő foglalkoztatási kapacitású, már korábban a megyében működő és a betelepülő új vállalatoknak köszönhetően nő a foglalkoztatottság aránya. Az agrárvállalkozások működési feltételeinek javítása elősegíti, hogy nagyobb hatékonysággal tartsák meg a meglévő munkaerőkapacitásaikat, illetve vonjanak be továbbiakat. Javulnak a relatív jövedelmi szegénységben élők, alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők foglalkoztatási esélyei.

Műszaki infrastruktúra-hálózat

Javul a megye közúthálózatának kapacitása és minősége. Bővül a kerékpáros infrastruktúra. Javul a vasúti infrastruktúra minősége és hálózati kapcsolatai is bővülnek. Javul a kikötői infrastruktúra, a vízi közlekedés környezetterhelése és a helyi vízi közlekedés lehetőségei is bővülnek.

Energiaellátás

Bővülnek az energiaszolgáltató-hálózatok, illetve nő a szolgáltatott energiamennyiségben a megújuló energiaforrások részaránya.

3.4.3. Társadalmi és gazdasági hatások várható alakulása abban az esetben, ha a Konceptió nem valósulna meg

Társadalmi hatások

Abban az esetben, ha a megye Konceptiójának céljai nem valósulnának meg, széles körű negatív hatással kellene számolni, amelyek komplex problémákat eredményeznének a társadalom számára. A

Koncepcióban megfogalmazott társadalmi folyamatokra vonatkozó belső gyengeségek és külső veszélyek erősödése lenne várható, és az A3 átfogó cél, az „egészséges megyei társadalom” alapjai sem teljesülnének.

Ha nem valósulnának meg az egészségügyi fejlesztések, az egyik legjelentősebb társadalmi hatás a megye születéskor várható élettartamának csökkenése lenne, illetve az egészségesen eltöltött évek száma is radikálisan csökkenne. A romló színvonalú egészségügyi szolgáltatások tovább mélyítenék az idős korú, krónikus betegségben szenvedők életminőségét, romlana a megfelelő hozzáférés és betegellátás.

A belső perifériák és a déli (főként vidéki) térségek kedvezőtlen társadalmi folyamatai, hátrányai továbbra is fennállnának, ahol a jobb szociális ellátáshoz való jutás kedvezőtlenebbé válna, tovább nőne szakadék a fejlettebb és fejletlenebb térségek között.

Jelentős negatív hatást generálna az oktatási és nevelési célok figyelmen kívül hagyása, ahol az infrastrukturális fejlesztések elmaradása esetén csökkenne az iskolai eredményesség, a tanulói kompetencia és a minőségi oktatáshoz való egyenlő hozzáférés. A COVID-19 világjárvány során az egész országban kihívásként jelent meg a digitális oktatásra való átállás, és a digitális oktatáshoz való teljes hozzáférés lehetőségeinek biztosítása. A koncepció céljainak figyelmen kívül hagyása során mindez oktatásbéli fejlettlenséghez vezetne, amely tovább erősítené a társadalmi leszakadást, a korai iskolaelhagyást és a hátrányos helyzetű csoportok megfelelő minőségű oktatáshoz való elérését. Ehhez kapcsolódva a szociális fejlesztések elmaradása is komoly negatív társadalmi hatást okozna. Fontos fejlesztés előtt áll a szociális szféra, amelyre, ha nincs kellő hangsúly fektetve, a szociális szakemberek állományának, képzettségének és utánpótlásának romlása, valamint a sérülékeny csoportok esélyegyenlőségének csökkenése várható. További negatív hatásként jelentkeznének a relatív jövedelmi szegénységben élők és a nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők jövedelem csökkenése, valamint a társadalmi befogadás híján a szegregációs és diszkriminációs folyamatok.

Végül pedig a társadalmi összetartást, helyi kultúrát és a helyi identitást csökkentené, ha nem valósulnának meg mindenki számára nyitott és elérhető programok, kulturális szolgáltatások. Tovább nőne a bizalmatlanság mind az egyének, mind a társadalmi csoportok között, ahol nem alakulna ki megfelelő minőségű kapcsolat. Mindez közvetett hatással lehet a megye gazdaságának fejlődésére.

Gazdasági hatások

A koncepció gazdasági céljainak meg nem valósulása esetén a megye gazdasága elvesztené a koncepció helyzetelemző munkarészában részletezett stratégiai előnyeinek nagy részét az ország és a régió más területeihez képest. A potenciálisan betelepülő vállalatok számára fokozatosan nem lenne képes versenyképes körülményeket biztosítani, így a telephelyeket kereső vállalatok más megyében vagy régióban telepednének le.

Az innovációs fejlesztések elmaradása esetén a megyei vállalatok versenyképessége is csökkenne. Az infrastruktúrafejlesztési beruházások elmaradása esetén a kapacitáshiány fennmaradása mellett a meglévő infrastruktúra elhasználódása is tovább folytatódna, ami a vállalkozások logisztikai és termelési kapacitásaira is hatással lenne, veszélyeztetve az ellátásbiztonságot is. A koncepció megvalósulása nélkül a munkahelyteremtési környezet is kevésbé lenne kedvező, az eddigi negatív hatásokat is figyelembe véve a vállalkozások munkaerőmegtartó képessége is csökkenne.

4. A környezetre és az emberi egészségre, valamint a társadalomra és a gazdaságra káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó javaslatok, monitorozást illető megállapítások és egyéb intézkedések meghatározása

Az elemzés során többször megállapításra került, hogy a Konceptió megvalósítása alapvetően pozitív folyamatokat indít majd el környezeti, társadalmi és gazdasági szinten. Azonban az egyes intézkedések esetében várhatók átváltási jelenségek, melyek során bizonyos területek fejlesztése mások rovására megy. Ezeknek a hatásoknak a csökkentésére vagy esetleges elkerülésére fogalmaztuk meg az alábbi javaslatokat:

Infrastruktúrafejlesztés, turisztikai fejlesztések

- Törekedni kell a lehetséges talajkárok mérséklésére, a humuszos termőréteg megóvására és felhasználására a tereprendezési munkálatok során. Valamint az üzemeltetési fázisban számolni kell a talajszennyezés mértékének növekedésével, ennek eszközlésére védelmi intézkedések megtétele szükséges (pl. védő növény-sávok telepítése, szilárd burkolatú utakról lefolyó csapadékvíz összegyűjtése, elvezetése).
- Javasolt az érintett területek lehatárolása, a beavatkozások egyéni szintű mérlegelése a természetes vízraktározási módok előnyben részesítése mellett.
- Kifejtésre szorulnak „A biológiai sokféleség, a Natura 2000 hálózat szolgáltatásainak fenntartható hasznosítása” alatt értett tervezetek, annak mikéntjei. Továbbá a Duna és a Mosoni-Duna vízi-közlekedési célú fejlesztése kapcsán mindenképp fokozottan ügyelni kell arra, hogy az az élővilágot ne károsítsa. Ez esetben mindenképpen javasolt a beruházáshoz kapcsolódó környezeti hatásvizsgálat lefolytatása.
- A zöld- és kék infrastruktúra fejlesztések során kellő hangsúlyt kell helyezni a víz talajban történő tárolására, hiszen ez a közeg felszíni vízkészleteink jelentős rezervoárja, melynek megóvása hosszú távon biztosítja a klímaváltozás elleni alkalmazkodás lehetőségét.
- Figyelmet kell fordítani az újonnan létrejövő úthálózatok megfelelő csapadékvíz-elvezetésének megoldására, valamint pufferzónaként védő növény-sávok telepítésére az újonnan létrejövő utak mentén.

- Az építési munkálatok során fokozott emisszióval kell számolni (leginkább szállópor). Az üzemeltetés során törekedni kell a közlekedésből származó emissziók terjedésének csökkentésére (többek között CO, NOX, szállópor PM10), elsősorban fenntartható eszközökkel, védő növényzónák telepítésével.
- Kiemelten fontos az építkezéssel érintett épületek, vonalas létesítmények kialakítási területeinek földtani ismerete, elkerülve az esetleges visszafordíthatatlan károkozást (lejtős tömegmozgás felszínsüllyedés, szénhidrogének átfejtődéséből származó CO₂, CH₄ kiáramlás).
- Turisztikai térségekben és azokon kívül található gyógyfürdők és gyógyhelyek komplex fejlesztése célok kapcsán a fürdőkapacitás bővítése fokozott terhelést róhat a felszín alatti vízkészletekre. A kapacitásbővítés abban az esetben javasolható, amennyiben a vízfelhasználás nem veszélyezteti a nem megújítható felszín alatti vízkészleteket (termálvíz, hévíz).
- Javasolt az autóbuszos közlekedés esetében csökkenteni a fosszilis üzemű járművek arányát.
- Vízi közlekedési infrastruktúra fejlesztése során javasolt a vizek védelmének elsődleges figyelembevétele, kiemelten az EU Víz Keretirányelvben foglaltakat. Ezen intézkedés kétes kimenetelű az élővilágra nézve; amennyiben a fejlesztések nem fordítanak kellő figyelmet a természetes vízi ökoszisztémák megővésére a beruházások hatása negatív is lehet.

Megújuló energiák, energiahatékonyság

- A biomassza alapú energiatermelés csak abban az esetben pozitív, amennyiben a megújuló energia nem termőföldön energetikai célra előállított biomasszát jelent (energiaültetvények), hanem mezőgazdasági hulladékból adódik.
- A szilárd biomassza nagyobb mértékű bevonása az üvegházhatást fokozó gázok kibocsátása mellett, egyéb környezet- és egészségkárosító emissziókkal jár (pl. CO, SO₂, CxHx), így sokkal inkább javasolt a kevésbé környezetszennyező, megújuló energiaforrások alkalmazása.

Körforgásos gazdaság megvalósítása

- A körforgásos gazdaság értelmezése jelenleg főként a hulladékok újrahasznosítására és termelésbe való visszaforgatására, valamint azok energetikai célú hasznosítására fókuszál. A tervezés későbbi szakaszaira nézve javasoljuk a körforgásos szemlélet teljes körű eszközrendszerének alkalmazását, amelynek részletes leírásával a hulladékgazdálkodást vizsgáló fejezet foglalkozik.

- A hulladékok termelésbe való visszaforgatása kapcsán a Konceptió az újrahasznosítási infrastruktúra fejlesztésével szeretné fokozni a rendszer hatékonyságát. Azonban a gyakorlatban az újrahasznosítás sikeressége három fő terület egymáshoz való viszonyához vezethető vissza. Ezek a lakossági szelektív hulladékgyűjtés, valamint a hulladéklerakás és -égetés gazdasági ösztönzői. Az első aspektus terén a lakosság az adóterhek kapcsán jelenleg nem kap elegendő ösztönzést a szelektív hulladékgyűjtési gyakorlat követésére. A hulladéklerakás és -égetés pedig pénzügyileg még mindig kedvezőbb módszer a hulladékok kezelésére az újrahasznosításra való áttéréshez képest. Ezt érdemes figyelembe venni a tervezés során, és a helyi lehetőségekhez mérten átalakítani az ösztönzőrendszert.
- Javasoljuk, hogy a tervezés későbbi szakaszában a fenntartható terméktervezés jelenleg használt elveit bővítsék ki a körforgásos terméktervezés széles körű eszközrendszerének az adaptálásával (részletes leírás a hulladékgazdálkodási fejezetben).
- Az alternatív nyersanyag-hasznosítási lehetőségek feltérképezése során ne csak a hagyományos újrahasznosítási gyakorlatokon (pl. fémből fém, műanyagból műanyag) legyen a fókusz, vizsgálják meg az iparágakon átívelő együttműködési lehetőségeket is. Térképezzék fel a helyi termelési ökoszisztémában alkalmazható ipari szimbiózis lehetőségeit, mely során az egyik ágazat mellék- vagy végterméke nyersanyagként szolgálhat egy másik számára.
- Javasoljuk, hogy az élelmiszergazdasággal kapcsolatos fejlesztések során térjenek ki az élelmiszerhulladékok kérdésére is, melyek csökkentése és a belőlük nyerhető tápanyagok hasznosítása központi kérdése a körforgásos gazdaságnak.

Fenntartható mezőgazdaság

- Az erdősítés csak az élővilág megóvása érdekében nagyon körültekintő – és az éghajlatváltozás leendő hatásait is figyelembe vevő – elemzést követően javasolt, és akkor sem a rövid vágásfordulójú, intenzív ültetvényekkel, intenzív talajmunkákkal.
- Az erdőborítottság növelésekor fontos annak a talajoldalról történő, átgondolt megvalósítása. Az erdőtelepítés során elengedhetetlen az adott terület, termőhely nemcsak tápanyagoldali, hanem talajfizikai, talajvízgazdálkodási ismerete (vízgazdálkodási kategóriák figyelembevételével). A talajérzékenység figyelmen kívül hagyása komoly természeti károkat okozhat, pl. erózió, fizikai-kémiai degradáció, talajélővilág rombolása (biodiverzitás csökkenése).

- Javasoljuk, hogy a precíziós gazdálkodási módszerek fokozott alkalmazása mellett fontolják meg magának a mezőgazdasági termelés szemléletváltásának a lehetőségét olyan kortárs irányzatok mentén, mint az agroökológia vagy a regeneratív mezőgazdaság. Ezek mentén nemcsak fokozható a mezőgazdasági termelés hatékonysága, hanem egyben beépíthető a helyi ökoszisztéma tápanyagkörforgásába is.

Emberi egészségre vonatkozó fejlesztések

- A települési infrastruktúra fejlesztése és a leromlott állapotú településrészek fejlesztése során kiemelt figyelmet kell fordítani a célok elérése során felmerülő problémákra. Az érintett lakosság számára több települési szintű bővítés helyi szintű konfliktusforrássá válhat, amely hatással lehet az egészségi állapotra is. A műszaki infrastruktúra fejlesztések mentén létrejövő zajszennyezés negatív hatással bír az egyénre. Csökkenhet a koncentrációs képesség, a munkabírás, és szív- és érrendszeri betegségek kialakulására is hatással lehet a nem megfelelő hangnyomásszint. A városi infrastruktúra fejlesztése sok esetben zajjal jár, amit nehezen tolerálhat a lakosság, viszont amennyiben kellő információt kapnak a munkálatokról (milyen munka folyik, érdemben milyen javulás várható, meddig tart, milyen hatáskörbe tartozik a munkafolyamat stb.), abban az esetben jobban fognak tudni azonosulni a településen lévő folyamatokkal.
- A beruházások során, a célok elérése közben kerülendő a városokban a zöldfelületek csökkentése. A lakosság egészsége szempontjából fontos a megfelelő mennyiségű rekreációs területek létrehozása és meghagyása, viszont más pozitív hatású infrastruktúra fejlesztés a zöldfelületek csökkenésének rovására összességében negatív következményekkel járhat a társadalom egészségére nézve.
- A természeti környezet védelme érdekében is kiemelendő, hogy az erdőterületek és a lakosság, valamint a turisták által használt és igénybe vett természetközeli területek védve maradjanak. Amennyiben kialakítanak a települések szélén parkerdőket, ahol a sportolásra, rekreációra vágyók ki tudnak kapcsolódni, úgy kettős lehet a pozitív hatás, ahol az egyén az egészségét meg tudja őrizni a természetben járással, viszont az erdők vad- és növényvilága is védve maradhat.

Társadalomra vonatkozó fejlesztések

- Javasoljuk, hogy a közösségre, kultúrára, szabadidőre és sportra vonatkozó célkitűzések végrehajtása során kiemelt figyelmet fordítsanak a korosztály specifikus programokra is, ahol minden korcsoport megtalálhatja a maga számára megfelelő eseményeket, programokat a közösségfejlesztés érdekében.
- Törekedni kell a fejlesztések megfelelő kommunikációjára, a koncepció társadalmi elfogadottságának növelése érdekében. Több platformon keresztül érdemes a fejlesztések miértjeinek és mikéntjeinek a közlése, a fiatalokat megszólító platformokon át az idősebb generációig. Fontos az írott sajtó mellett az online jelenlét is.
- A turisztikai fejlesztések csak akkor lehetnek valóban sikeresek, ha a helyben élő lakosság is azonosul a szakpolitika turisztikai elképzeléseivel, a megye turisztikai imázsának kialakításával. Fontos a megfelelő kommunikáció és elfogadás, ahol a helyi lakosság és a turisták között nem húzódik társadalmi konfliktus. Ebben szerepet játszhat a lakossági vélemények feltárása a témakörben, valamint a lakossági fórumokon való előterjesztés is.

5. A társadalmi felzárkózás elősegítésére irányuló javaslatok és intézkedések meghatározása, továbbá a társadalmi felzárkózási szempontok érvényesítése a tervekben

A társadalmi felzárkózás és annak elősegítése fontos feladat, ahol a sérülékeny társadalmi csoportok (főként gyermekek, hátrányos helyzetű családok, fogyatékkal élő személyek, tartós betegséggel küzdők és idősek) társadalomba való aktív részvétele és a minőségi szociális szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása a cél. Ezek mentén fontos kiemelni néhány jelentős javaslatot, amelyek véghezvitele során még hatékonyabbá válhat a társadalmi integráció és felzárkózás.

- Ahhoz, hogy sikeressé váljanak a szociális fejlesztések, fontos megérteni a háttérben húzódó társadalmi mechanizmusokat, és okokat azaz, hogy a legszakadó térségekben mi okozza a folyamatos társadalmi és gazdasági elmaradottságot és mi termeli újra a szegénységet.
- A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok beintegrálása érdekében nem elegendő csupán a leromlott állapotú településrészek fejlesztése, vagy az elmaradott térségek, szegregátumok felszámolása. A területek megszüntével, felújításával a településkép javulhat ugyan, de a szegregált csoportok további kirekesztődése várható. Fontos a megfelelő minőségű lakhatás biztosítása, vagy az azt támogató közeg jelenléte a sérülékeny csoportok számára.
- Társadalmi igényfelmérések végzése, ahol közvetlenebb kapcsolat alakulhat ki a leszakadó térségekben élők és a szakpolitika között annak érdekében, hogy hatékonyabbá válhasson a kommunikáció, és kevesebb legyen a félreértésekből származó konfliktus.
- A megye terveit a megfelelő csatornákon keresztül ismertetni szükséges az érintett felekkel annak érdekében, hogy hatékonyabb legyen a társadalmi elfogadottsága, és a lakosság magának érezhesse a fejlesztéseket. Ezután együtt eredményesebb célokat érhetnek el, és dinamikusabban fejlődhet a megye.

A társadalmi felzárkózás további szempontjai érvényesülnek a megye koncepciójának a horizontális céljaiban, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a társadalmi célokhoz:

- A digitalizáció a COVID-19 világjárvány során kiemelkedő prioritássá vált, tehát a jövőben még nagyobb hangsúlyt kell fektetni a megfelelő digitális alpinfrastruktúra fejlesztésére. Nem csak fogyasztói oldalról kell elérhetővé és érthetővé tenni, hanem a munkaadói, valamint oktatási oldalról is. A digitalizációt megelőzően érdemes tanfolyamokat és ismeretátadó eseményeket

szervezni, ahol a felhasználók megismerhetik és megtanulhatják alkalmazni a digitális eszközöket, amellyel hatékonyabbá tudják tenni az oktatás színvonalát.

- A reziliencia a rendszerek, entitások, közösségek vagy egyének azon képessége, amely lehetővé teszi a változó külső körülményekhez történő sikeres alkalmazkodást (adaptációt), illetve a kívülről érkező, sokszerű hatásokkal szembeni ellenállást az alrendszerek működőképességének fenntartása mellett. Elsősorban azokat a sérülékeny csoportokat érintő, környezeti, társadalmi és gazdasági folyamatokat kell mérsékelni, amelyek negatív hatást gyakorolnak a leszakadó térségekben élők életminőségére. Mindezt tudatos tervezéssel és előrelátó, információgazdag kommunikációval lehet kiküszöbölni.
- A „fenntartható fejlődés” horizontális cél során arra kell törekedni, hogy a sérülékeny csoportok életminősége és jólléte úgy tudjon növekedni, hogy az elérése folyamán nem sérül a környezet, és a jövő generáció képessége arra, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket. Ennek érdekében fontos már kisgyermekkorban a környezeti tudatosságra, és a tudatos életmódra nevelés a hátrányos helyzetű csoportok számára. Ez a javaslatunk kapcsolódik a „szemléletformálás” horizontális célkitűzéshez is, amely már önmagában is az érzékenyítés témakörébe tartozik.
- Javasoljuk továbbá az olyan térségi és településközi együttműködések létrehozását illetve megerősítését, amelyek a helyi identitás növelésében és a társadalmi összetartás kialakításában játszhatnak fontos szerepet. A települési jó gyakorlatok adaptációja is hatékonyabbá válhat ezáltal, valamint új közösségi kapcsolatok alakulhatnak ki, hozzájárulva a társadalmi elégedettség és jóllét fejlődéséhez is.

6. Javaslat olyan környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, amelyeket a Konceptió által befolyásolt más terveknel figyelembe kell venni

A Konceptió más terveket alapvetően kétféleképp tud befolyásolni, a kapcsolat lehet direkt és indirekt. Ezen kapcsolat az alábbiak szerint elemezhető.

Direkt, előíró jellegű kapcsolat más tervekkel

A Konceptió célrendszere, jövőképe a legszorosabb direkt kapcsolattal a készülő Program esetében rendelkezik, mely meghatározza az ott leírt beavatkozások, fejlesztések elérendő céljait és irányát.

Fontos megjegyezni, hogy a Hatásvizsgálat alapját képező Konceptió verzió ezen az absztrakciós szinten még nem tartalmaz állapot- és eredményindikátorokat, annak megvalósulásának mérését inkább a Konceptióra épülő későbbi dokumentumok tudják biztosítani. A társadalmi célok esetében a mennyiségi indikátorok mellett érdemes minőségi indikátorokat is bevezetni.

Fontos továbbá annak biztosítása, hogy a hátrányos helyzetű térségek fejlődési üteme gyorsabb legyen, mint a nem hátrányos helyzetben lévőké, mivel enélkül a területi-társadalmi különbségek mérséklése nem lehetséges.

A gazdasági és turisztikai fejlesztések során szükséges ügyelni arra, hogy az intézkedések eredménye ne okozzon kárt a környezet vagy a helyi társadalom számára, valamint kiemelendők a fenntarthatóság szempontjai, amelyek a következő generáció számára is élhető környezetet biztosít.

A Konceptió és azt követő Program, Területrendezési Terv dokumentumok tartalmazzák Győr-Moson-Sopron megye területfejlesztési és területrendezési irányvonalait, melyek figyelembe vétele a 2021-2027 közötti Operatív Programok és azok felhívásai kapcsán elsődleges, azok forrásfelhasználási hatékonyságának biztosítása érdekében.

Indirekt jellegű kapcsolat más tervekkel

A Konceptió, illetve annak megvalósítását célzó Program közösen hozzájárulnak más, országos vagy Európai Unió ágazati stratégiák megvalósításához, mint például az Európai Zöld Megállapodás, Nemzeti Energiastratégiához, II. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához, Hazai Elektromobilitás Stratégiához vagy éppen Magyarország Élelmiszergazdasági Programjához. Javasolt ezen dokumentumokat illetően a koherencia biztosítása, mely lehetővé teszi az európai és nemzeti célok

alacsonyabb területi szintű megvalósítását, melyben a megyei önkormányzatok fontos szerepet tölthetnek be.

További kapcsolat áll fenn Győr-Moson-Sopron megye ágazati fejlesztési stratégiáival, a megye területrendezési tervével, a települések településfejlesztési koncepcióival, Integrált Településfejlesztési Stratégiáival (ITS) és a megye településeinek településrendezési eszközeivel (Településszerkezeti terv, Szabályozási terv és Helyi Építési Szabályzat).

7. A hatásvizsgálat összegzése közérthető összefoglaló formájában

Győr-Moson-Sopron megye 2021 és 2027 közötti terület- és településfejlesztési céljainak, fejlesztési irányainak meghatározása, a tervezés alatt álló operatív programok hatékony forrásallokálása érdekében Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat megbízásából került létrehozásra a megyei Területfejlesztési Konceptió, illetve annak helyzetfeltáró dokumentuma.

A 2021-2027 Győr-Moson-Sopron Területfejlesztési Konceptió létrehozását, egyeztetését és elfogadását két kormányrendelet szabályozza, a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet *“a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól”*, illetve a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet *“az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról”*. Jelen területi és környezeti hatásvizsgálat a két kormányrendeletben előírt módszertant követve tárja fel a Konceptió megvalósítása által elérhető környezeti, társadalmi és gazdasági előnyöket, hátrányokat. Az elemzés célja, hogy független szakértői véleményekkel segítse a Konceptió tervezését.

A Konceptióhoz kapcsolódó tervezés alapvetően három dokumentumot tartalmaz:

- A Konceptiót megelőző Helyzetfeltárást, mely problémafelvetéseivel, meghatározott fejlesztési irányokkal jelöli ki a jövőbeli fejlesztési területeket;
- A Konceptiót, mely kijelöli a megye területfejlesztési általános, stratégiai, területi, tematikus és horizontális céljait 2030-ig;
- A Programot, amely a Konceptióban megfogalmazott célrendszer beavatkozásait nevesíti.

A Hatásvizsgálat során elemzésre került a Helyzetfeltárást fejlesztési irányai és a Konceptió célrendszere közötti konzisztencia, illetve a Konceptió és más Európai Unió, hazai, megyei és települési szintű ágazati stratégiákkal, tervekkel való koherencia.

A Konceptió célrendszerének, azonosítható beavatkozásainak a megye környezeti, társadalmi és gazdasági állapotára ható direkt és indirekt hatásai azonosításra kerültek. Elmondható, hogy a Konceptió alapvetően pozitív hatással lehet a három tényezőre, ugyanakkor az egyes fejlesztések esetén kiemelt figyelmet kell fordítani az egyes feltárt tényezőkre, összefüggésekre a negatív, visszapattanó hatások elkerülése végett.

A Hatásvizsgálat által feltárt összefüggések kapcsán több javaslat született, melyek tovább erősíthetik a Konceptió pozitív hatásait az infrastrukturális, turisztikai fejlesztések, megújuló energiaforrások,

energiahatékonyság, körforgásos gazdaság megvalósítása és fenntartható mezőgazdaság elterjesztése terén. A koncepció által elérni kívánt hatás/változás monitorozása kapcsán továbbá javasolt állapot és eredményindikátorok nevesítése, melyek az egyes célokat számszerűsíthetik, ezzel támpontot adva a Program beavatkozásai számára.

A koncepció több olyan települési és térségi szintű fejlesztési irányt tartalmaz, amelyek hosszú távon növelik a megye jobb elérhetőségét, és infrastrukturális fejlettségét. Mindez a fenntartható megye koncepciójának alárendeltségébe tartozik, ahol a fő stratégiai célkitűzés az élhető települések biztosítása. A tematikus programok megvalósulása esetén fejlődik a közúti, a vízi, a kötöttpályás és a kerékpáros infrastruktúra is, amely hozzájárul az elmaradottabb térségek fejlődéséhez. Több települési szintű cél szolgálhatja majd a városi életőséget és a leromlott állapotú központok, alközpontok és településrészek is fejlődésnek indulhatnak. Mindez természetesen csak a környezet állapotának megőrzésével érhető el.

A koncepció céljainak társadalmi szempontú vizsgálata azt mutatja, hogy a programok pozitív hatással lesznek a társadalmi folyamatokra. Már az átfogó célokban megjelenik a társadalom egészségének fejlesztésére irányuló célkitűzés, amelyben széleskörű társadalmi fejlesztéseket irányoztak elő. Ezek közvetlen és közvetett módon is hatással lesznek a társadalmi folyamatokra. A koncepcióban felismert a megye társadalmának kettősségének problematikája valamint a közösségekre ható külső és belső erők, amelyek meghatározzák és sokszor determinálják a helyben élők életminőségét. A célkitűzések olyan átfogó fejlesztéseket tartalmaznak, ahol javulhat a megye és az elmaradott térségek megközelíthetősége, csökken a területi differenciáltság, javulhat az egészségügyi ellátórendszer, javulnak a munkakörülmények, bővíthetnek a munkahelyek és fenntartható módon fejlődhet a társadalom a környezet romlása nélkül. További jelentős irány a szociális fejlesztésekre vonatkozik, ahol a hátrányos helyzetű lakosság helyzetének javítása, a szomszédos megyékkel, régiókkal való tartalmas együttműködés és a helyi hagyományok és értékek megőrzése a fő cél. A hatásvizsgálatban a fent említett célkitűzésekhez további javaslatok kerültek megfogalmazásra, amelyek elősegíthetik a fejlesztések sikerességét, társadalmi elfogadottságát, mérsékelve a környezeti szintű terheléseket.

A koncepció céljainak gazdasági vizsgálata rávilágított arra, hogy a kijelölt fejlesztési irányok elősegítik a megye gazdaságának differenciálódását, javítják a megyében potenciálisan letelepedő és a már ott tevékenykedő cégek számára az üzleti és vonalas infrastruktúra-ellátottságot és az innovációs ökoszisztéma feltételeit. A mezőgazdaság, élelmiszergazdaság komplex fejlesztése egy, a megyében hagyományokkal rendelkező gazdasági ágat és ágazatot kíván továbbfejleszteni, amely bizonyos

mértékben hatással van az élelmiszertermelés mellett a város-vidék kapcsolatokra és a megye foglalkoztatási viszonyrendszerére is. Emellett arra is alkalmasak a koncepció célkitűzéseiben foglaltak, hogy csökkentsék a gazdaság válságoknak való kiszolgáltatottságát, tovább növelve például a szolgáltatások jelentőségét a megye gazdasági tényezői között.

Mellékletek

1. melléklet: A tartalmi koherenciavizsgálat dokumentumainak összefoglalása

Dokumentum megnevezése	Időtáv	Dokumentum célkitűzései
Uniós szintű dokumentumok		
Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal - EGD)	2019-2050	2019-ben az EU a korábban megfogalmazott célkitűzések elérése érdekében, a klíma prognózisok rossz irányú változása okán hívta életre a megállapodást. A dokumentum lényege, hogy a klímaválságra egy átfogó programot indítson, előmozdítva, hogy az 1990-es szinthez képest legalább 55%-kal kevesebb legyen az ÜHG kibocsátás, 2050-re pedig váljon az EU nettó klímasemlegessé. Kiemelten fontos célja továbbá, hogy a fejlődés szerves részeként a gazdaság és társadalom is a javára fordíthassa a változásban rejlő lehetőségeket. Az EGD-hez nagymértékű anyagi támogatás is kapcsolódik (1 billió €). A megállapodás a kitűzött célok eléréséhez az alábbi feladatokat fogalmazta meg: - beruházás a környezetbarát technológiákba; - az innováció előmozdítása az ipari szereplők körében; - tisztább, olcsóbb és egészségesebb közlekedési formák bevezetése, mind az egyéni, mind a tömegközlekedésben; az energiaágazat dekarbonizációja; - az épületek energiahatékonyságának biztosítása; - együttműködés nemzetközi partnereinkkel a világszintű környezetvédelmi előírások szigorítása érdekében. A Konceptió általános, stratégiai és tematikus céljai illeszkedik az Európai Zöld Megállapodás stratégiai irányaihoz.
Európai Klímarendelet	2020-2050	A Klímarendelet tervezete a korábbi EU Energia- és klímapolitikai keretprogramot és az Európai Zöld Megállapodást vette alapul és frissítette az abban kitűzött irányokat, célokat. Az Európai Unió a rendelet megalkotásával hosszú távú céljaként tűzte ki, hogy 2050-re elérje a nulla nettó ÜHG-kibocsátást. A Klímarendelet tervezete előírja, hogy minden szakpolitika vonatkozásában meg kell határozni a 2050-es klímasemlegességi cél eléréséhez vezető, szociálisan méltányos és költséghatékony hosszú távú irányvonalakat. A rendelet tervezetének további céljai közé tartoznak a keretprogram 2030-ra kitűzött éghajlat- és energiapolitikai fejlesztéseinek

		megvalósítása, melyeket a tagállamoknak közös erővel, új nemzeti stratégiák bevezetésével kell elérnie. 2020 decemberében a törekvések fokozására az Európai Tanács és a Bizottság politikai megállapodásra jutott abban, hogy megemeli a korábbi, az üvegházhatású gázok kibocsátására vonatkozó vállalását és 2030-ig legalább 55%-os kibocsátás-csökkentést tűzött ki céljául. 2021. áprilisában az Európai Bizottság és az Európai Parlament is politikai megállapodásra jutott a klímarendelethez foglalandó 2030-as célokat illetően. A Konceptió nem fogalmaz meg számszerűsített kibocsátáscsökkentési célkitűzést, ugyanakkor annak megvalósítása hozzájárulhat a rendelet érvényesüléséhez.
Az éghajlat és energiapolitika 2030-ig szóló kerete	2013-2030	A keretprogram az EU 2013-ban megfogalmazott klíma- és energiapolitikai célkitűzéseit tartalmazza, összegzi az addig elért kihívásokat és lefekteti a 2030-ig kitűzött célokat. Az Európai klímarendelet ennek a programnak részeként is értelmezhető. A keretprogram 2030-ra vonatkozó fő céljai a következők: - üvegházhatású gázok kibocsátásának legalább 40 %-os csökkentése a gazdaságban az 1990. évi szinthez képest; - energiahatékonyság legalább 32,5 %-os javítása; - megújuló energia legalább 32 %-os részarányának elérése az Unió energiaszférájában; - villamosenergia-hálózatok összeköttetésének legalább 15 %-os mértéke. Habár a Konceptió nem tartalmaz az éghajlat- és energiapolitika terén eredményindikátorokat, a benne foglalt szakági fejlesztések hozzájárulnak a keretprogram megvalósításához.
Az Európai Unió 2050-ig szóló hosszútávú stratégiája	2020-2050	A Stratégia a nulla nettó ÜHG-kibocsátású gazdaság eléréséhez hat fő stratégiai irányt fogalmaz meg: - Az energiahatékonyság előnyeinek maximalizálása, beleértve a nulla energiaigényű épületeket; - A megújuló energiaforrások alkalmazásának és a villamosenergia-termelés maximalizálása Európa energiaellátásának teljes dekarbonizációja érdekében; - A tiszta, biztonságos és összekapcsolt mobilitás megvalósítása; - A versenyképes uniós ipar és a körforgásos gazdaság, mint az ÜHG-kibocsátás csökkentésének kulcsfontosságú tényezője; - Az ökológiai gazdálkodás előnyeinek teljes körű kihasználása és az alapvető szénelnyelők biztosítása; - A fennmaradó CO₂-kibocsátás kezelése szén-dioxid-leválasztással és -tárolással. A Konceptió megvalósítása hozzájárul a hosszútávú stratégia irányainak érvényesítéséhez.

„Tiszta energia minden európainak” (Clean Energy Package)	2019-2030 (2050)	A csomag az Európai Zöld Megállapodás részét képezi, mellyel az Unió az energiahatékonyság felé tereli a tagállamokat. Az EU a „Tiszta energia Csomag” részeként az elmúlt időszakban az alábbi jogszabályokat alkotta meg: Épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv (Az Európai Parlament és a Tanács 2018/844 irányelve, 2018. május 30.), mely stratégiaalkotási kötelezettséget ír elő a tagállamoknak annak érdekében, hogy a magán- és köztulajdonban lévő lakó- és nem lakáscélú épületek nemzeti állománya felújítás révén 2050-re nagy energiahatékonyságú és dekarbonizált épületállománnyá váljon, megkönnyítve a meglévő épületek közel nulla energiaigényű épületekké való, költséghatékony átalakítását. A megújuló energia-irányelv (Az Európai Parlament és a Tanács 2018/2001 irányelve, 2018. december 11.) 2030-ra a kötelező megújuló energia részarányt 32%-ban határozza meg. Az energiahatékonysági irányelv (Az Európai Parlament és a Tanács 2018/2002 irányelve, 2018. december 11.) 32,5%-ban határozza meg a 2030-ra elérendő energiahatékonysági célt. Irányítási rendelet (Az Európai Parlament és a Tanács 2018/1999 rendelete, 2018. december 11.) előírja, hogy a tagállamoknak integrált nemzeti energia- és klíma terveket kell kidolgozniuk a 2021-től 2030-ig terjedő időszakra, majd ezek lejártát követően 2040-ig, végül 2050-ig. A terveknek ismertetniük kell, hogy a tagállamok hogyan tervezik elérni a kitűzött célokat és kitekintéssel kell rendelkezniük 2050-re. A nemzeti energia és klímaterveket 2019 végéig kellett benyújtani az Európai Bizottsághoz. A villamosenergia szabályozás (Az Európai Parlament és a Tanács 2019/943 rendelete, 2019. június 05.) és a villamos energia irányelv (Az Európai Parlament és a Tanács 2019/944 rendelete, 2019. június 05.) célja a verseny, a fogyasztóközpontúság és a nagyobb fokú rugalmasság biztosítása. Kockázati felkészültségről (Az Európai Parlament és a Tanács 2019/941 rendelete, 2019. június 05.) szóló rendelet értelmében a tagállamoknak regionális és nemzeti válságforgatókönyvek alapján kockázati készülségi tervet kell kidolgozniuk. A jogszabály szorosabb együttműködést ír elő a tagállamok között, amelyek így könnyebben támogathatják majd egymást villamosenergia-válság esetén. ACER-Energiaszabályozók Európai Uniók Együttműködési Ügynökségének létrehozásáról (Az Európai Parlament és a Tanács 2019/942 rendelete, 2019. június 05.) szóló jogszabály aktualizálja annak szerepét és működését, megerősíti az ügynökség szerepét az európai energiaügyi szervezetek szabályozási felügyeletének támogatásában is. A Koncepció tematikus céljai által bemutatott energetikai fejlesztési irányok koherensek a fent leírtakkal.
--	-------------------------	---

A metánkibocsátás csökkentésére irányuló stratégia	2020-2030	Az Unió stratégia bemutatja a metánkibocsátás csökkentését célzó EU-s intézkedéseket és ezek szakpolitikai keretét. A metán, mint erős üvegházhatású gázkibocsátás-csökkentése hozzájárul az éghajlatváltozás lelassulásához és a levegőminőség javulásához. Az előrejelzések hatására az EU a metánkibocsátás csökkentésének ütemét törekszik felgyorsítani, 2030-ra a 2005. évi szinthez viszonyított 35-37%-os mértékkel, azonban erre irányuló szakpolitika még nem létezik. A stratégia kapcsolódik a Zöld Megállapodáshoz (egy kötelezettségvállalása) és hozzájárul a 2030-as célterv teljesítéséhez is. A Konceptió direkt módon nem tartalmaz utalást a metánkibocsátás csökkentésére, így annak koherenciája nem megállapítható.
EU Biodiverzitási Stratégia 2030	2020-2030	Az új Biodiverzitási Stratégia az EU gazdaságélénkítési tervének kulcsfontosságú eleme, mely felhívja a figyelmet a biológiai sokféleség védelmének és megőrzésének fontosságára, kiemelt figyelmet fordítva a kialakult egészségügyi válság hatásaira. A stratégia fontosabb intézkedései 2030-ra vonatkozóan a következők: - az EU szárazföldi területeinek legalább 30 %-a és a tengeri területek legalább 30 %-a védelemben részesítése; - az Unió védett területeinek egyharmada, azaz a szárazföldi és tengeri védett területek 10-10%-ának szigorúan védetté nyilvánítása; - az EU mezőgazdasági területének legalább 25 %-át ökológiai gazdálkodás alá vonni; - legalább 3 milliárd új fa telepítése az Unióban; - növényvédő szerek használatának 50%-kal történő csökkentése; - városzöldítés a „Zöld Város Megállapodás” keretében; - az édesvízi ökoszisztéma helyreállítása és védelme okán legalább 25.000 km folyószakaszon a szabad vízáramlás helyreállítása; - műtrágyahasználatot legalább 20 %-kal vissza kell fogni. A Konceptió biodiverzitást érintő céljai illeszkednek a Stratégia fejlesztés irányvonalaihoz.

EU Iparstratégia	2020-2030	Európa célul tűzte ki a klímasemlegességre való átállást, melyhez az ipari szektoron belül új technológiák bevezetésére van szükség. Ezen vállalkozói szemléletű stratégia kiemelt figyelmet szentel az ipari ökoszisztémára, a fenntarthatóságra és feltárja az ipar kettős - ökológiai és digitális - átállásához vezető utat. A stratégia továbbá felvázolja a biztonságos, tiszta, megfizethető energia- és nyersanyagellátás tervét a jövőre nézve. Az EU Iparstratégiájának felülvizsgálata 2021. május 5-én került nyilvánosságra, melynek kiváltó célja a Koronavírus járvány a nemzeti gazdaságok, vállalkozások, társadalmak és ipar számára okozta károk mérséklése, a helyreállítás minél gyorsabb és hatékonyabb megindítása. A felülvizsgálat nem váltja fel, vagy egészíti ki a stratégiát, sokkal inkább az elintézendő feladatok és tanulságok összegzése. A felülvizsgálat által jelzett tényezők, mint a tőke- és munkaerő szabad áramlásának korlátozódása, a technológia- és ipari függőség, a vállalkozások és privát szereplők közötti együttműködések egy krízishelyzet esetén alapvetően befolyásolják az adott gazdaság ellenállóképességét – ezek fejlesztése kritikus a jövő szempontjából. A Konceptió iparfejlesztési célkitűzései illeszkednek az EU Iparstratégiájának és annak felülvizsgálatának fejlesztési irányaihoz.
EU Környezetvédelmi cselekvési program (8., 2021-2030)	2021-2030	A program célja olyan környezetpolitika kialakítása, amelynek végén olyan erőforrás-hatékony és alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság jön létre, amelyben védelmet élvez a természeti tőke, az emberek egészsége és jóléte. A program átfogó keretet ad a környezetpolitika 2030-ig tartó időszakára, és a korábban kitűzött környezetvédelmi célokat veszi át, nagyobb hangsúlyt fektetve azok gyorsabb elérésére. A program hozzájárul az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó menetrendjének környezetvédelmi célkitűzései és fenntartható fejlődési céljai teljesítéséhez is, egyetértésben az Európai Zöld Megállapodás környezetvédelmi és éghajlat-politikai célkitűzéseivel. A Konceptió célirányai koherensen illeszkednek a cselekvési programhoz.

EU Épületkorszerűsítési Program	2020-2030	A Bizottság a 2030. évi éghajlat-politikai céltervben azt javasolta, hogy a tagállamok 2030-ig az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kal csökkentsék az üvegházhatást okozó gázok nettó kibocsátását az EU-ban. Az energiahatékonyság a fellépés alapvető eleme, és az építőipar az egyik olyan terület, ahol fokozni kell az erőfeszítéseket. Az 55 %-os kibocsátáscsökkentési cél elérése érdekében az EU-ban 2030-ig 60 %-kal kell csökkenteni az épületek üvegházhatásúgáz-kibocsátását, 14 %-kal végső energiafogyasztását, és 18%-kal fűtési és hűtési célú energiafogyasztását. A cél az, hogy 2030-ra legalább megkétszereződjön a lakó-és nem lakáscélú épületek éves energiafelújítási aránya, és egyre több jelentős energiahatékonysági mélyfelújítás történjen. Az e célok elérése érdekében minden szinten mozgósított erőik eredményeként 2030-ig 35 millió épület kerül felújításra. Habár a Konceptió energiahatékonysági, épületkorszerűsítési területen nem fogalmaz meg eredményindikátorokat, annak tematikus céljai illeszkednek a Program fejlesztési irányaihoz.
A tisztább és versenyképebb Európát szolgáló, körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv	2015-2035	Az Európai Zöld Megállapodás által kitűzött 2050-ig elérni kívánt klímasemlegességi cél elérése érdekében a körforgásos gazdaságra való átállási folyamat felgyorsítása kiemelten fontos, melynek célja a gazdasági növekedés az erőforrás-felhasználástól való elválasztása. A körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv jövőorientált menetrendet biztosít a tisztább és versenyképebb Európa megvalósításához a gazdasági szereplőkkel, a fogyasztókkal, a polgárokkal és a civil társadalmi szervezetekkel közösen. Célja, hogy felgyorsítsa az európai zöld megállapodás által megkövetelt átalakulást, miközben a körforgásos gazdaságra vonatkozó, 2015 óta végrehajtott fellépésekre épít. A terv biztosítani fogja a szabályozási keret racionalizálását és a fenntartható jövőhöz való igazítását, valamint az átmenetből adódó új lehetőségek maximalizálását, miközben minimálisra csökkenti az emberekre és a vállalkozásokra nehezedő terheket. Főbb sarokpontja a fenntartható termékpolitikai keret, melynek része a fenntartható termékek tervezésének támogatása, fogyasztók és közbeszerzők pozíciójának erősítése, a körforgás megteremtése a termelési (ipari) folyamatokban; A Konceptió célirányai koherensen illeszkednek a cselekvési tervhez.
„Termelőtől a fogyasztóig” Stratégia	2020-2030	A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia az Európai Zöld Megállapodás középpontjában álló, kiemelten a fenntartható élelmiszerrendszerek bevezetésével foglalkozó átfogó stratégia. A fenntartható élelmiszerrendszerre történő áttérés környezeti, egészségügyi és gazdasági előnyöket eredményezne az Unió számára, továbbá hozzájárulna a biodiverzitás helyreállításához és az élelmiszerrendszer környezeti és éghajlati lábnyomának csökkentéséhez.

		Az élelmiszerrendszerek fejlesztésével kapcsolatos irányok koherensek a Konceptió célkitűzéseivel.
Az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens Unió létrehozása – Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásról a vonatkozó új uniós stratégia	2013-2021	A 2021. február 24-én megjelent stratégia célja az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens Unió 2050-es jövőképe megvalósítása azáltal, hogy intelligensebbé, szisztematikusabbá, gyorsabbá teszi az alkalmazkodást, és fokozza a nemzetközi fellépést. Az alkalmazkodás főbb területei a következők: - az alkalmazkodással kapcsolatos ismereteink gazdagítása, bizonytalanságok kezelése; - alkalmazkodási szakpolitika kialakításának támogatása minden szinten és ágazatban; - Az alkalmazkodási fellépés gyorsabb megvalósítása; - Nemzetközi fellépés fokozása, finanszírozás növelése Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás végrehajtásának a fő partnerei a tagállamok lesznek, melyben egyre ambiciózusabb és proaktívabb uniós szintű fellépések fognak segíteni nekik. A Konceptió éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás terén a stratégiával koherens célkitűzésekkel rendelkezik.
Nemzeti szintű dokumentumok		
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS-2)	2018-2030 (kitekintéssel 2050-re)	A NÉS-2 a klímapolitika, a zöldgazdaság-fejlesztés és az alkalmazkodás átfogó keretrendszere, amely az éghajlatvédelem céljait (ideértve a nemzetközi kötelezettségeket is) és cselekvési irányait tükrözi mind ágazati, mind területi dimenziókban a szakpolitikai és gazdasági tervezés számára, illetve a társadalom egésze felé. A NÉS-2 célkitűzéseinek megvalósításához szükséges konkrét intézkedések szerepelnek az Éghajlatváltozási Cselekvési Tervekben; jelenleg az egyeztetés alatt álló II. ÉCsT-ben. A Konceptió célkitűzései összhangban vannak a NÉS-2 célrendszerével, illetve az I. ÉCsT-ben szereplő intézkedésekkel.
Nemzeti Energiastratégia 2030 (NES)	2020-2030 (kitekintéssel 2040-re)	A stratégia a hazai energetikai rendszert érintő változásokra való felkészülés jegyében készült. Legfőbb célkitűzése az energiaellátás hosszú távú fenntarthatósága és biztonsága mellett a gazdasági versenyképesség biztosítása. A stratégia 5 fő pillérre épül: - Energiatakarékosság; - megújuló energia felhasználása a lehető legmagasabb arányban; - biztonságos atomenergia és az erre épülő közlekedési elektrifikáció;

		- kétpólusú mezőgazdaság létrehozása; - európai energetikai infrastruktúrához való kapcsolódás. A Konceptió energetikai célkitűzései támogatják a NES megvalósítását.
Nemzeti Energia- és Klímaterv (NEKT)	2020-2030	A Nemzeti Energia- és Klímatervet az EU ún. Téli Energia Csomagja hívta életre, mely előírta minden tagállam számára NEKT kidolgozását. A 2020-ban elfogadott terv 10 évre vonatkozik, és olyan területeken csoportosítja célkitűzéseit, mint dekarbonizáció, energiahatékonyság, ellátásbiztonság, KFI, és a versenyképesség növelésének dimenziója, illetve meghatározza a 2030-ra vonatkozó hazai kibocsátás csökkentési, megújuló energiatermelési és energiahatékonysági célszámokat. A Konceptió célkitűzései koherensen illeszkednek a NEKT célkitűzéseivel.
Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia (tervezet)	2020-2050	A Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia koncepcionális alapját 2020. január 8-án fogadta el a Kormány, ezt követően folyamatban van annak részletes kidolgozása, véglegesítése. Az NTFS tervezet dokumentum rögzíti Magyarország, a klímasemlegesség elérése melletti elköteleződését, felvázolja, mely az egyes szektorok kapcsán szükséges beavatkozási irányokat, azzal a céllal, hogy 2050-re Magyarország elérje a nettó klímasemlegességet (a kibocsátások és nyelőkapacitások egyensúlya). Az NTFS dokumentumban jelzett klímasemlegességi célkitűzéshez a Konceptió nem rendel célszámot, ugyanakkor annak megvalósításához hozzájárulhat.
Klíma- és Természetvédelmi Akcióterv 2020	2020-2030	Az üvegházhatású gázok kibocsátási szintjének további csökkentése mellett Magyarország kiemelt törekvése az energiabiztonság, a klímavédelem és a gazdaságfejlesztés céljainak – egymást erősítő – összehangolása és környezetünk megóvása, melyet a Klíma- és Természetvédelmi Akciótervben foglalt konkrét intézkedések segítenek elő. A 8 pontból álló akcióterv 2020. februárjában került elfogadásra és integráltnak a hazai energia- és klímapolitikára terjednek ki. Az akcióterv pontjai: - 2020. július 1-jével megkezdjük az illegális hulladéklerakók felszámolását; - Betiltjuk az egyszer használatos műanyagok forgalmazását. Lehetővé tesszük az üveg és a műanyag palackok, valamint a fémdobozok visszaváltását; - Meg fogjuk védeni a folyóinkat a külföldről ide érkező hulladékoktól;

		- Elvárjuk a multinacionális cégektől, hogy környezetbarát technológiákat alkalmazzanak; Támogatjuk a kis- és középvállalkozások megújuló energiatermelését; - Minden újszülött után tíz fát ültetünk. Ez évente egymillió fát jelent; - A következő 10 évben meghatszorozzuk a naperőművek kapacitását; - Támogatni fogjuk az olcsó elektromos autók megjelenését és használatát; - Bevezetjük a Zöld Államkötvényt. A Konceptió az akciótervhez céljaiban illeszkedik, ugyanakkor direkt hozzájárulása annak megvalósításához nem kimutatható.
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024 (NFFS)	2012-2024	Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai (SDG-k) hívta életre a dokumentumot. Célja, hogy Magyarország a gazdasági fejlődés folyamán ne tegye tönkre a környezetet, illetve a társadalomban lezajló hatások kedvezőbb fordulatot vegyenek. Az NFFS a nemzeti erőforrásokat 4 csoportba osztja (emberi, társadalmi, természeti és gazdasági), amelyek közül a természeti erőforrások kiemelkedő jelentőségűek. Ezen erőforrások megőrzéséhez az elérendő célok: - Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások megőrzése; - Az embert érő környezeti terhelések csökkentése; - Nem megújuló természeti erőforrások megőrzése. A Konceptió fenntartható fejlődést célzó irányvonalai illeszkednek az NFFS-hez.
Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia	2014-2030 (2050)	A 2014-2050-es időszakra kiterjedő stratégia alapvető céljának tekinti, hogy a közlekedési infrastruktúra a gazdasági folyamatok hatékony kiszolgálásával, a lehető legnagyobb mértékben segítse elő Magyarország versenyképességének növelését. A Stratégia célja a gazdaság és a jólét mobilitási feltételeinek biztosítása. A Stratégia társadalmi célként fogalmazza meg a környezetre gyakorolt negatív hatások csökkenését, klímavédelmi szempontok érvényesülését, mely magába foglalja egyrészt a természeti erőforrásokkal történő fenntartható gazdálkodást, elsősorban az energiahatékonyság, megújuló energiák felhasználása révén, másrészt a nem megújuló energiaforrások és nyersanyagok felhasználásának csökkentését. A Konceptió infrastruktúra fejlesztésre vonatkozó célkitűzései koherensek a stratégiával.
Nemzeti Erdőstratégia	2016-2030	A hatályos erdőtörvény előtérbe helyezi a klímaváltozás hatásainak jobban ellenálló, folyamatos erdőborítású erdőterületek növelését, illetve kiemelten az őshonos fajok esetében az elegyes faállományok kialakítását. Az ország fával borított területének növelése érdekében meghirdetésre került a nemzeti erdőtelepítési és fásítási program, mely a lakosságot is mozgósítja a fával borított terület növelésére. A faültetési

		programok mellett jelentős mértékben megemelésre kerültek a vidékfejlesztési program erdőtelepítési intézkedésének egységárai, a jövedelempótló támogatás időszaka és mértéke. Az erdő az általa biztosított haszonvételi lehetőségek, illetve számos egyéb szolgáltatása révén az egyik legfontosabb természeti erőforrásunk, kiemelkedő jelentőségű nemzeti kincsünk. A Nemzeti Erdőstratégiában erdőink védelmére az alábbi fő célterületeket foglalmazták meg: - Erdők szerepe a vidékfejlesztésben - Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése - A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése - Természetvédelem az erdőkben - Korszerű erdővédelem - Fenntartható vadgazdálkodás - Racionális erdőhasználat - Erdészeti szakigazgatás - Kutatás, oktatás - Hatékony kommunikáció A Konceptió tartalmaz erdősültség mértékének növelésére vonatkozó célkitűzést (T2.5.), az a stratégiával koherens.
Nemzeti Erdőtelepítési Program	2008-2050	A Nemzeti Erdőtelepítési Program szerint néhány évtizeden belül további 700 ezer hektárnyi területen lenne indokolt erdőt telepíteni, ami által 2,6 millió hektárra, az összes terület 27 %-ra növekedne az erdők aránya. A Program meghatározta részletesen az erdőtelepítés lehetőségeit, és célul tűzte ki a 27,4%-os erdősültség elérését 2050–2060-ra, melyet a program elkészítésekor prognosztizált, a jelenleginél lényegesen nagyobb ütemű erdőtelepítéssel lehetne megvalósítani. Jelenleg a Nemzeti Erdőstratégia (2016-2030) határozza meg az erdőtelepítési cselekvési irányokat és feladatokat. A konkrét kereteket a Vidékfejlesztési Programban rendelkezésre álló uniós források és a programon belüli, a mezőgazdasági és erdészeti intézkedések közti arányok és a prioritások határozzák meg. A Konceptió tartalmaz erdősültség mértékének növelésére vonatkozó célkitűzést (T2.5.), az a programmal koherens.
Magyarország Élelmiszer-gazdasági Programja	2016-2050	A stratégiai dokumentum az élelmiszer-gazdaság fejlesztése érdekében irányokat, megvalósítandó feladatokat fogalmaz meg, annak érdekében, hogy 2050-ben az agrobiznisz hozzáadott értéke a nemzetgazdaságon belül elérje a 25%-ot. Ennek érdekében célul tűzi ki, hogy: az élelmiszeripar bruttó hozzáadott értéke 2,5-szerese legyen a mezőgazdaság bruttó hozzáadott értékének;

		az agrárexport nagysága jelen áron érje el a 20 milliárd eurót; a főállású foglalkoztatottak száma az agrobiznisz által lefedett ágazatokban érje el a 750 ezer főt. A Program külön foglalkozik a mezőgazdasági melléktermékek energetikai célú hasznosításával. Az energetikai célú biomassza-felhasználás érdemben járulhat a mezőgazdaság külső energiaszükségletének csökkentéséhez. Az állattartás szerves anyagainak energetikai felhasználása (biogáz) produktív hulladékkezelést tehet lehetővé, csökkentve a környezetterhelést és a légszennyező anyagok mezőgazdasági kibocsátását. Az élelmiszergazdaság fejlesztése a Konceptió T1.4. tematikus célja, így az koherens a programmal.
Nemzeti Környezetvédelmi Program	2014-2020	A Program célja, hogy hozzájáruljon a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához. Stratégiai célkitűzései: - Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása; - Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata; - Az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése. A Program megújítása folyamatban van. A Konceptió környezetvédelmi célkitűzései koherensek a programmal.
Nemzeti Tájstratégia	2017-2026	A stratégia számba veszi a nemzetközi elvárásoknak való megfelelés hazai helyzetét, bemutatja a legmeghatározóbb tájváltozási folyamatokat, a folyamatok hajtóerejét és a hazai táj állapotát. A stratégia elsősorban a lehetőségekre épít, a következő három horizontális elvet tartva szem előtt: - Természeti erőforrások és kulturális örökség általános védelme; - Bölcs és takarékos területhasználat; - Éghajlatváltozás hatásának mérséklése, alkalmazkodás. Jövőképe alapján átfogó céljaként fogalmazza meg a táji adottságokon alapuló felelős tájhasználatot. A stratégia célrendszere a fenti átfogó célok kibontásaként az alábbi három fő cél köré csoportosul: - Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása; - Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás; - A tájidentitás növelése. A fenntartható tájhasználat a Konceptió H3 horizontális céljában jelenik meg, ezáltal az koherens a Tájstratégiával.
Nemzeti Biodiverzitási Stratégia	2015-2020	Az ENSZ biológiai sokféleség egyezménye hívta életre a stratégia megalkotását, amit 2015-ben újítottak meg. Célja, hogy a biodiverzitás és az ökoszisztéma-szolgáltatások ne csökkenjenek tovább. Ennek eléréséhez

		interszektoriális átfogó szakpolitika szükséges, ennek alapjaként jött létre a stratégia. A stratégia megújítása folyamatban van. A Konceptió biodiverzitásra vonatkozó célkitűzései koherensek a stratégiával.
Zöld Busz Program	2020-2029	A Zöld Busz Program célja a helyi közösségi közlekedés fejlesztése, a károsanyag-kibocsátás csökkentéséért. A stratégia fontos eleme, hogy a jelenlegi autóbusz-állományt fiatalítsa, és hogy olyan hatékony hajtásláncú járművek kerüljenek forgalomba, amelyek használatával a károsanyag-kibocsátási értékek mellett az üzemeltetési költségek is csökkennek. Cél az elektromos hajtásrendszerű járművek elterjesztése. A Konceptió busz- és vasúti közlekedés fejlesztését egyaránt prioritásként kezeli, ugyanakkor ezek elektrifikációjáról nem ejt szót. A koherencia így nem vizsgálható.
Hazai Elektromobilitás Stratégia - Jedlik Ányos Terv 2.0 (2019)	2019-2030	A Stratégia prioritásai közé olyan intézkedések tartoznak, mint a töltőinfrastruktúra fejlesztése, az elektromos járművek támogatása, töltőállomások telepítése, a közösségi közlekedés dekarbonizációja, elektromos autóbuszfejlesztés, a töltési energia költségcsökkentési lehetőségeinek kihasználása és az elektromobilitás társadalmasítása. A Jedlik Ányos Terv részben a II. NES közlekedési zöldítési programját hivatott megvalósítani. A Konceptió nem említ elektromobilitási fejlesztést, ugyanakkor a meglévő infrastruktúra fejlesztése során feltehetően számolnak annak megvalósításával.
Jelentés az éghajlatváltozás Kárpát-medencére gyakorolt esetleges hatásainak tudományos értékeléséről	2020	A jelentés célja, hogy a NÉS-2-ben megfogalmazott problémák és kihívások mentén részletes, tudományos vizsgálatok által igazolt tájékoztatást nyújtson az éghajlatváltozás során bekövetkező változásokról, valamint a lehetséges főbb cselekvési irányokról a Kárpát-medencei régió területén. A Konceptió megvalósítása hozzájárul a jelentésben foglalt negatív hatások mérsékléséhez.
Egységes Közlekedés Fejlesztési Stratégia	2007-2020	Az EKFS a nemzetközi trendek és az EU szabályozások figyelembevételével a közlekedéssel szemben támasztott aktuális társadalmi-gazdasági igények minél teljesebb körű kielégítésére, a gazdasági növekedés elősegítésére, az életkörülmények fejlesztésére törekszik. A dokumentum horizontálisan ható tényezőként foglalkozik a környezetterhelés mérséklésével (ÜHG-kibocsátás), valamint az energiahatékonyság javulásával és a megújuló energia felhasználási arányának növelésével. Horizontális célkitűzésként

		jelenik meg a környezet kémélőbb, energia hatékony szállítási rendszerek kialakítása. A Konceptió közlekedésfejlesztési célkitűzései koherensen illeszkednek a stratégiához.
Nemzeti Vidékstratégia (NVS)	2012-2020	A Nemzeti Vidékstratégia a környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, mező- és erdőgazdaság, földhasználat, helyi gazdaság-, illetve vidékfejlesztés hosszú távú stratégiája. A vidék jövőjére vonatkozóan a nevezett időszakra vázol fel jövőképet és fogalmaz meg intézkedéseket. Az időtáv (2012-2020) miatt a dekarbonizáció hosszú távú folyamata nem súlyponti elem a dokumentumban. A vidéki térségek fejlesztése a H5, H8 horizontális célkitűzésekben jelennek meg leginkább, azok illeszkednek a Nemzeti Vidékstratégiához.
Irinyi Terv (2016-2020)	2016-2020	Az innovatív iparfejlesztés irányainak meghatározásáról szóló terv a kiemelt fejlesztendő területek közé sorolja többek között a specializált gép- és járműgyártást, illetve „zöldgazdaság” fejlesztését, melyek az elektromos járművek, bioüzemanyagok gyártása révén hozzájárulnak a fosszilis energiafüggőség csökkentéséhez. Hangsúlyos az Irinyi Tervben a nulla hulladékkal termelő körforgásos gazdaság gondolata. A Konceptió iparfejlesztési célkitűzései illeszkednek a Terv fejlesztési irányaihoz.
Országos Hulladékgazdálkodási Köszolgáltatási Terv (OHT) és Országos Hulladékgazdálkodási Köszolgáltatási Terv (OHKT)	2014-2020	Az OHT bemutatja hazánk hulladékgazdálkodásának jogszabályi hátterét, majd hulladékaramonként feltárja az adott hulladékarom kezelésének jelenlegi helyzetét, a tapasztalt hiányosságokat, meghatározva az elérendő célokat és a megvalósításhoz szükséges eszközöket, intézkedéseket. Az átfogó célok közt szerepel a hasznosítási arányok növelésére, a hulladékképződés csökkentésére, az újrahasznosítási szisztéma javítására és fejlesztésére és az oktatásra, képzésekre és információ-megosztásra irányuló törekvések. Az OHKT bemutatja és tartalmazza az elmúlt időszak hazai közzolgáltatást érintő hulladékgazdálkodási eredményeit, helyzetértékelést ad az eltelt időszakra vonatkozóan, és magában foglalja a 2021-as évre vonatkozó közzolgáltatási szakmapolitikai célkitűzéseket, a szakterületi célok eléréséhez szükséges intézkedéseket (tekintettel az OHT 2014-2020 időszakra vonatkozó előirányzataira, előrejelzéseire is). A Konceptió hulladékgazdálkodási vonatkozásai illeszkednek a OHT és a OHKT céljaihoz.